

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200456

UNIVERSAL
LIBRARY

ಭಾಮಿನಿ.

[ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕಾದಂಬರಿ]

ರೇಖಕ

ಶಂಕರ ಅಣ್ಣಾಜಿ ಕುಲಕರ್ಣಿ.

ಬೆಲೆ ೪ ಅಣೆ.

భామసి

[సామాజిక శాదంబరి]

ఇదన్న

భయంకర శీలీ,

వేలైన మరణ, దేవ-

దానవరు, జయ-పరాజయ, తులసిదాస,

గురుగోవిందసింహ

మోదలాప పుస్తక కర్తృగణాద

శంకర అణ్ణాజి కులకర్ణి, నూలవి

శివరా బరేజరు.

ప్రకాశక:—

య. గు. కులకర్ణి.

సంపాదక, స. జి. ఆనందవణి.

౧౯౩౧

చిల్లె శి ఆణి.

ಇದೇ ಲೇಖಕರ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು.

(ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳು)

೧ ಜಕಣಾಚಾರ್ಯ	CHECKED. 1951	೦-೧೪-೦
೨ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನೆ		೧ ೦-೦
೩ ವಿಚಿತ್ರ ವಿನಾಹ		೧-೦-೦
೪ ವಿಕಾರ ವಿನಾಶ		೦-೧೦-೦
೫ ಸಾಧ್ಯ ಹೃದಯ		೧-೪-೦
೬ ಪನ್ನಾಮತಿ		೧-೬-೦
೭ ಕುಳಸೀದಾಸ		೧-೮-೦

(ಚರಿತ್ರೆಗಳು.)

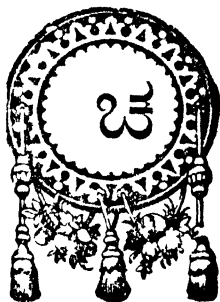
೮ ಮಹಾರಾಣಾ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಹ		೧-೪-೦
೯ ಗುರುಗೋವಿಂದಸಿಂಹ		೦-೧೨-೦
೧೦ ಹರ್ಷ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ		೦-೮-೦
೧೧ ಬೇಗಮ ಸಮರು		೦-೬-೦
೧೨ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ನಂದ		೦-೧೨-೦

(ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳು.)

೧೩ ಭಯಂಕರ ಕೋಲೆ (ಪತ್ತಿದಾರಿ ಕಾದಂಬರಿ)		೦-೧೨-೦
೧೪ ಜಯ ಪರಾಜಯ (ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ)		೦-೧೨-೦
೧೫ ಗಂಗಾಲಹರಿ (ಅನ್ವಯ ಅರ್ಥ ಸಹಿತ)		೦-೫-೦
೧೬ ವೋಜಿನ ಮರಣ (ಪ್ರಹಸನ)		೦-೧೨-೦
೧೭ ರಾಷ್ಟ್ರಸಭೆಯ ಇತಿಹಾಸ		೨-೦-೦
೧೮ ದೇವ-ದಾನವರು (ಪೌರಾಣಿಕ ಗದ್ಯನಾಟಕ)		೦-೧೨-೦
೧೯ ಅರುಂಧತಿ (ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಲಿದೆ)		
೨೦ ಸತೀಶಿರೋಮುಖ (ಪೌರಾಣಿಕ ಗದ್ಯನಾಟಕ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಲಿದೆ)		

ಸಿಗುವ ವಿಳಾಸ:—ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ, ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ,
ಪೋ. ಅನಂದವನ, ಜಿ. ಧಾರವಾಡ.

ಭಾಮಿನಿ.

೦

ಳಿಗಾಲ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯ. ಸುಮಾರು ಐವತ್ತನೇ ಗಂಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ದಿನ ಪತಿಯು ಅಸ್ತಾಚಲವನ್ನೇರಿದ್ದನು. ಹೂಬಿಸಿಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ನಗರದ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳು ಸಂಚರಿಸುವ ಜನರಿಂದ ಮುಖರಿತದಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ರವರ ರಂಗರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಹಾಪಾರ್ತಿಯು ನಡೆದಿತ್ತು. ಚಹಾಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡಿದವರೆಲ್ಲರು ರಂಗರಾಯನ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಈ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು ಬಿಸ್ಕೀಟ್-ಚಹಗಳ ಸೇವನೆಯೊಡನೆ ಹರಟೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿತ್ತು.

ರಂಗರಾಯನು ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜದ ಪ್ರೀಫೆಸರನು—ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅಧ್ಯಾಪಕನು. ಎಲಾಯತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿರ್ಣವಾಗಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದವನು. ಹೆರರಾದ ಶಿಕ್ಷಕನು. ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತರಡು. ಪಗಾರ ತಿಂಗಳೊಂದಕ್ಕೆ ಎಂಟುನೂರು ರೂಪಾಯಿ. ರಂಗರಾಯನು ವಂಶಪರಂಪರಾಗತ ಧಾರವಾಡದ ನಿವಾಸಿಯು. ಮಾಳಮುಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಇವನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವದ ಬಂಗಲೆಯಿತ್ತು. ರಂಗರಾಯನು ಈ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರಮೆಯು ಐದು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಂದಳು. ವರುಣ ವಯಸ್ಸಿನ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನನ್ನಿರಿಸಿ ನಿಧನಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ. ರಂಗರಾಯನ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇರೆ ದೇರೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಹಲವರು ದಾಸ-ದಾಸಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ದಾಸ-ದಾಸಿಯರಿಂದಲೇ ರಂಗರಾಯನ ಸುಖಾಕವು ಸಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ರಂಗರಾಯನು ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮರಣದ ವಿರುದ್ಧವೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೈ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ರಂಗರಾಯನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಮೂರನೆಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಮದಿಹಾಳದ ಮಧ್ಯರಾಯರ ಮಗಳು ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಸುಂದರಿಯು, ಹಾಗೂ ಈ ವರುಷ ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಶನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಾಸಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮಧ್ಯರಾಯನು ತನ್ನ ಈ ಮಗಳನ್ನು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆಯಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ರಂಗರಾಯನ ಈ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಯು ಮಾತು ಕೌತುಕದ್ದಲ್ಲ, ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನೊಡಗೊಂಡದ್ದಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇಂಥ ಚಹಾಪಾಟಿಯ ದೈರಕಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಿಷಯದ ಚರ್ಚೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಚಹಾಪಾಟದ ಸಭೆಯು ಮೆಂಜರರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಇವನು ಮಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನು. ಬಡಮಾಸ್ತರನಾಗಿದ್ದರೂ ಚಹಾಪಾಟದ ಮೇಲಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಪರರನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ದೂಡುತ್ತಾನು. ರಂಗರಾಯನ ಅಂತರಂಗದ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಪುರೋಹಿತನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವನು ಆವಂತ್ರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಚಹಾಪಾಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಹಾಜರಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಈ ಶಿಕ್ಷಕನು ರಂಗರಾಯನ ಗೆಲೆಯರಿಗೆ ಗುರುತಿನವನಾಗಿದ್ದನು. ರಂಗರಾಯನ ಎಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಈ ಮುದುಕ ಮಾಸ್ತರನು ಚೆನ್ನೈಯ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರು ಇವನನ್ನು ದಿಗ್ಗಜನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಯಾಕೆಂದು ಈ ದಿಗ್ಗಜಪಂಡಿತನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ತಾನಾಡಿದ ಮಾತನ ಜವಾಬದಾಯನನ್ನು ಹೊರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ದಿಗ್ಗಜನು ಇಂಗ್ಲಿಷಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತನಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿರುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೆ ಇವನಿಗೆ ಕಡು ಕೋಪವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಚಹ ಕೂಡಿಯುವ ಏಕಟಿಂಗಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರಾಯನ ಮಗಳ ಸುದ್ದಿಯು ಹೊರಡುತ್ತಲೆ, ದಿಗ್ಗಜನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ರಂಗರಾಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು. “ಒಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮನೆಬಿಡಿಸಿ ಹೊರದೂಡಿರುವೆ! ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮದವಿಯನ್ನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿದೆ! ಇಷ್ಟರಿಂದ ನಿನಗೆ ಸಂತುಷ್ಟತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಯಾ? ರಾಮಪುರವ ವೇಣುಗೋಪಾಳಾಚಾರ್ಯರ ಮಗಳ ದೀಕ್ಷಾ ವೇಸು? ಇನ್ನೂ ಸಾಂಸಾರಿಕನಾಗಿರುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನಿನಗಿದ್ದರೆ, ಅವಳನ್ನು ಕರೆಕಳುಹು, ಅವಳೊಡನೆ ಬಾಳುವೆ ಮಾಡು!”

మిత్రమండలియల్లి యావనల రంగరాయన ప్రథమ వివాహద సంగతియన్నరితిరల్లి. కారణ గేళియరెల్లరు దిగ్గజన మాత కేళి ఆత్మ యాన్వితరాదరు. దిగ్గజను మత్తి జేళిదత్తిదను. —“వేణుగోపా లాచార్యుర మగళ జేళియ ఒరజవు జన్నాగిదే. అంతయే భగవంతును ఆకాలదల్లి రమాబాయియు సాయువంతే మాదిదానే. ఇన్ను నీను దీరే వివాహద విచార మాడదీగ. అవళన్నే కరేదుకొండు బా. మ్యాట్రీశ్యులీశన పరిశ్చేయల్లి టిక్తిణ్ణాద జేండతియు దొరియు వళిందు మచ్చిగే దిళిదీగ. పరిశ్చే వాసాదరేనాయుకు? ఇంధ జేండ తియింద నిన్న బాళువేగే టిపయిగవేను? తగిన కాలశ్చే విద్యయు అగ్గవారి జేగిదే! ఎల్లరల కలియువవరే! ఎల్లరల వాసాగి నదవి గళన్న పడేయువవరే!” ముందే మాకు జేరదల్లి. క్రొధాతి శయదంద దిగ్గజన కణ్ణుగళిగే కేంపడరితు రంగరాయనిగల ఒకళ న్నట్టు బందితు. ఆదరల ఇవను తన్న క్షోపవన్ను తొలరగిదే, ప్రస్తుత ప్రసంగవన్ను నగేజాటికేసుల్లి దొడకువదక్కాగి, “ఒకే దిగ్గజ, అరణ్ణ పండితిరు తావు! జుళ్ళ నంతే ఎనాదరిగిదు మాతాది బిట్టరాయికేనా?” ఎందు రంగరాయను అందను.

దిగ్గజను అన్యరు జుళ్ళనేందు అందుదన్ను కేళిదరే సమీక్షిర ల్లి ఇవన స్టిట్టు మత్తిష్టు జేట్టు తు ఈ క్రొధద భరదల్లి ప్రిమేరద ఇవను “ఎల్లరల జుళ్ళరే! జనరు నన్ను జుళ్ళనేందు కరేయుత్తారే-- అందలళక నాను జుళ్ళనే పరి!” ఎందు నుదిదను

దిగ్గజన ఈ అసంబద్ధ వజనగళన్ను కేళి ఎల్లరల దొడ్డదనియింద నగదత్తిదరు; ఆదరే సజజవాగి ఒమ్మే ఎద్ద అప్రియ సంగతియు అడగి జేగిగల్లి. నగువు నింతలళిక రంగరాయను నాజుగేజొంది గేళియర సమాధానక్కాగి జేళిదత్తిదను: “నన్న దేవమానదల్లి అదొందు ఆతిశయ వివాహద విషయవు. నాను ఎలాయతిగే జేరదకువ వేదిదరే నన్న వేదిదలివ లగ్గవారిత్తు, ఆదరే ముందే తుస దివసగల్లి యావదొ ఒందు కారణక్కాగి నన్న త్వుతురనిగల కందిగల భయానక కలజ వుంటాయుకు నేలగా అప్పను అవళ కాల్సుణ్ణ కేట్టిదందు గొత్తు మాదికొందిదను. ఈ కారణగళింద అవళు నమ్మ మనయల్లి ఒకళ

ದಿವಸ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪನು ಅಲ್ಪದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳನ್ನು ತಾರೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿ ಕೊಟ್ಟನು; ತಿರುಗಿ ಕರೆತರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡದಿಂದ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದೆ.” ರಂಗರಾಯನು ಕೃತ್ರಿಮಹಾಸ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಸಗುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು: “ದಿಗ್ಗ ಜಪಂತರೇ, ತಾವು ಒಳ್ಳೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರು! ಮಾತಾಡುವುದು ಒಳು ಸುಲಭ, ಆದರೆ ಕರ್ಮ-ಧರ್ಮಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆ ಮಾತಿನಂತೆ ಕೃತಿಯು ನಡೆಯಿತೆಂದರೆ, ಆಗ ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಜಡ ಹರಿಯುವದೆಂಬದನ್ನು ಮರೆಯದಿರಿ! ಮುಂದಿನ ಮಾತು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಈಗ ನಾನೊಂದು ಮಾತು ನಿಮಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ತ್ವರನು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಏಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದಿರಾದರು. ಈ ವರೆಗೆ ಉಪಾಕ್ಷೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದ ಅವಳನ್ನು ಈಗ ನಾನು ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಕರೆಯಹೋಗುವುದು ಉಚಿತವಾದೀತೇ? ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೆಂದರೆ, ಈಗ ನೀವು ದಿನಾಲು ನನ್ನ ಈ ಮನೆಗೆ ಚಹಕುಡಿಯುವದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೀರಷ್ಟೇ? ಆದರೆ ಅವಳು ಬಂದಳೆಂದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ, ನಾನು ಸಹ ಚಹಾಕ್ಕೆ ಎರವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರದಿರದು! ನಾವು ಹೀಗೆ ನಾವ್ವರು ಕೂಡಿ ಚಹಾವಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಂವಿಗೂ ಸಹಸರು! ಗೋಮಯವನ್ನೂ, ಕಸಬರಿಯನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಂಡು ಒಂದು ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವ ವೊದಲು ಅವಳು ನಮ್ಮ ಶದ್ಧತೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ ಬಿಡಳು! ಅವಳು ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಏನಾದೀತೆಂಬದರ ಕೊಂಚ ದಿಗ್ಗರ್ತನವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಇದಿಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿರಿ!”

“ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ಆಗದು! ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಕರೆತರುವುದೇ ವಿಹಿತವಾದದ್ದು!” ದಿಗ್ಗ ಜನು ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ನುಡಿದನು.

ಉಳಿದವರಲ್ಲಾರೂ ಈ ವಾದವಾದದಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಒಬ್ಬ ಗೆಳೆಯನು ಈ ಅಪ್ರಿಯ ವಾದವನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬೇರೆ ಮಾತೆತ್ತಿದನು. ಮುಂದೆ ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯದ ಹರಟೆಯು ನಡೆಯಿತು. ಬಳಿಕ ಹೊತ್ತು ಒಳವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿ, ಮಿತ್ರಮಂಡಳಿಯು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟಿತು. ದಿನಾಲು ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಯಮಿತ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಚಹಾವಾನಕ್ಕೋಸು1 ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಿಯಾದ ವೇಳೆಗೆ

ಚಹಾಪಾನವನ್ನೂ, ಹರಟೆಸುನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಡು ತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿನ ದಿನವೂ ಈ ಕ್ರಮವು ಸ್ವಲ್ಪ; ಆದರೆ ಈ ಎನೋದದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗಂತುಕವಾಗಿ ಎದ್ದ ಅಪ್ರಿಯ ಮಾತುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಶಾದ ವನ್ನಂಟು ಮಾಡಿದ್ದವು. ಉಂಟಾದ ಈ ಅಸಮಾಧಾನವು ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆಯ ವರೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯಿತು.

೨

ಮಿತ್ರಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನು ಸಹ ತನ್ನ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಸಮ್ಮ ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದರೆಂಬದು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಇದರಿಂದ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ನಾಚುಗೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ತಾನನ್ನು ತನ್ನ ಆ ಸ್ನೇಹ ತರಿಗೆ ವೋರೆಯನ್ನು ಕೋರುವದು ಒಪ್ಪಾಪೀನತೆಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಇವನ ನೊದಲನೆಯ ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಇವನು ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ ದವನಿದ್ದನು ಆಗ ಇವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಭಾಮಿನಿಯ ವಯಸ್ಸು ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದುವರುಷ. ಈ ಕನ್ಯೆಯು ಒಳು ಮೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ರಂಗ ರಾಯನ ತಂದೆಯು ಅಲ್ಪವರದಕ್ಕೆ ಣೆಯಿಂದ ಮಗನ ಮದುವೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮುಂದೆ ರಂಗರಾಯನು ವಿಲಾಸುತನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಕೊಡಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೀಗರಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ಕಲಹವೆದ್ದಿತು. ರಂಗರಾ ಯನ ತಂದೆಯು ನೊಸೆಯನ್ನು ಜುಲಮೆಯಿಂದ ತಾರುಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ರಂಗರಾಯನು ವಿಲಾಸುತಿಯಿಂದ ಬಂದಬಳಿಕ ನೊಸೆ ಯನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ತರದ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಅವನಿಗುಂಟಾಗ ಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾಮಿನಿಯ ತಂದೆಯೂ ಒಳು ಮೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಬೀಗನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡವೂ ಕಲೆಬಿಟ್ಟಿರಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬೀಗನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮಗಳನ್ನು ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗರಾಯನು ವಿಲಾಸುತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೆ ತಂದೆ-ಮಾವಂದಿರ ನಡುವೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಕಲಹದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಈ ಕಲಹವು ಮುಂದೆ ತಾನೇ

ತಾನಾಗಿ ನೊಂದುವದೆಂದು ಭಾಮಿನಿ ಇವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹಾಕಿ
 ರಲ್ಲಿ. ರಂಗರಾಯನು ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ ತರುವಾಯ ಪದವಿ
 ಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವಗೃಹಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇವನ ಸ್ವಭಾವ
 ವನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಬೇಡಿಕೆಯೂ ಬಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು.
 ಕಾರಣ ನವನಾಗರಿಕತೆಯ ಸುಂದರ ತರುಣಿಯು ಹೇರಳ ಹಣದೊಡನೆ ಕೈಬಿಡಿ
 ಯು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡ ಇವನು ನೊಂದಲನೆಯ ಮದುವೆಯ ಮಾತನ್ನು
 ಮರೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಎರಡನೆಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸನ್ನದ್ಧನಾದನು.
 ತರುವಾಯ ಒಂದು ದಿನಗಳು ಗತಿಸಿ ಹೋಗಿವೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನ
 ತಂದೆಯು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಭಾಮಿನಿಯ ತಂದೆಯೂ ನಿಧನಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ
 ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ರೀತಿಯಿಂದ ಮರೆದು
 ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನೆಂದಲ್ಲ. ಜನಮುಖದಿಂದ ಅವಳ ವಿಷಯದ ಕೆಲಸಂಕತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿ
 ದಿದ್ದಾನೆ; ಅವಳು ಆಗ್ಲಂದಿರ :ಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ
 ಮೈಲಿಗೆಗಳ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲೂ ದೇವಪುಜೆ-ನಾಮಸ್ಮರಣೆಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಲಕಳೆಯು
 ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಅತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಾಚರಣೆಯಿಂದ ಆಗ್ಲತಮ್ಮಂದಿರೂ ಬೆಂಗಳೂರು
 ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಮಿನಿಯ ಈ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ
 ಸಂತೋಷಪ್ರದವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ಬಹು ಜನರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದನು ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನೂ ಸಹ ಭಾಮಿನಿಯ
 ಚರಿತ್ರದೊಡನೆ ಮಾತೆತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಭಾಮಿನಿಯು ಭಾರತ
 ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಕಲಂಕಿತಳೆಂದು ಸ್ವಸ್ಥವು ಹೇಳಿ
 ರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಅದು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಮೆಟ್ಟಿಗೆ ತಾಗುತ್ತಿತ್ತಿಂ
 ಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ದುಸ್ತರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನು
 ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಲ್ಲೆವು.

ರಾತ್ರಿಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನು ಇಂತು ಯೋಚಿಸಿ
 ಹತ್ತಿದನು:—ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೆಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಯ
 ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರೆದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇದು ಅಷ್ಟು ಕಠಿಣಕಾರ್ಯವಲ್ಲ,
 ಆದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರು-ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಗಾಂಧಿ
 ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕರೆತಂದು, ಅವಳ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂಕಾರದ ಗೃಹಿಣಿಯ ಭಾವವನ್ನು
 ಹೇರಿದರೆ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞದಂತಹ ಭಯಂಕರ ಗೊಂದಲವಾಗದೆ ಬಿಡದು! ಮುಖ್ಯ

ವಾಗಿ ನಾನೀಗ ರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ರಾಮನ ಜನನಿಯೇ ತನ್ನ ಇದುವರೆಗಿನ ದುರ್ದೈವಿಯ ಮೂಲಕಾರಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದು ಅವಳು ರಾಮನನ್ನು ವಿಷದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ನೋಡುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದದ್ದು! ಹೀಗಾಗಿ ಇದೊಬ್ಬ ಮಗನು ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವಂತೆ ನೋಡುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ತಂಗಿಯ ಮನೆಯು ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಇವಳು ರಾಮನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲಳು. ಆದರೆ ರಾಮನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ಚಿಕ್ಕಾಂಶ ತಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಚಲ್ಲಿಕೊಡುವದು ಹೇಗೆ?" ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆಯು ಹೊಳೆಯುವುದಾಯಿತು. ಇವನ ಯಾವತ್ತು ಕೋಪವು ದಿಗ್ಗಜನ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿತು. ರಂಗರಾಯನು ಇದುವರೆಗೆ ಹಲವುಸಾರೆ ಹಹ ಕುಡಿಸಿದ್ದನು. ಬಿಸ್ಕಿಟು ತಿನ್ನಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಅರಣ್ಯಪಂಡಿತನು ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ತೀರಿಸಬೇಕೆ? ರಂಗರಾಯನು ಇನ್ನು ದಿಗ್ಗಜನಿಗೆ ಜನ್ಮದ ಕೃತೋರಸ ಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ದಿಗ್ಗಜನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನ ಹತ್ತಿರದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಎನ್ನೋ! ಆದರೆ ಆ ನಿಶ್ಚಿಂತಪುರುಷನು ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೆತ್ತಗಿನ ಹಾಸುಗೆಯಮೇಲೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ರಂಗರಾಯನ ಕೋಪದ ಪ್ರಯೋಗವು ಅವನ ಮೇಲೆ ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗರಾಯನು ಸ್ವಭಾವವಿಂದ ಕೆಟ್ಟವನಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅತಿಶಯ ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಕಾರಣ ಮನಲಜ್ಜೆಗಿಂತಲೂ ಜನಲಜ್ಜೆಯು ಇವನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವಿವೇಚನೆಯ ಅಭಿಮಾನದೊಡನೆ ಇದಕ್ಕೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ಮತೊಂದು ಅಭಿಮಾನವು ಇವನಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ, ನಾನು ಜ್ಞಾನತಃ ಅನ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿನ್ನಾಶ್ರಯ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನಾಚರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂಬದು. ಚಹಾಪಾಟಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿದ್ದ ಮಿತ್ರರು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಒಡನುಡಿಯದಿದ್ದರೂ ಮನಸಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ರಂಗರಾಯನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಗೆಳೆಯರ ಈ ಅನ್ಯಾಶ್ರಿತರನ್ನಾಚರಿಸುವದು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ತೀರ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಅಂದು ಬೆಳಗಿನ ವರೆಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಟಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ದೀರ್ಘಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಬೇಸತ್ತು ಹೋದನು; ಆದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಸುಲಭವಾದ ಒಂದು

ಹಂಚಿಕೆಯು ಹೊಳೆಯಿತು ಈ ಹಂಚಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. “ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಕಳುಹಡೀಕು. ಬಹು ತರ ಅವಳು ಬರುವದಿಲ್ಲ ಬಂದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಇರತಕ್ಕವಳಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿಯ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು ಅವಳ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿಪರೀತವಾದವುಗಳು. ಅವಳು ಈ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಹಿಸದವಳಾಗಿ ಅವಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೆ ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡುವಳು. ಆ ಬಳಿಕ ಜನರು ನನಗೆ ದೋಷಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಇಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ರಾಮನನ್ನು ತಂಗಿಯಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಕೊಡಬೇಕು. ನಾನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಬರಬೇಕು. ಅವಳು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಳಿಗ ಮತ್ತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡರಾಯಿತು.” ಈ ಸಹಜವಾದ ಉಪಾಯವು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಏಕೆ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದನ್ನು ಭಾವಿಸಿದ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಲೋಚಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಸುಗೆಯಿಂದಿದ್ದನು. ಪ್ರಾತಃಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಏಳು ದಿನಗಳ ರಜೆ ತಕ್ಕೊಂಡನು. ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನ ಲಂಗಿಕೋಟಿ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ರಂಗರಾಯನು ಇವನಿಗೆ ನಾನು ಬರುವೆನೆಂದು ತಾರ ಕಳುಹಿದನು; ಹಾಗೂ ತಂಗಿಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳುಹಿದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಇಂದೇ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೊರಡುವೆನೆಂದೂ, ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕರೆದು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಜನರನ್ನು ಕಳುಹುವೆನೆಂದೂ, ಅವಳು ಬಂದಳೆಂದರೆ ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬೇಕು, ನಾನು ಇನ್ನು ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವೆನೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದನು.

ರಂಗರಾಯನ ದೂರದ ಸಂಬಂಧಿಕನಾದ ತಮ್ಮನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಇವನು ವಕೀಲರ ಕಾರಕೂನನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರದೆ, ಸ್ವಂತದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ರಂಗರಾಯನು ಇವನನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿಕೊಂಡು, “ತಮ್ಮಾ, ನಾಳೆ ನೀನು ರಾಮಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕರೆತರಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

“ಅತ್ತಿಗೆಯೇ? ಅವಳಾರು?” ತಮ್ಮನು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

“ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ರಾಮಪುರಕ್ಕೆ ನನ್ನೊಡನೆ ನೀನೂ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆಯಲ್ಲ. ವೇಣುಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಪೂರಾ ಮರೆದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆಯೇನು?” ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಓಹೊ, ಪೂರಾ ನೆನಪಿದೆ; ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಯಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಗುರು ತಿಳಿಸಲಾರರು. ಅವರು ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಕಳಚುವುದೆಂತು?” ತಮ್ಮನು ಕೇಳಿದನು.

“ಕಳುಹದಿದ್ದರಲ್ಲ! ನೀನೇನೂ ಆಗ್ರಹಮಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ! ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಆದೇಶವನ್ನು ತಿಳುಹು. ಬಂದರೆ ಒರಲಿ, ಒಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬದಲಿ! ಮೋಟಾರ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಸೇವಕರನ್ನೂ ಪರಿಚಾರಿಯನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೊರಡು. ಅವಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬೇರೆ ಮಾತಾಡದೆ ಹೊರಟು ಬಾ ” ರಂಗರಾಯನು ಹೇಳಿದನು.

ತಮ್ಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯಾನ್ವಿತನಾಗಿ ಅಣ್ಣನ ಮೊರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತನು. ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ: “ಆಗಲಿ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ಕೀಲಿಯುಳ್ಳವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಇಂತು ಹೇಳಿದನು: “ನಾನು ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ಎಂಟುದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಮರಳಿ ಬರುವೆನು. ಅವಳು ಬಂದರೆ, ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಈ ಬೀಗದ ಕೈಯನ್ನು ಕೊಡು. ನನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯ ಸಂದುಕವನ್ನು ತೋರಿಸು. ಅದರಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆ. ಅವಳಿಗೆ ಆ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸು. ನಿನ್ನ ಪಗಾರ ತಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಸಾಲಬೇಕು ”

“ಅಣ್ಣಾ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಿನಗೆ ಹೀಗೆ ಲಹರಿಯಿದ್ದದ್ದೇಕೆ? ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀರಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿನಯವನ್ನು ಜಾಲಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?” ತಮ್ಮನು ಕೇಳಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಶ್ವಣಕಾಲ ನೀರವವಾಗಿದ್ದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಒಳಕ ನಿಟ್ಟುಸಿರನಿಟ್ಟು ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ತಮ್ಮಾ, ಅವಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದದ್ದು. ಅದರೂ ನಾವು ಲೋಕತಃ ಧರ್ಮತಃ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕಷ್ಟೆ? ಅವಳು ಬರದಿದ್ದರೆ, ಜನಾಭವಾದವನ್ನು ನಾವು ಸಹಜ

ವಾಗಿ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ? ಇರಲಿ. ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡು. ಅವಳು ಬಂದರೆ, ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳುಹು. ಸುಭದ್ರೆಯು ರಾಮನನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ.”

ರಂಗರಾಯನು ರಾತ್ರಿಯ ಪ್ಯಾಸೆಂಜರ ಒಂದಿಯನ್ನೇರಿ ಮುಂಬಯಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು.

೩

ಶ್ರೀಹೊತ್ತಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೋಟರ ಒಂದಿಯೊಂದು ಒಂದು ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಯಮುಂದೆ ನಿಂತಿತು, ಹಾಗೂ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರುಷಗಳ ವಯಸ್ಸಿನ ರಮಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಹೊರಬಿದ್ದು, ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಳು. ಭಾಮಿನಿಯು ದಿವಾಣಿಯೊಳಗಿನ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ರಾಮನು ಭಾಮಿನಿಯ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪುಸ್ತಕ ದೊಳಗಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು, ಹಾಗೂ ತನಗೆ ಬಂದ ಕಂಡ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಭಾಮಿನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಗಲಿತುಕ ರಮಣಿಯು ಕಾಲಕಪ್ಪಳದಿಂದ ಮೊದಲು ರಾಮನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ನೋಡಿದನು ಅತ್ತೆಯೆಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಅವಂದರಿಂದ. “ಅವಳು, ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು ಅತ್ತೆಯು ಬಂದಿದ್ದಳಿ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಆ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು ಭಾಮಿನಿಯು, ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕುಪ್ಪುನವೂ ಹೊಕ್ಕು ಬಿಡಿಸಿದಳು. ವೈಕುಂಠ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕರಗತಿಯ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು. ಹಾಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಸನಭೂಷಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಭಾಮಿನಿಯ ಚಲನವಿಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಸುಭದ್ರೆಯು ಬೆರಗಾದಳು.

ಭಾಮಿನಿಯ ಮಾತಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಮಗಳುಳು ನಗೆಯಿಂದ ‘ರಾಮನು, ಅತ್ತೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲವಾ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ರಾಮನಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವು ಹೊಸದು ಇವನು ಮಲತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ ಅತ್ತೆಯ ಹತ್ತರ ಬಂದನು. ಒಂಟುಗಳಿಂಚೂ ದಿವಾಣದ ಅತ್ತೆಯು ಎದವದ್ದುಗಳಮೇಲೆ ಹಣೆಯಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದುನಿಂತನು. ತಾಯಿಯ ಹತ್ತರ ಹೋದನು “ತಂಗೀ, ಹೀಗೆ ಬಾ; ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳು” ಭಾಮಿನಿಯು ನಡೆದಳು.

“ನೀನು ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಒಂದೆ?” ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೇಳಿದಳು.

“ನೋವುಮಾಡೆ ಒಂದೆನು. ಇಂದು ಬುಧವಾರ. ಮೂರು ದಿನ ಗಳಾದವು. ಶಂಕಿ, ಹೀಗೆ ನಿಂತೇ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಾ.” ಭಾಮಿನಿಯು ನುಡಿದಳು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ಸ್ನೇಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದವಳು ಕೋಪದಿಂದ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ಕಾರಣ ಅವಳು: “ಎಲ್ಲ ನಾನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಹಳ ಕೆಲಸಗಳಿವೆ. ಈಗ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಭಾಮಿನಿಯು ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರೆಯು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ನುಡಿದಳು: “ತಂಗೀ, ರಾಮನು ಹೋದರೆ, ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ? ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಹಳ ಹುಡುಗ ರಿದ್ದರು. ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಆ ಹುಡುಗರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆದದಳು. ಹತ್ತರ ಹುಡುಗರಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಹೊತ್ತಿ ಹೋಗದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ.”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ:—“ಮಗು ನಿಮ್ಮಪ್ಪನು ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ಏಳು, ಅಂಗಿಟಿಪ್ಪಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧನಾಗು. ನನಗೆ ಬಹಳ ಅವಸರವಿದೆ.

ನಾನಿನ್ನು ಮೇಲೆ ಮಾರ್ಕಟೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ರಾಮನು ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾದನು. ಇವನು ಭಯಗೊಂಡವನಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೇರಿದನು:—“ಅತ್ತಿ, ಅವನು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ,” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿದು ಭಾಮಿನಿಯು ಮಾತಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು:—“ಮಗು, ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದೆನವ್ವಾ? ಹೋಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದವಳಲ್ಲ, ಬೇಕೆಂದೂ ಅಂದವಳಲ್ಲ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ನಿನ್ನ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ, ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಬೇಜಾರವಾಗುವದೆಂದು ನುಡಿದದ್ದು ಮಾತ್ರ ನಿಜವು.”

ರಾಮನು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಮಲತಾಯಿಯು ತೀರ ಸನಿ ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು, ಅವಳ ನೆರಗನ್ನು ನೀಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಭಾಮಿನಿ

ನಿಜು ಅವನ ಶರೀರವೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ನಗೆವೊಗದಿಂದ:- “ತಂಗಿ, ಇವನು ನಿನಗಿಡನೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಲೂ, ಕೋಪದಿಂದಲೂ ಸುಭದ್ರೆಯ ಮುಖವು ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತು. ಈ ನಾಗರಿಕ ರಮಣಿಯು ಎಷ್ಟೇ ಓದು ಬರಹ ಕಲಿತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಈ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಲಸಮರ್ಥಳಾಗಿ ಇಂತು ನುಡಿದಳು:- “ರಾಮನು ನನಗಿಡನೆ ಹೊರಡುವದು ಉಚಿತವಾದದ್ದು. ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಲಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಮೀರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನಾನು ಭಾವಿಸುವೆನು.”

ಭಾಮಿನಿಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಇವಳ ಶುಟಗಳು ಕೊಂಚ ನಡುಗಿದವು. ಮತ್ತಿ ಯಾವ ಪರಿವರ್ತನೆಯೂ ಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇವಳು ಸಾಮ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದಲೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು:- “ತಂಗಿ, ಮುಂದುಕರಾಗಬಂದಿದ್ದ ನಮ್ಮಂಥವರೂ ಉಚಿತವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾರದವರಾಗಿರುವೆವು. ರಾಮನಿಗಿಡನೆ ಹಸುಗೂಸು. ಇವನಿಗೆ ಉತ್ತಮಾಚರಣೆಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೆಲ್ಲಿಯದು? ತಂಗಿ, ನಾನು ಇವನಿಗೆ ಅಜ್ಜೆಗಳಿಸಿರುವೆನೆಂದು ಅಂದೆಯಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಜಿಂತಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಂದಿರ ಹಲವು ಎಳೆನುಕುಳನ್ನು ನಾನು ದೊಡ್ಡವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಯಾವದು ಹಿತಕರವು? ಯಾವದು ಅಹಿತಕರವು? ಎಂಬುದು ನಿನಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ.”

“ನಾನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಪತ್ರಬರೆಯುವೆನು” ಸುಭದ್ರೆಯು ಕಠೋರ ಸ್ವರದಿಂದಲೆ ನುಡಿದಳು.

“ಒರೆ, ನಾನು ಬೀಡನ್ನುವದಿಲ್ಲ. ಇವರು ಅಲಹಾಬಾದದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಡುವ ಅಪ್ಪಣೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಇಲ್ಲಿಯ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏನೇ ಇರಲಿ, ತಂಗಿ, ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಮಾತು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿಡುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊ. ನಾನು ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನಗಿಂತ ಹಿರಿಯಳು; ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ ಹಿರಿಯಳು. ಕಾರಣ ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತೋರಲಾರೆ.” ಭಾಮಿನಿಯು ತುಸು ನಕ್ಕು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು:- “ತಂಗಿ, ಇಂದು ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕರೆದೆನು. ಆದರೆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಧರದ ಲ್ಲಿರುವ ನೀನು ನನ್ನ ಸಂಕಪಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಕುಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ

ಒಂದು ದಿನ ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಅಂಕಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಈ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಂಡು ಈ ಮನೆಗೆ ಬರುವೆ, ಈ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಸ್ನೇಹ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುವೆ.”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಈ ಮಾತಿನ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇವಳು “ಇಂದು ನನಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು. ನಮಸ್ಕಾರ” ಎಂದೊಂದು ಭರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಳು. ವೋಟರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಬಳಿಕ ವೋರಿಯತ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಭಾಮಿನಿಯೂ ರಾಮನೂ ಚಂದ್ರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಗಣಕಗಳನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ನಿಂತು, ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಳು.

ರಂಗರಾಯನು ಏಳು ದಿನಗಳ ರಜೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳನ್ನು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದನು. ಬಳಿಕ ಒಂದುದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು ರಾಮನು ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಕಾಗದ, ಅಂಟು, ದಾರ ಮುಂತಾದವು ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ರಾಮನು ಈ ಒದವೆಗಳನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕೆಲಸಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿದ್ದನು ಕಾರಣ ಇವನು ಕೆಲಕಾಲ ತಂದೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನಾದರೂ ಮಗನ ಅಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ಕುಸ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ರಾಮನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ನೋಡಿದನು. ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಎದ್ದು ಎಂದನು. ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಇನ್ನೂ ಪೂರಾ ನುರಿತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇವನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಕಂಡುಬರುವಂತಿತ್ತು. ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಈ ನಮಸ್ಕಾರದ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿದ್ದರೂ, ವಿಸ್ಮಯಕರವಾಗಿ ಕಂಡಿತು ಇವನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಗದ, ಸಿಬಿಕೆ-ದಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ:—“ರಾಮೂ, ಇನೇಸು? ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೇಕೆ ಬಿದ್ದಿವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ರಾಮನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ರಹಸ್ಯಭೇದವನ್ನು ಮಾಡಬಯಸಲಿಲ್ಲ. “ಅಪ್ಪಾ, ನಾನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂಬವನ್ನು ನೀನೆ ಹೇಳಿಕೊಡು, ನೋಡೋಣ” ಎಂದು ಅಂದನು.

“ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಪ್ಪಾ? ನೀನೇ ಹೇಳಿ ಬಿಡು” ರಂಗರಾಯ ನೆಂದನು.

ರಾಮನು ಚಪ್ಪಾಳೆ ಬಾರಿಸಿ ಮಹಾನಂದದಿಂದ “ಅಪ್ಪಾ, ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ನಾನು ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

“ಆಕಾಶದೀಪ? ಅಂದರೇನು? ಅದನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ?” ರಂಗ ರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

ರಾಮನು ಆಕಾಶದೀಪದ ಅದ್ಭುತ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಇಂದು ಮುಂಜಾವಿ ನಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೇಳಹತ್ತಿದನು:—“ಇನ್ನು ಒರುವುದು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ. ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೀಪಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವಿರುವದಂತೆ. ಮನೆಯಮುಂದೆ ಉದ್ದನ್ನ ಬಿದಿರನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು; ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜ-ಮುತ್ತಜ್ಜರು ಈ ದೀಪನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷ ಬಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸುವರು.”

ರಂಗರಾಯನ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗನ ಭಾವಿಕತನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಇವನಿಗೆ ತಂಬ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. “ಪಿತೃಪುರುಷರು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವರೇ? ಅವರು ನಿನ್ನ ಈ ದೀಪವನ್ನು ನೋಡುವರೆ? ನಿನಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುವರೆ? ಮೂರ್ಖನೇ, ನಡೆಯುತ್ತ!” ಎಂದೆಂದು ತಯಾರ ವಾಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ಒದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆಕಾಶದೀಪವು ಮೂಡು ಹೋಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಡಿಹೋಯಿತು.

ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಆಕಾಶದೀಪವು ಮೂರಿದುಹೋಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಾಡು ತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡ ರಾಮನಿಗೆ ಒಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅತ್ತು ಗಳುದಿರಹತ್ತಿದವು. ಇನ್ನು ಇವನು ದೊಡ್ಡದನೆಯಿಂದ ಅಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಂತಸ್ತಿನ ಮೇಲಿದ್ದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದ ಭಾಮಿನಿಯು ಕೋಮಲಸ್ವರದಿಂದ: “ಅಪ್ಪಾ ರಾಮು, ಆಳಬೇಡ ಸುಮ್ಮನಾಗು. ಇಲ್ಲಿ ಬಾ. ನಾನು ನಾಳಿನ ದಿನ ಅದಕ್ಕೂ ಚಂದವಾದ ಆಕಾಶದೀಪವನ್ನು ಪೇಟಿಯಿಂದ ತರಿಸಿ ನಿನಗೆ ಕೊಡು

ವೆನು.” ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ರಾಮನು ಕಣ್ಣು ಒರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದನು. ರಂಗರಾಯನು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡದೆ, ರಭಸದಿಂದ ಹೊರಟು, ತನ್ನ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಕೊಂಚಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಟುನ್ ಟುನ್ ಟುನ್ ಎಂದು ಗಂಟೆಯ ಸಪ್ಪಳವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಗಂಟೆಯ ಸಪ್ಪಳದ ಇಂಗಿತದಂತೆ ನೇವಕರಾರೂ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ಖಾದೀರ” ಎಂದು ರಂಗರಾಯನು ಕೂಗಿದನು; ಆದರೆ ಖಾದೀರನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತೆ “ಲಜೀಮ” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಲಜೀಮನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತುಸಹೊತ್ತಿನ ತರುವಾಯ ಅಡಿಗೆಯ ಛಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಶೇಷನು ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ರಂಗರಾಯನ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ, ವಿನಯದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

“ಮೂರ್ಖರೆ, ಒದರಿ-ಒದರಿ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು! ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ? ಜೀವದಿಂದಾದರೂ ಇದ್ದೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ?” ರಂಗರಾಯನು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿರುವ ಕೋಪದಿಂದ ನುಡಿದನು.

“ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆನು. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೆನು. ಕಾರಣ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ತುಸ ತಡವಾಯಿತು.” ಶೇಷನು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು.

“ಖಾದೀರನೆಲ್ಲಿ?” ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಖಾದೀರನು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ.” ಶೇಷನು ಹೇಳಿದನು.

“ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟವರಾರು? ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಎಚಾರಿಸದೆ ಊರಿಗೆ ಹೋದದ್ದೇಕೆ?”

“ಬಾಯಿಸಾಹೇಬರು ಅವನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.” ಶೇಷನು ಹೇಳಿದನು.

“ಲಜೀಮನೆಲ್ಲಿ?” ಮತ್ತೆ ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಅವನೂ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೋದನು. ಬಾಯಿಸಾಹೇಬರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದರು.”

ರಂಗರಾಯನು ಸ್ತಂಭಿತನಾಗಿ “ಈಗ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸ-ದಾಸಿಯ ರಾರೂ ಇಲ್ಲವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಅವಂಬ್ರಹ್ಮರ ಹೊರತು ಎಲ್ಲರೂ ಇದ್ದೇವೆ.” ಶೇಷನು ನುಡಿದನು.

“ನೀವಾದರೂ ಯಾಕೆ ಇರುವಿರಿ? ದೂರ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ!.....”

ಶೇಷನು ರಂಗರಾಯನ ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ತಾನೇ ತನ್ನ ಬಹುಟುಗಳನ್ನು ವಿಚ್ಛೇದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನ್ನು ಕಳೆದು ಮೇಲಿನ ಮೇಲೆ ಚಲ್ಪಿಹೋದನು. ಜಣ್ಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಬಿಸಾಟಿದನು; ಆದರೆ ಅದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಹತ್ತಿತು. ಕಾಲರ-ನಕ್ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಮೇಲಿನಮೇಲೆ ಒಗೆದು, ಬಳಿಕ ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿದನು ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹತ್ತಿರದ ಮೇಲಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯಿತು ರಂಗರಾಯನು ಕುತೂಹಲತೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಿದನು. ಮೇಲೆ “ಸಂಸಾರದ ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ವಹಿ” ಎಂದು ಬರೆದಿತ್ತು. ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಬರಹ. ಸುಂದರವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು. ರಂಗರಾಯನ ಕುತೂಹಲತೆಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಮೇಲಿನ ಪಾಸನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದು ತನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿತ್ತು. ಜಮೆಯ ಹಾಗೂ ಖರ್ಚಿನ ರಕಮಗಳೂ ಇವುಗಳ ವಿವರಣೆಗಳೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ರಂಗರಾಯನು ಇದನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ತರುಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಳು. ರಂಗರಾಯನು ತೀರ ಅಲ್ಪಕಾಲದಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿ ಆ ಯುವತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡನು; ಮತ್ತೆ ಪುಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ನೋಟವನ್ನಿರಿಸಿದನು.

ಆಗಂತುಕ ರಮಣಿಯು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ರಂಗರಾಯರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಆದರೂ ರಂಗರಾಯನು ನೋಟವನ್ನು ಹೊರಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗಂತುಕ ರಮಣಿಯು “ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಊಟವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಿರಬಹುದು. ಉಪಹಾರ ಮಾಡುವಿರೋ? ಇಲ್ಲವೆ ಇನ್ನು ತುಂಬ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಊಟಮಾಡುವಿರೋ? ಈಗ ಚಹಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ರಾತ್ರಿಯ ಊಟವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

“ನಾನು ಊಟಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.”

“ಊಟವು ಬೇಡಾಗಿದ್ದರೆ ಬಿಡಿರಿ. ಎಳರಿ. ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ ಉಪಹಾರದ ಸಾಮಾನುಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ನೀವು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಸರಬರಾಜನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ತಂದು ಕೊಡುವೆನು; ನಡೆಯಿರಿ.”

“ಈಗ ನನಗೆ ಏನೂ ಬೇಡ.” ರಂಗರಾಯನು ಹೇಳಿದನು.

“ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡುವಿರಿ? ನಾನು ಪರಕೀಯಳಲ್ಲ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಭಾಮಿನಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ, ಜನರು ನಿಮಗೆ ಛೇದನ ಅನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ!” ಆ ರಮಣಿಯು ನುಡಿದಳು.

“ನೀನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಅಂದವರಾರು? ನಾನೇನು ನಿನಗೆ ಹುಲಿ, ಕರಡಿ ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸಿದೆವೆ?” ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಸಂದೇಹಿಸದಿದ್ದರೇನಾಯಿತು? ನಿಮ್ಮ ಪೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ನೀವು ಹುಲಿ ಕರಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಭಯಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ ಭಯಗೊಂಡಿರುವಿರಿಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ! ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಹಾಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಾ?” ಭಾಮಿನಿಯು ಕೇಳಿದಳು.

“ದೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋದೆನೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದವರಾರು? ಒಂದು ಕೆಲಸದ ಮೂಲಕ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಅದಿರಲಿ ನೀನು ಸುಭದ್ರೆಯ ಸಂಗಡ ಜಗಳಾಡಿದೆಯೇಕೆ?” ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಇದು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ತಯಾರಾದ ಮಾತು. ಅವಳೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಬರೆ ದಿರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ!”

“ನೀನು ಪಾದೀಶನನ್ನು ಮನೆಬಿಡಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದೆಯೇಕೆ?”

“ಹೀಗೆ ನಿಮಗೆ ಯಾರು ಹೇಳಿದರು? ನೀವು ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ವರುಷ ದಿಂದಲೂ ಪಗಾರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವನು ನನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿರುವೆನು.”

ರಂಗರಾಯನು ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಕೇಳಿದನು:—“ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟೆಯಾ? ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನು ಅವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಲಬಿಮನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು?”

“ನೇವಕರಿಗೆ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಳವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸದೆ, ಅವರಿಂದ ಒತ್ತಾಯ ದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ! ಅವರಿಗೂ ನಿಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮನೆ-ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳು ಇರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಲಬಿಮನು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಬರಲಿಕ್ಕೆಂದು ಗೃಹಾಂತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ”

“ಒಳಿತು ಮಾಡಿರುವೆ! ಇನ್ನು ಈ ಮನೆಯನ್ನು ವಸತ್ಯಮುನಿಯ ಆಶ್ರ

ಮದಲಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳಿಸಿದರು!” ರಂಗರಾಯನು ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ವಹಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಂಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹರಿಯಿತು. ಅವನು ಇಮೆಕತನಾಗಿ “ಇದೇನು? ನಾನೊರಾಳರು ರೂಪಾಯಿ.....” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಅದು ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಕಾರನ ಬಾಕಿಯು. ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದ್ದೇನೆ.”

ರಂಗರಾಯನು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ನುಡಿದನು:—“ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಯ ಬಾಕಿ ಆರುನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳೇ!”

ಭಾಮಿನಿಯು ನಗುತ್ತ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು:—“ಆಗದೇನು ಮಾಡೀತು? ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಕಿಯನ್ನು ತೀರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡುವಂತಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ನೀವು ಎರಡು ವರುಷ ದುರ್ಲಕ್ಷ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಾಕಿಯು ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ.”

“ನೀನು ಅಂಗಡಿಕಾರನ ಬಾಕಿಯು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ?” ರಂಗರಾಯನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ಕೇಳಿದನು.

“ನೋಡದೆ, ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೇಕೆ ಕೊಡಲಿ?”

ರಂಗರಾಯನು ಪ್ರತಿಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಾನಿದುವರೆಗೆ ಸಂಸಾರದ ವೆಚ್ಚದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನಾಸ್ಥೆಯಿಂದಿದ್ದುದು ಅನುಚಿತವಾಯಿತೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಭಾಮಿನಿಗೆ ಪತಿಯ ಈ ಮನಸ್ಥಿತಿಯು ಹೊಳೆಯಿತು. ಇವಳು:—“ಸುಮ್ಮನಾದಿರಬ್ಬ; ಯಾವ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ರಂಗರಾಯನು ಕೊಂಚ ನಗುವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಹೇಳಹತ್ತಿದನು:—“ನಾನು ಪಗಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹದ್ದಿನೆದು ದಿನಗಳಾದವು. ಇನ್ನು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಪಗಾರದ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಕೈನೇರುವಂತಿಲ್ಲ. ನೀನಾದರೂ ಪಗಾರದ ಎಲ್ಲ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಇನ್ನು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದೆ.”

ಭಾಮಿನಿಯು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ನುಡಿಯತೊಡಗಿದಳು:—“ನೀವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೊಂಚವೂ ಚಿಂತಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಸಣ್ಣ ಹುಡು

ಗೆಯೆ? ಮುಂದಿನ ಆರೋಹನೆಯಿಲ್ಲದೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡತಕ್ಕವಳು ನಾನಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಹದಿನೈದೇ ದಿನಗಳೇಕೆ, ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ನೀವು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬಾಳುವೆಯನ್ನು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಬಲ್ಲೆನು; ಆದರೆ ಈ ವರೆಗೆ ನೀವು ನಡೆಸಿರುವ ಈ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರವು ಸರಿಯಾದುದು ದಲ್ಲ! ನಿಮ್ಮ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಹಣವು ನಿತಿವಿರಿ ಹೋಗಿದೆ. ಗೌಳಗನು ತನಗೆ ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಗಸನು ತನಗೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಬರತಕ್ಕದ್ದಿದೆಯೆಂದನು. ಇವರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಹಲವರು ಬೇಡತಕ್ಕವರಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಇವರೆಲ್ಲರ ಬಾಕಿಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.”

“ಅವರೇನು? ಮನಬಂದಂತೆ ಕೇಳುವರು! ಅವರು ಕೇಳದಂತೆ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಾದೀತೆ?” ರಂಗರಾಯನು ಭಯಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

“ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕೊಡುವದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ನಾನೂ ಬಲ್ಲೆನು. ನಾನು ಈ ಬಾಕಿ ಹಣವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆದು, ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ನೀವು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಲ ಮಾಡಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಮರೆಮಾಜದೆ ಹೇಳಿರಿ. ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ.”

ರಂಗರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯ ಮೊರೆಯ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿರಿಸಿ ಹೇಳಿ ಹತ್ತಿದನು:—“ಹೋದ ವರುಷದ ಬೇಸಿಗೆಯ ಸೂರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಒಳೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು ವೆಚ್ಚವಾದವು. ಈ ಹಣವನ್ನು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೋಟ ಬರಕೊಟ್ಟು ಸಾಲವಾಗಿ ತಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಇದು ವರೆಗೆ ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಲ್ಲ.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಬೆರಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು:—“ಅವ್ಯಯ್ಯಾ, ಎಂಥ ಸಾಲಗುಳಕರು ನೀವು!” ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಕೆಲಹೊತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮೊರೆಯ ಮೇಲೆ ನಗುವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು:—“ನಿಮ್ಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯು ಬೇಕು. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಲ ಮಾಡಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?”

“ಏಲ್ಲ, ಬೆಲ್ಲರ ಕೊಡಕೊಳ್ಳುವದು ಕೊಂಡ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು; ಆದರೆ ಪ್ರಿಯೆ, ಇಹಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಭುಗಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾನೆಂದೂ ಆಶಿಸಿ

ಹೇಳಲಿಯಾ?" ಪರಿಚಾರಕೇ ಕೇಳಿದಳು.

“ತೆಗೆದಿಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ಆಡಿಗೆಯ ಆಚಾರಿಯು ಅಲ್ಲವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಹೀಗೆ ವೆಳೆಯ ಗೊಂದಲವಾಗಿದೆ, ಕೆಂಗರಾಯನೆಂದನು. ಪರಿಚಾರಕೆಯ ದೇರೆ ಮಾತಾಡದೆ ಹೊರಟಳು. ತುಣುಕುತ್ತಿನಮೇಲೆ ಕೆಂಗರಾಯನು ಅವಳನ್ನು ಕೂಗಿ:—“ಬಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಿನ್ನಿಸುವುದು ಕ್ರಾಸದಾಯಕವು. ನಾನು ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳು,” ಎಂದ ಹೇಳಿಕೆಯು.

ಕೆಂಗರಾಯನು ಬಚ್ಚಲಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಆಚಾರಿಯು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿ ಜೊಬುವನ್ನೂ ಪಂಜೆಯನ್ನೂ ಹಿಡಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಕೆಂಗರಾಯನು ಕೈಕಾಲ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಒರಸಿಕೊಂಡು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಭೋಜನಕಾಲೆಯು ಬಹು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿತ್ತು. ದಿನದ ಅವ್ಯಯವು ಯರಲ್ಲ. ಸಾಮಾನುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಯು ಇತ್ತು. ಇದರಮುಂದೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ದೊಡ್ಡ ತಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿತನಿಂದ ಬಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು ಮಣಿಯ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಲಕಲಕ ಹೊಳೆಯುವ ತಂಬಿಗೆ-ಥಾಲಿಗಳಿದ್ದವು ತಾಟಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲುಗಳಿದ್ದವು. ಕೊಂಚ ದೂರದಲ್ಲಿ ಭಾವಿನಿಯು ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಪತ್ತಿರ ರಾಮನಿದ್ದನು.

ಕೆಂಗರಾಯನು ಮಣಿಸುಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಇಂತೆಂದನು:—“ನೀನು ನನ್ನ ಪನೆ ಊಟವಾಡೆಯೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತುಂಟು; ಆದರೆ ರಾಮನೂ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಉಣ್ಣಲಾಗದೇನು?”

ಇದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ರಾಮನೇ ಕೊಟ್ಟನು:—“ಅಪ್ಪಾ, ಈಗ ನಾನೊಲೈ ನಾನು ದಿನಾಲು ಅವನ ಸಂಗಡ ಊಟವಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಕೆಂಗರಾಯನು ಬಡಿಸಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತ ವಿಚಾರಿಸಿದನು:—“ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟವರಾರು? ಬಹುತರ ನೀನೆ ಅಡುಗೆಯ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.”

“ಅಹುದು”

“ಅಹುಗೆಯವನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನು? ಅವನನ್ನು ಮನೆಬಿಡು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಬಿಡೋನು? ನಾನು ಅವನ ಸುಗಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡವನಲ್ಲ

ಅವನ ಪಗಾರವೇನೂ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಲುಕಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಒಂದು ಪರ್ವತದ ಪಗಾರವನ್ನು ಮುಂಗಡಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಹೊರಡೂದಿರಬಹುದು!" ಇಂಥ ರಾಯನು ವಿನೋದ ಮಾಡಿದನು.

ಭಾಮಿನಿಯು ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ನಗುವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು:—
“ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಚಾಕರರಿಗೆ ಮುಂಗಡ ಪಗಾರ ಕೊಡುವುದೂ ಅಗತ್ಯವಾಗುವದು. ಅವರ ಪಗಾರದ ಹಣವನ್ನು ತಡೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಸದಾ ಸಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾದೀತೆ? ಇದು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಅಡುಗೆಯು ಆಚಾರಿಯು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಕೈಕಾಲು ಕೊಳಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನೀರ ಕೊಟ್ಟವನನ್ನು ನೀವು ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲವೇನು? ಈಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವನ ಮೋರೆಯ ನೋಡುವ ಮನಸ್ಸಾಗಿದೆಯೆ? ಕರೆಯಲೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ರಂಗರಾಯನು ಅವಸರದಿಂದ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ:—“ಬೇಡ. ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾನೀಗ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಮೈಗ್ರನಾಗಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಿಂದ ದೂರಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬೇಡ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅವನೂ ಅಡುಗೆಯ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವನು ಕಲಿತುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ನಿರುಪಯುಕ್ತನಾದಾನು! ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲಕೊಟ್ಟು ಪಾಪಕ್ಕೆ ನೀನು ಗುರಿಯಾದೀ!” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಊಟ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಒಂದೊಂದೇ ಸಾಮಾನ್ಯನ ರುಚಿ ನೋಡಿ ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು. ಈ ಊಟದಿಂದ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಜನನಿಯು ಬೇರಿಸಿರುವಾಗಲಿನ ದಿನಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯಾಯಿತು. ಅವನು ಕೆಲಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡದಿದ್ದು ಭೋಜನ ಮಾಡಿದನು. ಬಳಿಕ:—“ಅಡುಗೆಯು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೀನಲ್ಲಿ ಕಲಿತುಕೊಂಡೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಭಾಮಿನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು; ಆದರೂ ಇವಳು ಸಂತೋಷವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು:—“ನಿಮ್ಮ ಅಡುಗೆಯು ಆಚಾರಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವಾದಕನೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಭಾವನೆಯಿತ್ತೇನು? ಇವನಿಗಿಂತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೇ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಹೀಗೇನೂ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಬಹು

ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದೆನು. ಇರಲಿ. ಇದೇ ತರದ ಊಟವು ನನಗೆ ದಿನಾಲು ದೊರೆಯಬಹುದಷ್ಟೆ?”

“ಯಾಕೆ ದೊರೆಯಲಾಗದು? ಇದಕ್ಕೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತ ಹೋಗುವಿರಲ್ಲದೆ, ಹೀನವಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಾನೆಂದಿಗೂ ನಿಮಗೆ ಉಣ್ಣದಿವೆನು!”

“ವಾಚಕ ಆಚಾರಯ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ನಾನಿಂದೇ ಮರೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನೀನು ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸುವ ಭರದಲ್ಲಿ.....”

ಭಾಮಿನಿಯು ಕೃತ್ರಿಮ ಕೋಪದಿಂದ ಇಂತೆಂದಳು:—“ಪತಿ-ಪುತ್ರರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಹಾಕದೆ, ಸಾಲ ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವೆನೆಂದು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿರುವೆನೆ? ಎಂತಹ ಮಾತಿದು! ನೀವಿನ್ನು ಆ ಸಾಲದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಎತ್ತಬೇಡಿರಿ!”

“ಸಾಲದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಸವಯುವದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಅಲ್ಲ ನೀನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸಾಲದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರೆದು ಸದಾ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುವೆನು. ಆದರೆ.....”

“ಮತ್ತೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ.... ಯಾಕೆ? ನೀವು ಕೊಂಚವೂ ಸಂದೇಹಿಸಬೇಡಿರಿ. ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಾಲವಾದುದಲ್ಲ.”

“ಪ್ರಿಯೆ, ಏಕಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಾಲವಾಯಿತೆಂಬುದು ನನಗೆ ಹೊಳೆಯದಾಗಿದೆ.....!”

“ಹೊಳೆಯುವುದೇ ಬಳಿತಾದ್ದು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಬೇಡಿಕೆಯ ಬೇಡಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ:—“ಮೊಲಕಳೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನು ಗಡಿಪಾರಿನ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಮಾಡಬೇಡಿರಿ!”

ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡದೆ, ಕೆಳವೋರೆ ಮಾಡಿ ಉಣ್ಣುಹತ್ತಿದನು. “ಅವ್ವಾ, ಏಳು. ಅಪ್ಪನ ಊಟವಾಗುತ್ತಲೆ, ನಾವು ಲಗು ಲಗು ಊಟ ಮಾಡೋಣ. ನೀನು ನಿನ್ನಿನ ಜಟಾಯುವಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಇಂದು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸಿ ಮುಗಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವ್ವಾ, ಜಟಾಯುವಿನ ಮಗನು ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಿದನು?” ರಾಮನು ಕೇಳಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ಇಂತೆಂದನು:—“ಜಟಾಯುವಿನ ಮಗನು ಏನೇ ಮಾಡಲೆಲ್ಲನೇಕೆ; ಈ ಹುಡುಗನು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅಂಟಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ” ಭಾಮಿನಿಯು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ ರಾಮನ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

“ಇದರ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಾ?” ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಕಾರಣವೇನಿರಬೇಕು? ಮಾತೆಯಿಲ್ಲದ ಮಗು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓಗಿಯೆ ಬೇರೆ ಬಾಲಕರಿಲ್ಲ.....,”

“ಇರಬಹುದು; ಆದರೆ ಹಡೆದವಳಿರುವಾಗಲೂ ಇವನು ಇಷ್ಟು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಅವಳೊಡನೆ ವರ್ತಿಸಿದವನಲ್ಲ.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಮುಖವು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಆರಕ್ತವಾಯಿತು. ಇಂತೆಂದಳು: “ನೀವು ಏನಾದರೊಂದು ಮಾತಾಡಿ ಬಿಡುವಿರಿ?” ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು: —“ಚನ್ನಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿರಿ. ಮುಂಜಾವಿನಿಂದ ಇದು ವರೆಗೆ ಊಟ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಅವಸರದಿಂದ ಊಟ ಮಾಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಚಪಾತಿಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನಾಣೆಯಿದೆ. ನೀವದನ್ನು ತಿನ್ನಲೆ ಬೇಕು. ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಅನ್ನವನ್ನು ತಂದುಹಾಕುವೆನು....”

ರಂಗರಾಯನು ಚಮಕಿತನಾಗಿ ಭಾಮಿನಿಯು ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಹೆಚ್ಚು ಊಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪೀಡಿಸೋಣ, ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಊಟ ಮಾಡಲಿಯೆಂದು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡೋಣ, ಅಣೆಮುನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳೋಣ ವೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಆಸರಿ ಬಿಡಗಳಾಗಿದ್ದವು ಇಂದು ಪುನಃ ಆ ಮುನ್ನಿನ ಸಂಗತಿಯು ಜಾಲ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದ ಪದದ ಪಲ್ಲವಿಯಂತೆ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರಹತ್ತಿತು. ರಂಗರಾಯನು ತನ್ನ ಮಾತೆಯ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಮಮತೆಯ ಮಾತೆಯು ಮಗನ ಊಟಕ್ಕೋಸುಗ ಎಷ್ಟು ಕಾಳಜಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು! ಎಷ್ಟು ಆಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು! ರಂಗರಾಯನು ಮಾತೆಯ ಏಕಹದ ಈ ದೀರ್ಘಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ವೊದಲಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರೆದಿದ್ದನು. ಇಂದಿನ ಭಾಮಿನಿಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಬಹು ದಿನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಆ ಸಂಗತಿಯು ನೆನಪಾಗಹತ್ತಿತು. ಅವನು ಭಾಮಿನಿಯ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಎರಗದನು. ಅವಳ ಹೇಳಿ

ಕೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಟಮಾಡಿದನು. “ಪ್ರಿಯೆ, ನಾನಿನ್ನು ಸಂಸಾರದ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಭಾರವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೇರಿ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎದ್ದು ಹೋದನು.

೬

ಎರಡು ವಾರಗಳು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕ್ರಮಿಸಿದುವು ಈ ದೀರ್ಘಸಮಯವು ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಹೇಗೆ ಗತಿಸಿತೆಂಬುದನ್ನು ರಂಗರಾಯನು ಊಹಿಸದಾದನು. ಇಂದು ರವಿವಾರ. ರಂಗರಾಯನು ಮಂಜಾಪಿನಲ್ಲಿ ಜಹಾ ಪಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಬಂದು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: —“ಒಮ್ಮೆ ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿ ಬನ್ನಿರೆಂದು ನಾನು ನಿಮಗೆ ದಿನಾಲು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದವರಾಗಿರುವಿರಿ. ಇಂದು ನೀವು ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವಳು ಏನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿರಿ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿವಸ ನೀವು ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ಅವಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಜಗಳ ಮಾಡದೆ ಬಿಡಳು.”

ರಂಗರಾಯನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೊಂಡವನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು:—‘ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಈಗ ಕಾಲೇಜದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವು ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ.....!’

“ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವು ಒಳೆದುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತುಂಟು! ಆದರೆ ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟು ಬಳಿಕ, ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯೇನು? ಇದೇನು ಅಂಥ ಜಡವಾದ ಹೋರೆಯೇ? ’

“ನಿನಗೆ ಅಧ್ಯಾಪನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ತಿಕ್ಷಣದ ಕೆಲಸವು ಎಷ್ಟು ಕ್ರಾಸದಾಯಕವೆಂಬದನ್ನು ನೀನೇನು ಬಲ್ಲೆ? ಕಾಲೇಜದ ವೇಳೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕಾದರೆ ನನಗೆ ಸಾಕು ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ! ಹೀಗೆ ಬೇಜಾರಗೊಂಡ ನನಗೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹುರುಪು ಹೇಗಾಗಬೇಕು? ಕಾರಣ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗದೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಗೆ ಒಂದು ಬಿಡುವೆನು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು:—“ಹೀಗೆ ನೆವಹೇಳುವುದು ನೆಟ್ಟಗಲ್ಲ. ಇಂದು ನೀವು ಒಲೆನೆಂದರೆ, ನಾನು ಕೇಳುವವನಲ್ಲ. ರವಿವಾರವೂ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ನೆವವನ್ನು ತೋರಿ, ಸುಭದ್ರೆಯು ಮನೆಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ನೀವು ಅವಳಿಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರದವರಾಗಿ ಹೋದೀರಿ.” ಬಳಿಕ ಭಾಮಿನಿಯು ಡ್ರಾಯವ್ವರನನ್ನು ಕರೆದು “ಗಾಡಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ, ಇವರನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಸಪ್ತಾಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಇವರ ತಂಗಿಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿ, ಬೇಗನೆ ತಿರುಗಿ ಬಾ. ನಾನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ರಂಗರಾಯನು ಹೊರಡುವ ವೇಳೆಯು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದನು; ಆದರೆ ರಾಮನಿಗೆ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸಣ್ಣವೊಲೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲತಾಯಿಯನ್ನು ಅಂಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಅವನನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ: “ಇಂದು ಇವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಬೇಡ. ಮತ್ತೆ ಎಂದಾದರೂ ಕರೆ ಬಿಡಿಯುವಿರಂತೆ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

“ಅವನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಮುಗಳು ನಗೆಯಿಂದ: “ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಏಕೆ, ನೀವೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವರಾಗಿರುವಿರಿ,” ಎಂದು ನುಡಿದು, ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋದಳು. ರಂಗರಾಯನೊಬ್ಬನೇ ಹೊರಟು ವೊಟರ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಡ್ರಾಯವ್ವರನು ಗಾಡಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯ ಗಂಡನಾದ ಭೀಮರಾಯನು ಪದವೀಧರನಾದ ವಕೀಲನು. ತನ್ನ ಹೋರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದವನು. ರಂಗರಾಯನ ಸಮವಯಸ್ಕನು. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಬೆಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಸಹಪಾಠಿಗಳಾದ ಗೆಳೆಯರಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ಬೀಗರಾಗಿದ್ದರು. ಕಾರಣ ರಂಗರಾಯನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಭೀಮರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಭೀಮರಾಯನು ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನಸ್ಸು ಭಾಮಿನಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದು ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಒಂದು ದಿನಗಳ ತನು

ವಾಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ದೂರುಗಳನ್ನು ತೂರಿಕೊಳ್ಳ ಹತ್ತಿದಳು:-“ಒಮ್ಮೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಕರೆತಂದು, ಮನೆಯಲ್ಲೆಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ಸರಿಯಾದ ಕೆಲಸ ವಾಗಲಿಲ್ಲ! ಅಪ್ಪನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ತಳ್ಳಿದ್ದನು. ಇಂಥವಳನ್ನು ನೀನಾಗಿಯೇ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೇಕೆ? ನೀನೇನು ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ? ಇವಳಿಗಿಂತ ಸಾವಿರಾರು ಮಾಲು ಜಲುವೆಯೂ, ಗುಣವತಿಯೂ, ವಿದ್ಯಾಮಂಡಿತೆಯೂ ಆದ ಹೆಂಡತಿಯು ದೊರೆ ಯುತ್ತಿದ್ದಳಲ್ಲ! ಅಂಥವಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಈ ಹಳೆಹೆಂಡತಿಯ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತುವು ದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನು? ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ತಂದೆಯು ನಿನ್ನ ಈ ಕೃತಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಏನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು? ಅವನೇನು ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾಗಿದ್ದನು? ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ತಾರು ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿದ್ದನು? ಈಗಲಿನ ನಿನ್ನ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಅವನು ಮಗನಿಂದಾದ ತನ್ನ ಅಪ ಮಾನವನ್ನು ಭಾವಿಸಿ, ಜಡಪಡಿಸುವಿಕನು! ನೀನು ಅಪ್ಪನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿ ಸುವದಕ್ಕಾಗಿ—ತಂದೆಯ ಕೃತಿಗೆ ಮಾನಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ—ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತಕ್ಕಿದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ! ತಂದೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಎೂರಿ, ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ನೀನು ಸುಖವನ್ನು ಸುರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಏನು? ನಮ್ಮ ಸುಧಾರಿಸಿದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ—ಒಂಥ-ಬಾಂಧವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ—ಇವಳು ನಮ್ಮ ಆತ್ಮೀಯ ಳೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ಸುಧಾ ರಿಸಿದ ಸಮಾಜದ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಾ, ಬಹಳ ಹೇಳಲೇನು? ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ತುಂಬ ನಾಚುಗೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಾನಿನ್ನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೋರೆ ತೋರದವಳಾಗುವೆನು!.....”

ಭೀಮರಾಯನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಇವನು ಅಪರಿಚಿತಳಾಗಿದ್ದ ಭಾಮಿನಿಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಹಿಸಿ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಹೆಂಡ ತಿಯ ಕೋಪದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ರಂಗ ರಾಯನು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಮತ್ತ ಷ್ಚ ಕೋಪದಿಂದ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು:-“ಅಣ್ಣಾ, ನಾನೇನೂ ಅರಿಯೆನೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾದೀತು; ಆದರೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನ

ಸಂಸಾರದ ಯಾವತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆನು ಭಾವಿನಿಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುತ್ತಲೆ ಖಾದೀರನನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದಳು. ಲಜಿಮನು ಕೀಳಜಾತಿಯವನೆಂದು ಮನೆದಿಡಿಸಿ ಕಳುಹಿದಳು. ಯಾವಳು ಜಾತಿಭೇದದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಂಕುಚಿತ ವಿಚಾರವುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವಳೋ, ಅವಳೊಡನೆ ಬಾಳುವೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿ, ನಾನದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹೆಂಡತಿಯು ನಿನಗೆ ತೀರ ಅನುಪಯುಕ್ತಳೊಂದೂ, ಅಯೋಗ್ಯಳೆಂದೂ ನಾನು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ!”

ರಂಗರಾಯನು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು:—“ತಂಗಿ, ನೀನು ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತಿರ.ವೆಯಾದರೂ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಖಾದೀರ ಹಾಗೂ ಲಜಿಮರನ್ನು ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕ ಕೆಲಸ ದಿಡಿಸಿ ಕಳುಹಿದವಳಲ್ಲ ಅವರು ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಆತುರರಾಗಿದ್ದರಂತೆ. ಅವಳು ಅವರ ಎಲ್ಲ ಬಾಕಿಯನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟಿರುವಳು. ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿರುವರು.....”

“ರಮೆಯು ಇರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡುವ ಕೃತಕಹಲತೆಯೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ! ಭಾವಿನಿಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುತ್ತಲೆ, ಅವರು ಆತುರರಾಗಿ ಓಡಿಹೋದದ್ದೇಕೆ? ಅಣ್ಣಾ, ನಾನಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಹೀನೆಯಲ್ಲ! ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ!”

ರಂಗರಾಯನು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು:—“ಅಣ್ಣಾ, ದಾಸ-ದಾಸಿಯರೆಲ್ಲ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವು ಹೇಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ತೊಂದರೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ.” ರಂಗರಾಯನು ನುಡಿದನು.

“ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ ಸೇವಕರು ತಿರುಗಿ ಬಾರರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ನೀನು ಹೊಸ ಚಾಕರರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಕೆಲಸ ಸಾಗಿಸು. ಸಮಾಜವಿದೆ, ಬಂಧು ಬಾಂಧವರಿದ್ದಾರೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಾದರೆ ನಡೆಯದು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಸರ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳು

ದು ಬಹು ಘಾತುಕವು.”

“ತಂಗಿ, ಈಗೇನೂ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಸೇವಕರನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ಆಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.”

“ಈಗ ಚಾಕರರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆ? ಅಣ್ಣಾ, ನೀನೇನೆನ್ನುವೆಯೋ ನನಗೆ ತಿಳಿದಾಗಿದೆ! ಒಮ್ಮೆ ನಿನಗೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಈಗಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕರೋಕಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತೋರು ಮನೆ. ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲ. ಹೋದರೆ ಮನ್ನಣೆ ಇಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಾ, ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯಾಗುತ್ತಿರಬಹುದಾದದ್ದನ್ನು ನೀನೇ ಊಹಿಸು. ಬಹಳವೇನು? ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ, ನನಗೆ ಏನು ಕಷ್ಟ ಚಹ ಸಹ ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ!”

ಭೀಮರಾಯನು ಇದು ವರೆಗೆ ವಿಟ್ಟೆಂದು ಮಾತಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣ-ತಂಗಿ ಇರ ಮಾತು-ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಇನ್ನು ತಡೆಯದವಾಗಿ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು:—“ವೊದಲು ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ನೋಡು. ಚಹವು ಸುವದಿ-ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸು. ಬಳಿಕ ಮಾತಾಡು. ವೊದಲೇ ಆದಿಂದ ಮಾತಾಡಿ, ಮಂದಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ!”

“ನಾನು ಕೇವಲ ಊಹೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿದವಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ದರ್ಶನ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮಾತಾಡಿರುವೆನು,” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು, ಸುಧದ್ರೆಯು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು:—“ನನಗಾವುದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಿಜ ಸಂಗತಿಯೇನು? ಚಾಕರ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ, ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆ? ಸಾಧು ರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವೆಯಾ?”

“ಹೀಗೇನೂ ನನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರವು ವೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಇಬ್ಬರು ಸೇವಕರು ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಆ ವಕರು ಇಲ್ಲದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೇನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಸಾರ ರಥವು ವೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿದೆ. ನೋಡು ಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಚಂದ ಕಾಣುವಂತೆ ನಡೆದಿದೆ.”

“ಸೇವಕರ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಡೆದಿದೆಯೇ? ಆಹಾ ! ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹೇಗೆ ಸಾಗಿದೆ?”

“ಅಡುಗೆಯ ಆಚಾರಿಯು ಇದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಅವಳೇ ಅಡುಗೆಯ ಮಾಡುವಳು. ಇದರಿಂದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಚ್ಛವಿರುವವು. ರುಚಿಕರವಾಗಿರುವವು. ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದೆ” ರಂಗರಾಯನೆಂದನು.

“ಆಚಾರಿಯ ಅಡಿಗಿಂತಲೂ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಅಡುಗೆಯು ಉತ್ತಮವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನೂ ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮನೆಯವರ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಒತ್ತಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು, ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಬಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತರಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು. ಇರಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರ ರಥವನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ಹೀಗೆಯೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು:—
“ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲ ಹೊರೆಯನ್ನು ಅವಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ನಾನು ಹೊರಗಿರುವೆನು. ಅವಳು ತನ್ನ ಇಷ್ಟವಿರುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ನಾನು ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಸಂಸಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕ ಬಯಸುವದಿಲ್ಲ.”

“ಭೀಮರಾಯನು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡಬೇಡ, ಸುಮ್ಮನಿರು. ಈ ಮಾತುಗಳು ನಿನ್ನ ಸಹೋದರಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಮಹಾನರ್ಥವಾಗದಿರದು!” ಎಂದು ನುಡಿದನು

ರಂಗರಾಯನು ಈ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಿಸದೆ, ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸಿದನು:—“ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನನ್ನದೆಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವದರಲ್ಲಿದೆ ತಿಂಗಳ ಪಗಾರವು ತಿಂಗಳ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಾಲುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ನಾನು ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲ-ಕೈಗಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉದ್ದರಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನು ಕೊಟ್ಟ ಅಂಗಡಿಕಾರರ ಉಪದ್ರವವಂತೂ ಬಹು ತಾಳದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಹನೀಯರ ಪೀಡೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಎಷ್ಟೊ ಸಲ ಊಟವು ರುಚಿ ಹತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಆ ಭಾವನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾಲವಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವಳಿವೆ, ಅಲ್ಲ; ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಸಾಲ ವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಖಾಲಿಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ವಚನ

ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ”

“ನೀನು ಸುದೈವಿಯೆ ಸರಿ! ದೇವರು ನಿನ್ನ ಮೊರೆ ಕೇಳಿದನೆನ್ನಬೇಕು! ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ನಾನೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಡಚಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸಂಕಟವಿಂದ ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವರಾರೂ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾರೆ!”

ರಂಗರಾಯನು ಪತ್ನಿಯ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಶನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆದ ಮಾತು-ಕತೆಗಳನ್ನು ಎವರಿಸಿ ಹೇಳಿ: “ಈ ವರೆಗಿನ ರಾಡಿಯು ತೊಳೆದು ಹೋಗುವ ವರೆಗೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಕಳೆದ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಅವಳ ಹಿಡತದ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ನನಗೇನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಅಂದಬಳಿಕ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶಾಂತತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ದಿನಗಳು ವೇದಲಿಗಿಂತಲೂ ನೋಗಿಸಿನಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಲಿವೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಕಳೆದು ಋಣಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರ್ಗರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಭೀಮರಾಯನು ಏನೋ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಯಿಯು ಮುಚ್ಚಿದನು.

ರಂಗರಾಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವದಿರಲ್ಲಿ, ಆದರೆ ಸುಭದ್ರೆಯು ಬರುವೆವೆಂದು ಎರಡು-ಮೂರು ಸಲ ಹೇಳಿದಳು. ರಂಗರಾಯನು ನಿರುಪಾಯನಾದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಈ ವರೆಗೆ ಅಣ್ಣನ ಮುಂದೆ ಭಾಮಿನಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ತಣಿಸಿರಲ್ಲಿ. ಇವಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದಳು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಗಿಂತಲೂ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದಳು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯೊಡನೆಯೂ ವಾದ-ವಿವಾದ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗವು ದೊರೆಯುವಂತಿತ್ತು. ‘ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗುಸವಳು. ವಿದ್ಯೆಗಲಿತವೆಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ಪತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ವಾದ-ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ತೊಡಕಿಸಿದರೆ ತೀರು. ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿಯೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾರದವಳಾಗಿ ಪರಾಜಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಹೀನಳೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗದು’ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದ ಸುಭದ್ರೆಯು ಇಂದಿನ ಸುಯೋಗವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಹೋಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಉಟ-ಉಡಿಗೆಗಳ ತರುವಾಯ ರಂಗರಾಯನೂ, ಭೀಮರಾಯನೂ, ಸುಭದ್ರೆಯೂ, ಭೀಮರಾಯನ ತಂಗಿಯಾದ ಸುಶೀಲೆಯೂ ವೋಟರ ಬಂದಿಯನ್ನೇರಿ ಮಾಳಮುಡ್ಡಿಗೆ ಹೊರಟರು. ರಂಗರಾಯನ ಬಂಗಲೆಗೆ ಬಂದರು.

2

...

ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ರಾಮನು ಮನೆಯ ಹೊರಬಾಗಿಲದ ಹೊಸ್ತಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅತ್ತಿತ್ತ ಹಲವು ಸಾಮಾನುಗಳು ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ರಾಮನು ತನ್ನ ಮುರಿದ ವೋಟರ ಬಂದಿಯನ್ನು ದುರಸ್ತು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಸ್ತನಾಗಿದ್ದನು.

ರಾಮನು ಒರಿ ಮೈಯಿಂದಿದ್ದನು. ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಗಂಧದ ಗುರುತಿತ್ತು. ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗೆಣಿಪಿ ಚಂದನದ ಮುದ್ರೆಗಳಿದ್ದುವು. ವೋಟರ ಒಂದಿಯಿಂದಿಳಿದು ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ರಂಗರಾಯನೂ, ಇವನ ಸಂಗಡಿಕೂ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಸುಭದ್ರೆಯು ನಸು ನಗೆಯಿಂದ: “ಮಗು, ಒಳ್ಳೆ ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ! ಸುಖದಿಂದ ಒಹು ಕಾಲ ಬಾಳು!” ಎಂದು ನುಡಿದು ಉಪಹಾಸ ಮಾಡಿದಳು. ರಂಗರಾಯನು ಬಹಳ ಲಜ್ಜಿತನಾದನು. ಮೃದು ಸ್ವಭಾವದ ಇವನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದವನಾಗಿದ್ದನು, ಆದರೆ ತಂಗಿಯ ಉಪಹಾಸವು ಇವನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಯಿತು. ಇವನು ಕಡು ಕೋಪದಿಂದ ಹುಡುಗನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಹೊಡೆದು: “ಮಾರ್ಕನೇ, ಇದೇನು? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೆ? ಇದನ್ನಾರು ಹಚ್ಚಿದರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ರಾಮನು ಅಳುತ್ತಾಳುತ್ತ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದನು. ಆದರೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಂತು:—“ಇಂದು ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಂಗಡ ಸೋಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನು.” ರಂಗರಾಯನು ಮಗನನ್ನು ದಬ್ಬಿಕೊಟ್ಟು: “ಹೋಗು, ಬೇಗ ಹೋಗು! ಸುಖಕಾರವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಚನ್ನಾಗಿ ವೈ ತೊಳೆದುಕೊ!” ಎಂದು ನುಡಿದು ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಂದೆ ನಾಗಿ, ರಂಗರಾಯನು ಓಡುತ್ತ ಕುಳಿರುವ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕುಳಿತರು. ಕ್ಷಣಕಾಲ ಯಾರ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೂ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯ-ಸುಭದ್ರೆಯರ ಮುಖವಂತೂ ಬಹು ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು. ರಂಗರಾಯನ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟೊಂದು ಭಾವಿಕತನವು ತೀರ ಅನುಚಿತವು,

ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಭದ್ರೆಯು ನೋರೆಯು ಲಕ್ಷಣ ದಿಂದ ನಾನು ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ನೋದಲೇ ತರ್ಕಿಸಿದ್ದನು, ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸೂಚಿತವಾಗುವಂತಿತ್ತು.

ನೋದಲು ಭೀಮರಾಯನೇ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂದಂದನು. ಇವನು ತುಸ ನಕ್ಕು ಇಂತು ನುಡಿದನು:—“ಕಂಗೆ, ನೀನಿದೇನು ಮಾಡಿದೆ? ಒಮ್ಮೆಲೆ ಚಹಾಪಾನ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟಿ! ರಾಮನಿಗೆ ಹೊಡೆದೆಯೇಕೆ? ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿ ಬಂದುದು ನನ್ನಿಂದ ಅನುಚಿತವಾಯಿತು!”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಪತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಸ್ಮಯಗೊಂಡಳು. ಇವಳು ಗಂಡನ ವೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ: “ಇದಕ್ಕೂ, ಚಹಾಪಾನಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇನು? ಚಹಾಪಾನ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರ ಹಿಡಿಯುವ ದೊಡರೇನು? ನೀವು ಅದನ್ನು ಹುಡುಗಾಟಕೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಹುಡುಗಾಟವಾಗಲಿ-ಆಗದಿರಲಿ, ಭಯಾನಕ ಅಟ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ! ಅಷ್ಟ ಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ರೆಂಬಾಟವೆದ್ದು ಸುವ ಕಾರಣವಿದ್ದಿಲ್ಲ!” ಭೀಮರಾಯನೆಂದನು.

“ಇದರರ್ಥವೇನು?” ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೇಳಿದಳು.

“ಅರ್ಥವು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಆಗುವಂತಿದೆ ನಾನೇನೂ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಇಂದು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಏಕಾದಶಿಯು ಪರ್ವಣಿಯ ದಿವಸ. ರಾಮನು ತಾಯಿಯ ಸಂಗಡ ಸೇರಿದೆಯೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು ಅಲ್ಲಿ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ನಳದ ನೀರಿನಿಂದ ಜಳಕ ಮಾಡದೆ, ತೀರ್ಥಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾಪಾತಕ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತೆ? ನನಗಂತೂ ಹಾಗೆ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ!”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಗಂಡನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಕೋಪಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು: ‘ಮುಂದೆ?’

“ಮುಂದಿನ ಸಂಗತಿಯೂ ಸಾಹಜಿಕವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂಗೆಯ ಗೆಳೆಯ ರಾಗಲಿ, ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಲಿ ಕಲೆತಿರಬಹುದು. ಅವರು ಹುಡುಗಾಟಕಿ ಗಾಗಲಿ, ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆಶೆಯಿಂದಾಗಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ಗಂಧ ಹಚ್ಚಿ ರಬಹುದು; ಗೋಪಿಚಂದನದ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನೊತ್ತಿರಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾಪರಾಧದ ಕಾರ್ಯವಾವುದು?”

“ಇದರ ಪರಿಣಾಮವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲರಾ?” ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೇಳಿದಳು.

“ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೈ-ಕಾಲು-ವೊರಗಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡ ಕೂದಲೆ ಕಾಣದಾಗ ಹೋಗುವದು—ಇದೇ ಆದರ ಕೊನೆಯ ಪರಿಣಾಮವು!”

“ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ! ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲವೇ? ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ, ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಗೊಡುತ್ತಿದ್ದೀರಾ?” ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೇಳಿದಳು.

“ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಇಲ್ಲ ಅಂದಹಾಗಿ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಇದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ವಾದವಿವಾದ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?”

ಈ ವಾಗ್ವಾಣವು ಸುಭದ್ರೆಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಬಲವಾಗಿ ತಾಗಿತು. ಅವಳು ಆಹತಳಾಗಿ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ವಾದವಿವಾದ ಮಾಡುವುದು ವೈರ್ಯವಾಗಿ ಬಹುದು; ತೊಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಚಂದನದ ಕಲೆಯು ಅಳುಕಿಸಿ ಹೋಗಬಹುದು,” ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಹೊಳೆಯುವದಿಲ್ಲೆಂದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮವು ಮಾತ್ರ ಸಹಜವಾಗಿ ನಾಶವಾಗದು! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಏನೇ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೇಕೆ, ನಾನು ಮಾತ್ರ ಅದು ತೀರ ಅನುಚಿತವಾದ್ದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳದಿರಲಾರೆನು!

“ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲ—ನಾನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಮತದವನಿರುವೆನು. ರಂಗನು ಕೆನ್ನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನುಗ್ಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಆದರೆ ಇವನು ಹಾಗೆ ಗೊಂದಲವೆಚ್ಚಿಸುವ ಮೊದಲು ವೇಣುಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯರ ಮಗಳು ಪತಿಮಂದಿರವನ್ನು ನೇರದ ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಮು ಸಾಹೇಬಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ನಾನೀಗ ಕೊಂಚ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಬರುವೆನು. ಅಣ್ಣ-ಕಂಠಿಯರು ನಡೆಸಿದ್ದ ಆನರ್ಥದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.”

ಈ ವರೆಗೆ ವಿಚಾರವು ಮಾತಾಡದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಂಗರಾಯನು ಮೊರೆಯುತ್ತಿ ಭೀಮರಾಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ: “ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ನನಗೆ ತೀರ ಹೊಸಬಳು. ಅವಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪುರಾಣಮತಾಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಅವಳು ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವಳೆ-ಇಲ್ಲವೋ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆನು. ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು,” ಎಂದು ಭೀಮರಾಯನು

ಹೊರಟನು. ಭಾಮಿನಿಯಿದ್ದ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು: “ತಂಗಿ, ಎಂದು ಒಂದೆ? ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೇಮಕರವಷ್ಟೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ರಾಮನು ಹತ್ತಿರದ್ದು ತಾಯಿಯ ಕೆಲಸವು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ವೋರಿದಿರುವ ನೋಡಿದಳು. ಅಪರಿಚಿತ ಮನುಷ್ಯನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೀಗೆ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಂಚ ವಿಸ್ಮಯ ಹೊಂದಿದಳು. ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸನ್ನು ತಡೆ ದಿರಿಸಿ, ಎದ್ದುನಿಂತಳು. ರಾಮನು: “ಅವ್ವಾ, ಮಾವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಆಗಂತುಕನು ಯಾರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿದಳು. “ಒಳಗೆ ಬರ್ತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿದೆ. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಬಾಗಿಲುಗಳು ತೆರೆದಿದ್ದವು; ಒಳಗೆ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೋಟು-ಚಾಕೀಟು-ಶರ್ಟು-ಕಾಲ ಬೇಲ-ಕಾಲರ ವೊಡಲಾದವುಗಳ ರಾಶಿಯು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಭೀಮರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯು ತೋರಿದ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು: “ನೀನಿರಬೇಕು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ರಾಮನು ಒಟ್ಟೆಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಜೋಡು ಕಾಲಬೇಲವನ್ನು ಹೊರದೆಗೆದು: “ಅವ್ವಾ, ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು; ಮತ್ತೊಂದು ಜೋಡು ಕಾಲಬೇಲವು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತುಸ ಹರಿದದೆ,” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಕಾಲಬೇಲಗಳನ್ನು ಭಾಮಿನಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಅವುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬೇರೆೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಕಾರ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಿಸಿ ನೋಡಿ ಅಶ್ಚರ್ಯಾನ್ವಿತನಾಗಿ: “ಈ ಒಟ್ಟಿಗಳನ್ನೇಕೆ ಹೊರದೆಗೆದಿರುವೆ? ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯೋ? ಇಲ್ಲವೆ ಹೊಲಸ ಹೊರದೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೀಗೀ ಕೆಲಸ ನಡೆಸಿರುವೆಯೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. “ಎದ್ದೆ ಗಲಿಯದ ಗಾವಲ ಹೆಂಗುಸಾಗಿದ್ದ ಭಾಮಿನಿಯು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡದಿರುವಳು, ಎಂದು ಭೀಮರಾಯನು ಮೊದಲೆ ತರ್ಕಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಭಾಮಿನಿಯ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಭೀಮರಾಯನ ತರ್ಕವು ಪುಸಿಯಾಯಿತು. ಭಾಮಿನಿಯು ವೋರಿಯನ್ನು ಎತ್ತದೆ ಸಹಜದವಿಯಿಂದ: “ನಾನು ಇವುಗಳನ್ನು ದುರಸ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಿ; ಕಾಲಬೇಲ

ಗಳು ಒಹಳವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳ ಎವೆ ರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತರಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಇನ್ನು ಹತ್ತುವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕಾಲು ಬೀಲಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ನಡೆಯುವಂತಿದೆ,” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ನೀರವವಾಗಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ತಂಗೀ, ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ನಾನು ಈ ಏಕಾಂತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಸರದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ನಾದಿನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಉಹೇಮಾಡನೆಯಿಸಬೇಡ; ಹಾಗೂ ಬಹಿರಂಗದ ಉದಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಆಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ಫಿರಂಗಿಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಡ. ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾರಾದರೂ ನೋಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಂದಿರುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಭಾವಿಕತನದ ಪರಮಾವಧಿ ಯಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಜೊಡೆಯ ಜೋಗುವವನು ನಾನಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಪ್ರತಿಮಾತಾಡದಿದ್ದಳು ಭೀಮರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು: “ರಂಗರಾಯನು ರಾಮನನ್ನು ಹೊಡೆದದ್ದು ನಿಜ, ಆದರೆ ಇದರ ಎಲ್ಲ ಹೊರೆಯನ್ನು ರಂಗರಾಯನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬಯಸಬೇಡ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಮನಸ್ಸಿನವನಲ್ಲ ನಾನೂ ರಂಗರಾಯನೂ ಬಾಲ್ಯಸ್ನೇಹಿತರು. ನಾನವನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಈ ಮಾತಿನ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಹೇಳ ಹತ್ತಿದನು:—“ತಂಗಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳು; ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸು. ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವದು ಬೇಡ” ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಇಂತು ನುಡಿದನು:—“ತಂಗಿ, ಕುಳಲ ಹಸ್ತದಿಂದ ನಡೆದಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಆತ್ಮಾನಂದವಾಗಿದೆ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಈ ಮನೆಗೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ತುಸು ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಆಶೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೇನೆ.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಕ್ಕು ಇಂತು ನುಡಿದಳು:—
“ಇವೆಲ್ಲ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ನೀವು ಕಲಿಯುವುದ

ರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?"

“ಇದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಇಂದು ಕೊಡಲಾರೆನು. ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಹೇಳುವೆನು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಮಾತಾಡದಿದ್ದು ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸಿದಳು. ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ: “ಇವೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ದಂದ್ರರು ಮಾಡತಕ್ಕವುಗಳು. ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗದು” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ನಿಟ್ಟುಸಿರ ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿಯ ಹತ್ತಿದನು:—“ತಂಗಿ, ಒಹಿರಂಗದ ಬೆಡಗನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನೂ ವೋಸ ಹೋಗುವಿಯಾದರೆ, ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂಥ ದುರ್ದೈವಿಗಳ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವವರೇ ಇಲ್ಲ ವೆಂದೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ! ನನಗೆ ಕಲಿಸಿದ್ದರೆ ಬಿಡು ನಾನು ನನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ದಿನಾಲು ನಿನ್ನ ಹತ್ತರ ಕಳುಹಿ ಕೊಡುವೆನು. ಅವಳಿಗೆ ಕಲಿಸು. ಅವಳು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೆಲವಂಶಗಳನ್ನಾದರೂ ಕಲಿತುಕೊಂಡರೆ, ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಪರಕ್ಕೆ ವಾತ್ಸಲಾಗದಿರಳು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡು ವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು. ಒಹಿಟುಕಾಲುಗಳ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಇಂತು ಹೇಳಿ ದನು:—“ಅವರೆಲ್ಲರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವರು ಅವರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಇದ್ದಾಳೆ. ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾಗೂ ತಂಗಿಯ ವೇಷ-ಭೂಷಣಗಳ ಸಾದೃಶ್ಯ ವನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಬ್ಬರ ಸ್ವಭಾವವೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ.”

“ನಾನು ಅನ್ಯರ ಅಂತರಂಗವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.” ಭಾಮಿನಿಯು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದಳು.

“ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಯಾಕೆ? ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತಿರುವೆನು!”

೮

...

ಆಗಂತುಕರು ರಂಗರಾಯನೂ ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಇವಳ ನಾದಿನಿಯಾದ ಸುತೀಲೆಯೂ ಆಗಿದ್ದರು. ರಂಗರಾಯನೂ ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಮುಂದೆ ಇದ್ದರು.

ವೊಡಲು ಕೋಣೆಮುನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಸುತೀಲೆಯು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಳು. ಇನ್ನು ಕೋಣೆಮುಲ್ಲಿ ಕಾಲಡತಕ್ಕವಳಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನು ಇವಳಿಗೆ ಬೂಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿರಿಸಿ ಒಳಗೆ ಬಾ, ಎಂದು ಸನ್ನೆಯ ಮಾಡಿ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಸುತೀಲೆಯು ಬೂಟುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು:- “ಕಾರಣವೇನು?”

“ಬೂಟುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನು? ಬೂಟುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟರೆ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ನಡುವಂತಿಲ್ಲ; ಕೆಸರು ಹತ್ತುವಂತಿಲ್ಲ.” ಭೀಮರಾಯನು ಹೇಳಿದನು.

“ಇದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ! ನೀವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಿದೆನು!” ಸುಭದ್ರೆಯು ನುಡಿದಳು.

“ನಿನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯು ಭಾವಿಕಮನುಷ್ಯಳು. ಮೇಲಾಗಿ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯಳು ಹಿರಿಯರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗದೇಕಾದರೆ, ಬರಿಗಾಲಿಂದ ಹೋಗುವುದು ಎಹಿತವು.” ಭೀಮರಾಯನು ಹೇಳಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ಪತಿಯ ವಾದಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಒಳಗೆ ಬರುವ ವೊಡಲು ಬೂಟುಗಳನ್ನು ನಿಜ್ಜಿರಿಸಿ, ಒಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಗಂಡನ ಬಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡಳು. ಇವಳ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಉರಿಯುಹತ್ತಿತು: “ಹಿರಿಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಅಸಾಧಾರಣವಾದವುಗಳು! ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಕೆಟ್ಟದ್ದಲ್ಲವಾದರೂ, ಅತಿರೇಕವಾದರೆ ಕೆಡಿಸದೆ ಬಿಡದು! ಇದು ಮಲಗುವ ಮನೆಯಾಗಿರದೆ, ದೇವ ಮಂದಿರವಾಗಿದ್ದರೆ, ನೀವುಮಾಡುವಂಥವನ್ನು ನೋಡದೆ ಒಳಗೆ ಕಾಲಿಕ್ಕು ತಿದ್ದಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ಸಂತಾಪಾತಿರೇಕದಿಂದಂಚ್ಚರಿಸಿದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಕೋಪವನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡ ತೊಡಗಿದನು: “ಗೋಮಯವು ನನಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ನಾನು ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಮಯವನ್ನು ತಿನಿಸಲಾರೆನು. ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೆಂದರೆ, ನಾನು ದೇವರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಕಾರಣ ದೇವರಿಗೂ ನನಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ಹೀಗಿರಲು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ದೇವಮಂದಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಉತ್ಪಾತವೆದ್ದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೆಂದೂ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವವನಲ್ಲ.”

ಬಳಿಕ ಭಾಮಿನಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ: “ಶಂಗೀ, ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುದೊಡ್ಡ ಕಪಾಟು ಇತ್ತು. ಅದು ಇಂದು ಕಾಣದಾಗಿದೆ. ನೀನದನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಿಸಿರುವೆಯೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಅಹುದು. ಕಸ ಉಡುಗಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಸಾರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಲಗುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹರವಿಕೊಂಡು, ಹೊಲಿಸಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಹುಳ-ಹುಪ್ಪಡಿಗಳ ಪಾಸರೈ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಒಳತಲ್ಲವೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಆ ಕಪಾಟನ್ನು ಹೊರಗೆ ಇರಿಸಿರುವೆನು.....”

“ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಪಾಟು ಇದ್ದರೆ, ಹೊಲಸಾಗುವುದೇ? ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟಗಳಾಗುವವೆ?” ಸುಭದ್ರೆಯು ಉಪಹಾಸಪೂರ್ವಕ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

ಭಾಮಿನಿಯು ಸುಭದ್ರೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿರಿಸಿ: “ಶಂಗಿ, ಆಗದೇನು? ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ, ಕಪಾಟಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹೊಲಸೂ ಹುಳ-ಹುಪ್ಪಡಿಗಳೂ ಇರುವುದು ಸಹಜವಾದ್ದು,” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ಪ್ರತಿಮಾತಾಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಪತಿಯ ಪ್ರಬಲ ಸ್ವರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಾತಾಡ ಹತ್ತಿದನು: “ಶಂಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮೀರತಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದು ನಮಗೆ ಬೇಡ. ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಹೊಲಸಿದ್ದರೂ, ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟಗಳೂ ಚಿರನಿವಾಸಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲ! ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವು ನಮ್ಮ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ! ರಂಗ, ನಾನನ್ನುವ ಮಾತು ನಿಜವಷ್ಟೆ?”

ರಂಗರಾಯನು ಮಾತಾಡಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರೆಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಅಳತೆಯಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಆದರೂ ಇವಳು ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ತಡಕೊಂಡು ವಾದವಿವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೌನದಿಂದಿದ್ದಳು. ಈ ದಂಪತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮಭಾವನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಒಹರಂಗದ ಒಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಕ್ರಿಯಾ-ಕಲಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ವುಳ್ಳವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ವಾದ-ವಿವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನ್ಯಥ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಾಗ್ವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಸುಭದ್ರೆಯ

ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿಪರೀತವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರ್ಯೆಯು ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನರಿತಿದ್ದ ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ವಾದ-ವಿವಾದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಾಗ 'ಹಗ್ಗ ವನ್ನು ಹೊಯುವವರೆಗೆ ಜಗ್ಗಲಾಗದು' ಎಂಬನಾಣ್ಣು ದಿಯಂತೆ ಪೋಕ್ತವಿಚಾರವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ತಾನೇ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಇಷ್ಟವೇ ವಾದ-ವಿವಾದವನ್ನು ಅರ್ಥಕ್ಕೆನೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಲಾರದ ದಂಡಾಳುಗಳು ಸಮರಭೂಮಿಯಿಂದ ಕಾಲ್ತೆಗೆಯುವಂತೆ ಪರಾಯನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಭೀಮರಾಯನು ಇಂದು ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೊಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರೆಯು ಪತಿಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ತಿಳಕೊಂಡವಳಾಗಿ, ತಾನೇ ಶಾಂತತೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸುವುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ಇಂದು ತುಂಬ ನಿಷ್ಕೃತನಾಗಿದ್ದನು. ಪರರ ದೋಷಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕಟುವಚನಗಳನ್ನಾಡುವದು ಸುಭದ್ರೆಯ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಇವಳು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ತನ್ನ ಈ ಕಾಯಕವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರೆಯು ಈ ವೇದಲು ಪತಿಯ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಅನ್ಯರನ್ನು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆತಿಷ್ಠವ್ಯವಹಾರವ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಭೀಮರಾಯನ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೋಪಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ, ಮುನ್ನಿನ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಯು ನಿಂದೆಯ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಹಾನಿಯೊಡಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗವು ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರೆಯು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಸಮಯದಿಂದ ಈವರೆಗೆ ಭಾಮಿನಿಯು ನಿಂದೆಗೆ ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು; ಭಾಮಿನಿಯ ಅಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದ್ಧಕಂಕಣಳಾಗಿದ್ದಳು. ಪತಿಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತಳಾಗಿದ್ದ ಭಾಮಿನಿಯು ಬಹು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಕೇವಲ ದೈವಾನುಕೂಲತೆಯಿಂದ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಕ್ಕಿದ್ದಳು; ಪತಿಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವದರಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಸುಭದ್ರೆಯು ಭಾಮಿನಿಯು ಈ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವೇದಲಿನಿಂದಲೂ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನೊಡ್ಡಿದ್ದಳು; ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಪತಿಗೃಹದಿಂದ ಹೊರದೂಡಿಸುವ ದುರುದ್ದೇಶ ಪ್ರೇರಿತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇದು ಭೀಮರಾಯನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಿರಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಹೆಂಡತಿಯು ಈ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಇವನ ಹೃದಯವು ದುಃಖದಿಂದಲೂ ಕೋಪದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೇನೆಂದರೆ, ಭೀಮರಾಯನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾಗೂ ಭಾಮಿನಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದನು; ಹಾಗೂ ಭಾಮಿನಿಯ ವಾದ

ಭವಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿವೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕಾರಣ ಭೀಮರಾಯನು ಇಂದು ತನ್ನ ಮಡದಿಯ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಾರದವನಾಗಿದ್ದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ವಿದ್ಯಾಭೂಷಿತೆಯು. ಸುಧಾರಕಳು. ಈ ವರೆಗೂ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಟುರು ನಡಿಸುತ್ತ ಬಂದವಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯ ದೋಷವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿ, ಅವಳ ಕಿವಿ ಹಿಂಡಲಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಕಾರಣ ಇವನು ಇಂದು ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಪಕ್ಷಾತ್ತಾಪವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದನು.

“ಸುಶೀಲೆ, ನೀನು ದಿನಾಲು ನಿನ್ನ ಈ ಅಕ್ಕನ ಹತ್ತರ ಒರುತ್ತಿರು. ಇವಳ ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳು. ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆಯಾದರೆ, ಮುಂದೆ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ” ಭೀಮರಾಯನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ನುಡಿದನು.

ಸುಶೀಲೆಯು ನಗೆವೋರೆಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಭಾಮಿನಿಯು ವೋರೆಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತದೆ ಇಂತು ಮಾತನಾಡಿದಳು: “ಹೀಗೆನ್ನಬೇಡಿರಿ ಸುಶೀಲೆಯು ನನ್ನ ಅನುಕರಣಮಾಡಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಇವಳು ನನ್ನಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಸುಧಾರಕ ಸಮಾಜವು ಇವಳಿಗೆ ಒಹಿಪ್ಪಾರವ ಹಾಕದೆ ಬಿಡದು!”

“ಸಮಾಜವು ಏನೇ ಮಾಡಲಿ, ಗೃಹಸೌಖ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಬಾರದು. ಇವಳು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿಟ್ಟರೆ, ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ದಾಂಪತ್ಯ ಬೇವಿನವು ಒಳ್ಳೆ ಸುಖಮಯವಾಗುವುದೆಂದು ನಾನು ಪಣಮಾಡಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು!” ಭೀಮರಾಯನು ಆವೇಶವಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಈವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ರಂಗರಾಯನು ಮಾತನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂದಡಿದನು. ಇವನು ತಂಗಿಯ ವೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಜೇಷ್ಟ್ರಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ: “ಈ ವರೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಪಣಕಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡುವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಭೀಮರಾಯನು ಈ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡ ಹತ್ತಿದನು: “ಸುಶೀಲೆಯು ಇಂದಿನ ನಿನ್ನ ಇದೊಂದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಲಿತಿಟ್ಟು ಕೊಂಡರೂ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿದೆ. ದಿನಾಲು ಹೊಸಹೊಸ ಕಾಲುಬೀಲಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಹೋಗುವ ಶತಿಯ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಹಣ,

ವನ್ನೂ ಉಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಈ ವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಇನ್ನು ಶಡೆಯದಾದಳು. ಇವಳು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೊರೆಯ ಮೇಲೆ ನಗೆಯಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಲದ ಸುತೀಲೆಯ ಸುಸಾರದಲ್ಲಿ ಇವಳಿಗೆ ಪತಿಯ ಕಾಲುಜೀಲಗಳನ್ನು ದುರಸ್ತಮಾಡುವ ಸುಸಂಧಿಯು ದೊರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಒಂದು ವೇಳೆ ದೊರೆತು ಇವಳು ಕಾಲುಜೀಲಗಳನ್ನು ದುರಸ್ತ ಮಾಡಿಟ್ಟರೂ ಪತಿರಾಯನು ಆ ಕಾಲು ಜೀಲಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹೀಗಾದರೆ, ಸುತೀಲೆಯು ಈ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೆ-ನ? ಮುಂದಾಗುವುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವದು ಹೇಗೆ? ಅವಿಶ್ವಿತವಾದ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಲದ, ದೆನ್ನ ಹತ್ತಿ ಈಗಿ ನಿಂದಲೂ ಶ್ರಮಪಡುವದು ಸವಂಜಸವೇ?”

“ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳು ಜಾಗ್ರತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮುಂದಾಗುವುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಕುಶಲನಾದ ನಾವಿಕನು ಮೇಲಿನ ನೀರನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾಸಾಗರದ ನೆಲೆಯನ್ನು ತರ್ಕಿಸುವನು; ಉ ಹಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ಹಡಗವನ್ನು ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುರಕ್ಷಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ದಂಡೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವನು. ನಿನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯು ಈ ಸಂಸಾರ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುತ್ತಲೆ ತಳದ ಭಿತ್ತವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಸಾವಧಾನತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ ಆ ತೂತನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಈ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗನು ಕೋಟಿ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು.” ಭೀಮರಾಯನೆಂದನು.

ಭಾಮಿನಿಯು ಅತಿಶಯ ನಾಚಿಕೊಂಡವಳಾಗಿ ವಿನಯದಿಂದ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು:—“ಪತಿರಾಯ ನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನರಿತು ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಗೃಹಿಣಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವು. ನಾನು ನನ್ನ ಈ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಧನ್ಯವಾದಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ”

“ಧನ್ಯವಾದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿರದಿದ್ದರಿಲ್ಲ. ಕೈ ಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡದೇಕೆಂದಿರುವ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶದ ಸಿದ್ಧಿಗಾದರೂ ಆಸ್ಪದವಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೇನೆಂದರೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ದಾಸ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗುವುದು. ಇವರು ಆ ಣಸೀ ವೃತ್ತಿಯ ಜನರನ್ನು ತಪ

ಮುಖರಾಗಿ ಹೊಗಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುರು!” ಸುಭದ್ರೆಯು ಮಾತಾಡಿದಳು.

ಭಾಮಿನಿಯು ನೋರೆಯತ್ತಿ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು:—“ತಂಗಿ, ನೀನು ತಪ್ಪುತ್ತಿರುವೆ! ಪತಿಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನರತು ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ದಾಸ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನಲಿಕ್ಕಾದೀತೆ?”

“ಅನ್ನಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಸುಧಾರಿಸಿದ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ಗೃಹಿಣಿಯ ಈ ಕರ್ತವ್ಯವಾಲನೆಗೆ ಹೀನವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದು ಹೆಸರಿಡನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನ ನಾದಿನಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಹೀನ ಕಾರ್ಯವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಪತಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಸದಾ ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಹೃದಯದ ಎಂತಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು” ಭೀಮರಾಯನು ನುಡಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ಮುಖದಿಂದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡದಾದುವು. ಅವಳು ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಪತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಂಗರಾಯನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯು ಇಷ್ಟು ಜನರ ಸಮಕ್ಷಮ ಹೀಗೆ ವಾಗ್ವಾಣಗಳ ಮಳೆಗೆರೆಯಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅವಳು ಕನಸು-ಮನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಭಾವಿಸಿದವಳಲ್ಲ. ವೇದಲು ಇವಳಿಗೆ ಕೊಂಚ ವಿಸ್ಮಯವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಂತಾಪಾತಿರೇಕವು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಶೋಕವು ಅನಾವರವಾಯಿತು. ಅವಳು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ:—“ಅಣ್ಣಾ, ಇನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನೀ ಮನೆಗೆ ಬರಲಾರೆನು! ನಾನಿನ್ನು ನನ್ನೀ ಜನ್ಮಗೃಹಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಡುವೆನು!” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ರಂಗರಾಯನು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದು ಸುಭದ್ರೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು: “ತಂಗಿ, ನಾವೀರ್ವರೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತುವಂಥ ಯಾವ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಆಡಿದವರಲ್ಲ,” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ಈ ಅಪ್ರಿಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೈಗಳನ್ನು ಕೊರಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ: “ನಾನು ಕೇವಲ ನಿಮ್ಮ ಅಹಿತಾಚರಣೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂದ ಬಳಿಕ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಆಯೋಗ್ಯಗಳು! ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಹಿತವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಧಯಂಕರ ಅಹಿತವಿದೆ!”

“ನಾವು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲ ತಪ್ಪಾಗಿರಲಿ, ಸ್ವದ್ವದಲ್ಲೂ ಭಾವಿಸಿದವ ರಲ್ಲ!” ಭಾಮಿನಿಯು ಹೇಳಿದಳು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಲಳಿತರ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡ ಹತ್ತಿದಳು:—“ಇಂದು ಇವರು ನನ್ನೆದ ರಿಸಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ವವಾಗಿ ನುಡಿದು ಹೋದರು! ನಾಳೆ ಅಣ್ಣನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಅನ್ನುವನು! ಅಣ್ಣನ ಈ ನೂತನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಮಾತಾಡಲಯಿಸುವದೆಂದರೆ, ಸ್ವಂತದ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದ ಕ್ಕಾಗಿ ಸುಶೀಲೆ, ನೀನೂ ಮನೆಗೆ ಬರುವೆಯಷ್ಟೆ? ಏಳು” ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು:—“ರಮೆಯು ಸತ್ತುಹೋ ಗಿದ್ದ ಒಳಕ ನಾನು ಈ ಮನೆಗೆ ಬರಬಾರವಿತ್ತು! ಬಂದದ್ದು ನನ್ನ ಪುಹಾಪರಾ ಧವು! ಇನ್ನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ! ನಾನಿನ್ನು ತೌರುಮನೆಯ ಯಾವತ್ತು ಪರ್ಲು ಹರ ಕೊಂಡಂತಾಯಿತು!” ಸುಭದ್ರೆಯು ಭರದಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆದಳು ರಂಗ ರಾಯನು ಅವಳನ್ನು ಮಸರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು: “ಒಂಗಿ, ಹೋಗಬೇಡ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿರು ವುದು ನಿನಗೆ ಬೇಡವಾದರೆ, ನನ್ನ ಓದುವ ಕೋಣೆಗೆ ನಡೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ ಳ್ಕೋಣ,” ಎಂದು ಸಂಕೋಚವಿಂದ ನುಡಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು: “ಒಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒರ ಲಾರೆನು! ಅಣ್ಣಾ, ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ನೀನಿನ್ನು ನಡೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಈ ಮಡದಿಯ ಮೋಹ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ರಮೆಯನ್ನು ಸ.ಪೂರ್ವವಾಗಿ ಮರೆದುಹೋಗುವ ಸಂಧವ ವಿದೆ; ಆದರೆ ಹೀಗಾಗತೊಡಬೇಡ! ತನ್ನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನು ವಿಲಾಯತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎದ್ದಿರಲಿತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಬೀಕೆಂಬುದು ಅವಳ ಉತ್ಕಟಚೈಯಾಗಿತ್ತು. ನೀನು ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು. ನೀನು ರಾಮನ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಿಸು ಇಂದು ಈಗಲೇ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣುಟ್ಟ ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವನ ಶಿಕ್ಷಣವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಗಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಸುಧಾರಕರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕವೂ ಮೋರೆ ತೋರಿಸದವರಾಗಿ ಹೋಗುವೆವು!”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಅಕ್ಕಗದ್ದದ ಕಂಠಸ್ವರದಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾದ ರಂಗರಾಯನು ಆಜ್ಞಾಪ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ತಂಗಿ, ನನ್ನ ಲಾಯಬ್ರೂ ಮನೆಗೆ ನಡೆ. ನೀನು ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ನನಗೆ ಅತಿಶಯ ದುಃಖವಾಗುವುದು!”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ಚಿತ್ರಗಳುದಿರ ಹತ್ತಿದವು. ಅವಳು ಸೆರೆಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಹತ್ತಿದಳು: —“ಆಣ್ಣಾ, ಇನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಬಲ್ಲಿನು! ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಈ ಮನೆಗೆ ರಾಮನು ಏಕ ಮಾತ್ರ ವಂತಧರನು—ಕುಲದೀಪಕನು! ನೀನವನ ಹಿತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸು; ಮೆಯ್ಯರೆದು ಹೋಗಿ, ಅವನ ಅಹಿತವನ್ನು ಆಚರಿಸದಿರು!”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಭರದಿಂದ ನಡೆದು ಹೋಗಿ, ಮೋಟರನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಸುಶೀಲೆಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟು ಒಂದು ಅತ್ತಿಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ರಂಗರಾಯನು ಬಂದು ತಂಗಿಯ ಹತ್ತರ ನಿಂತುಕೊಂಡು: “ತಂಗಿ, ನಿನ್ನಿಷ್ಟ ವಿದ್ದರೆ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ಅವ ನನ್ನೇ ಮಗನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು. ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಾಗಿಸು,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಸುಶೀಲೆಯೂ ಎಷ್ಟಯಿಂದ ರಂಗರಾಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ತುಸ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸುಭದ್ರೆಯು: “ಆಣ್ಣಾ, ಯಾಕೆ ಈ ದಂಭಾಚಾರದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ನನಗೊಪ್ಪಿಸ ಲಾರೆ—ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯು ನಿನ್ನಾಟವನ್ನು ನಡೆಯಗೊಡಳು!” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

“ತಂಗಿ, ಏನಾದರೊಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಬೇಡ. ರಾಮ ನನ್ನು ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವೆನೆಂದು ನಾನು ನಿನಗೆ ವಚನ ಕೊಡಬಲ್ಲೆನು!” ರಂಗರಾ ಯನು ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ ನುಡಿದನು.

“ಆಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ವಚನದ ಬೆಲೆಯು ಮುಂದೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತಾಡಲಯಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯ ವಿದ್ದರೆ, ರಾಮನನ್ನು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು. ನಾನವನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗಿಸುವೆನು. ನೀನು ಅವನ ವಿಲಾಸತೆಯ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕೊಡ ಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಕೊಡುವೆನು. ಇದು ನನ್ನ ವಚನವೆಂದು ತಿಳಿ. ನಾನು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಎಂದೂ ತಪ್ಪುವವಳಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಭದ್ರೆಯು ಸುಶೀಲೆಯ ಗೃಹಿಯನ ನುರಿತು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಳು. ಭಾಮಿ ನಿಯು ಚಂದ್ರತಾಲೆಯ ಗಜವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿ ರುವುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಟರ ಬಂದಿಯು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ

ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ರಂಗರಾಯನು ತನ್ನ ಓದುವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಅಂತ್ಯನ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಅವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ; ಧೈರ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸುಭದ್ರೆಯೊಡನೆ ತಾನಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಭಾಮಿನಿಯು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಳೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.

೯

...

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ಎಡೆ ಬಿಡಿಸಹತ್ತಿ, ಪತಿಯನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಹೆತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನು ಭೋಜನಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದನು. ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ದಿನದಂತೆ ಇತ್ತು. ರಂಗರಾಯನೂ ವಣಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಇವನ ಮುಖವು ದಿನದಂತೆ ನಗೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ — ಬಹು ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು. ಭಾಮಿನಿಯು ಕೊಂಡ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ರಾಮನು ಮಾತ್ರ ಇಂದು ಬಳಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಣಕಿ ಮಾತಾಡಿಸುವುದು ಭಾಮಿನಿಯ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಇವಳು ವ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮದ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಎತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತೀರೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಈ ಕೆಲವಿನಗಳ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪತ್ತಿಯ ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ ಭಾಮಿನಿಯ ಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು ಊಟಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದ ರಂಗರಾಯನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ವೋರೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಆದರೆ ಭಾಮಿನಿಯು ಇಂದು ದಿನದಂತೆ ಕುಳಿತಿರಲಿಲ್ಲ — ದೀಪಕ್ಕೆ ಮರೆಯಾಗಿ ವೋರೆದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಪತ್ತಿಯ ಮುಖಭಾವವು ಎಂದಿನಂತೆ ಇಂಥ ದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ದಿನದಂತೆ ಊಟ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಭಾಮಿನಿಯು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಪತಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ — ಎನ್ನಿಷ್ಟು ಊಟಮಾಡಿರೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ರಂಗರಾಯನ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇವನು ಸತಿಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳದಿದ್ದರೂ, ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಕೇಳಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ

ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ಇನ್ನು ಈ ಮಾದರಿಯ ಉಟವು ನನ್ನ
ರುಚಿಸದು. ದಿನಾಲು ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅವೇ-ಅವೇ ಪದಾರ್ಥಗಳು
ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ ನನ್ನ ದಿನದ ಉಟವು ಬೇರೆ
ಬಗೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಬೇಕಾದರೆ, ನೀನಿದನ್ನು ಅಡುಗೆಯ ಆಚಾರವನ್ನು ವಿ
ರಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು. ಈಗಿನ ಈ ಉಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯ
ದಿದ್ದರೆ ನಾನಿನ್ನು ಉಟಮಾಡಲಾರದವನಾಗಿ ಹೋಗುವೆನು!”

ಇಂದು ಗಂಡನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿಯಾದಿದ್ದುದರ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ
ಭಾವಿನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು—ಪತಿಯು ತಾನು ವಿಚಾರಿಸದಿದ್ದರೂ ತಾನೇ ತಾನು
ಸೂಚಿಸಿದ ಕಾರಣವು ಸುಳ್ಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಕಾರಣ ಇವಳು ಈ ವಿಷಯ
ಪತಿಯೊಡನೆ ಮಾತುಗಳಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ, ಅಸತ್ಯಸಂಗತಿಯು
ವಾಗಿಯೂ ಅಸತ್ಯವಾದುದು ಎಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲು ವಾದ-ವಿವಾದ
ತೊಡಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಇವಳು ಎಂದೂ ಹೊಂದಿದವಳಲ್ಲ.

ಭಾವಿನಿಯು ಹೀಗೆ ಮೌನದಿಂದಿರುವುದು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಸೇರಲಿ
ಅವನ ಕೋಪವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಮಾತಿನ ಒಂಟನು ವಾಗ್ವಿವಾದ
ತೊಡೆ ಚಪ್ಪರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವಾಗ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯು ಹೆದರಿ ಹಿಂಜರಿದರ
ಆ ಮಾತಿನ ಬಂಟಿನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಲ್ಲವೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ ರಂಗರಾಯ
ಸುವ್ವನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಾಧ್ವಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಅಘಾತಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿ
ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು:—“ಮೊದಲು ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವಾ
ಚರಿಸಿದ್ದು ನಿಜವು. ಎರಡನೆಯ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆದಿದ್ದು
ನನ್ನದು ಮಹಾಪರಾಧವು; ಆದರೆ ಆ ನನ್ನ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀ
ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಯಸುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ! ಈಗ ನೀನು ‘ಈ ಸಂಸಾರ
ನನ್ನ ತಂತ್ರದಂತೆಯೆ ನಡೆಯಬೇಕು, ಗೃಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪತಿಯಾಗಲಿ ಅ
ರಾಗಲಿ ಕೈಹಾಕಕೂಡದು’ ಎಂದೆನ್ನುವುದು ಸಮಂಜಸವಾದೀತೇನು? ಪತಿ
ಸೂತ್ರದ ಗೊಂದಲಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಳಿತಾದೀತೆ

ರಂಗರಾಯನು ಪುನರ್ವರ್ತನದ ಪ್ರಥಮ ದಿನದಲ್ಲೂ ಭಾವಿನಿಗೆ ಇಂ
ಕಟುಮಾತಾಡಿದನಲ್ಲ. ಭಾವಿನಿಯು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನದಂದು ವಿ
ಯಾಸಪಡಿಸಿದಳು; ಆದರೆ ಇವಳು ತನ್ನ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊ
ತೋರಗೊಡದೆ, “ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಬುವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ,” ಎಂ
ನುಡಿಸು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಈ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಉತ್ತರದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣವೂ, ಸಂಸ್ಕಾರವೂ, ಸಮಾಜವೂ ಒಂದು ವಿಧದ್ದಾಗಿದೆ. ನೀನು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣದ, ಸಂಸ್ಕಾರದ, ಸಮಾಜದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಹೀಗಾಗುವುದು ನಮಗೆ ಪರಮುಪಾಶುಕವು! ನಿನ್ನ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ನಾವು ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ತೋರಿಸದವರಾಗಿ ಹೋದೇವು! ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾನು ನಾಳೆ ರಾಮನನ್ನು ಅವನ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ನೆನ್ನುವೆ?,,

“ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದಲೇ ಅವನ ಹಿತವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿರಿ.” ಭಾಮಿನಿಯು ನುಡಿದಳು.

ಭಾಮಿನಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪದ ಛಾಯೆಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದವನಾಗಿ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಏಕಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಪಶ್ಚಮಿಸಿರುವೆ ನೆಂಬದನ್ನು ರಂಗರಾಯನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿಯನು. ಆದರೂ ದುರ್ಬಲಪ್ರಕೃತಿಯ ರಂಗರಾಯನು ಕಾಲ್ಪನಿಕಮನಃಪೀಡೆ ಹಾಗೂ ದುರಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ಪರಿಚಾಲಿತನಾಗಿ ಧರದಿಂದ ಮುಂದಡಿಯಿಡಹತ್ತಿದನು: “ರಾಮನು ತನ್ನ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂಬುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಶ್ವಾಸವು. ಅಂತೆಯೇ ನಾನವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿರುವೆನು. ಯಾವ ಆಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರ, ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಈ ವರೆಗೆ ಮನ್ನಿಸಿಲ್ಲವೋ ಮುಂದೆಯೂ ಮನ್ನಿಸಲಾರದವರಾಗಿರುವೆವೋ ಆ ಆಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂದು ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರು ಕಲಹಿಸುವದು ತರವಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಪರಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವದು. ಹೀಗಾಗೆ ಗೊಡುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಪಕ್ಷ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ-ಪ್ರಕೃತ ರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ನಿಟ್ಟುಸಿರಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಶಾಂತವಾದ ಆ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ಉಸುಗಳೆರಡ ಸಪ್ತವು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಕೇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾಮಿನಿಯು ಎಂದೂ ಕಲಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿರುವಳಲ್ಲ. ಸುಧದ್ರಿಯು ಇವಳ

ಸಮೂಖದಲ್ಲಿ ಕರೋರವಚನಗಳ ಮಳೆಗರೆದಿದ್ದರೂ, ಭಾಮಿನಿಯು ಪ್ರಕೃತ್ಯರ ವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಸಹ ಉಚ್ಚರಿಸಿದವಳಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಗೆ ದೋಷದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಲಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದನು.

೦೦

...

ರಂಗರಾಯನು ತನ್ನ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದನು ಕೊಂಚ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆೊಂದು ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಇವಳ ಹತ್ತಿರವೆ ರಾಮನು ಮಲಗಿದ್ದನು. ದೀಪದ ಅಲ್ಪಪ್ರಕಾಶವು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ರಾಮನು ಗಾಢದ್ರಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಸಂತಾಪವಾಗುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿದವನು ಭೀಮರಾಯನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯ ಅಂಗವೆಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ದೋಷಾರ್ಹಳಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ಆಲ್ಲ! ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಸಹನ ಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಳು. ರಂಗರಾಯನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿಲ್ಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಅವಳ ಶರೀರದ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದ್ದನು ಉತ್ತೇಜನವು ಅಡಗುತ್ತಲೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಅನುತಾಪವಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ ಅವನು ಈ ಕಳಮಳದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಈಗ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ನನ್ನ ಹಾಗೂ ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನಸ್ತಾಪಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರವು ಕಾರಣವಲ್ಲ ಭೀಮರಾಯನ ಮಾತುಗಳು ಕಾರಣೀಭೂತವಾದುವು. ಅವನು ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಬಯಸಿದವನು ನಾನಲ್ಲ. ನಾನು ರಾಮನ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತಾಗ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಿದೆನು. ರಾಮನು ಮುಂದೆ ವಿರಾಯನಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಧೈಗಲಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಸುಧಾರಕರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಂಥವನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅನುರೂಪಶಿಕ್ಷಣವು ದೊರೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಅವಶ್ಯವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪುರಾಣಮತಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಸಹವಾಸವು ಅವನಿಗೆ ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಅವನು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಸುಧಾರಕರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಸುಧಾರಕರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅನುಕರಣ

ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಕಾರಣವಿಂದಲೇ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ಅವನ ಆತ್ಮೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಹಿಡಿದು ಮಕ್ಕರಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪ ಣೆಯೇನಾದರೂ ಇದೆಯೇ? ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು?”

ಭಾಮಿನಿಯು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿ ನಿನ್ನಿರುತ್ತಿದ್ದ, ರಾಮನ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ನೇಹಭರದಿಂದ ವೆಲ್ಲನೆ ಕೈಸಾಡಿದ ಮಾರಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ನೀವು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುದು ರಾಮನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ ವಾಗಿ ನಾನೆಂದಾದರೂ ಭಾವಿಸಬಲ್ಲೆನೆ? ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟವಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.”

ರಂಗರಾಯನು ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಆ ಮಂದಪ್ರಕಾಶ ದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೆಂದರೆ, ಅವಳು ಎಲ್ಲ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನಾನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ಇದೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯೇ?”

“ಸಾಮಾನ್ಯವೇ ಇರಲಿ, ಅಸಾಮಾನ್ಯವೇ ಇರಲಿ. ನಾನು ಮಾತ್ರ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾರೆನು. ರಾಮನು ನಮ್ಮ ಮಗನು ಇವನ ಶಿಕ್ಷಣದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನಾವು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು ಈ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಹೇರು ವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹಣದಿಂದಲೇ ರಾಮನು ವಿದ್ಯಾಸಂಕನಾಗಿ ಹೆಸರು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಉತ್ಕೇಷೇಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ.” ಭಾಮಿನಿಯು ಶಾಂತಸ್ವರ ದಿಂದಲೇ ನುಡಿದಳು.

“ವಿಲಾಸತಿಯ ವೆಚ್ಚವು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಬೇಕು. ಈ ಹಣವು ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಿೂರಿದ್ದಲ್ಲವೇ?” ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ವೆಚ್ಚವು ಎಷ್ಟೆ ಹಿಡಿಯಲಿ, ನಾವು ಅದನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯು ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಹಿತಕರವಲ್ಲ.” ಭಾಮಿನಿಯು ನುಡಿ ದಳು. ಜನನಿಯು ತೋರಿದ ಬಾವಾನ ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಬಾಲಕನು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡನು.

ಮರುದಿನ ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ರಂಗರಾಯನು

ಅಡುಗೆಯ ಪರಿಚಿತ ಗಂಧವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ, ಆನಂದಿತನಾಗಿ ಆಗಿ, ತನ್ನ ಹಿಡುವ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲೆಯೇ ಸೇವಕನು ಚಹ-ಬಿಸ್ಕೀಟುಗಳನ್ನು ತಂದಿರಿಸಿದನು. ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದನು; ಆದರೆ ಅವಳು ಬರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಚಹಾಪಾನದ ವಿಧಿಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡನು.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನು ಪರಿಚಾರಿಕೆಯಿಂದ ಆಮಂತ್ರಣ ಹೊಂದಿ ಭೋಜನಶಾಲೆಗೆ ಹೋದನು. ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿದನು. ಕೆಲಕಾಲ ಅಡಗಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತೆ ತಲೆ ಎತ್ತಿದ್ದುವು. ಬಹುದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಂಡು ರಂಗರಾಯನ ರಸನೆಯು ಆದ್ರವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡುಗೆಯ ಆಚಾರಿಯು ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಭೋಜನವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ನಾಲ್ಕಾರು ತುತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ಬಂದು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ರಂಗರಾಯನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ವಿನೋದದಿಂದ “ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾಕೆ ಬಂದೆ? ಜಾತಿ ಭ್ರಷ್ಟಳಾಗುವ ಭಯವಿಲ್ಲವೆ? ಅಡುಗೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಾಸನೆ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ ಅರ್ಧಭೋಜನ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಭಾಮಿನಿಯು ತುಸು ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು:—“ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪುವ ದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ನೀವು ಅಚರಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಧಾರವನ್ನು ತೋರುವುದು ನಿಮಗೆ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುವುದೆ?”

ರಂಗರಾಯನೂ ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು: “ಆಗಲಿ, ನಾನು ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಇನ್ನು ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಧಾರ ತೋರುವುದೂ ದೇಡ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ದೇಡ. ಶಾಂತಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು ನಾನಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳು. ನಿನ್ನ ನಾನು ನಿನಗೆ ವಾಕ್ರಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದು ನನಗೆ ಈ ಭೋಜನ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ದೊರೆತಿರುವುದೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಿಯೆ, ನನ್ನ ಈ ಭಾವನೆಯು ನಿಜವಷ್ಟೆ? ನಿನ್ನ ಅಡುಗೆಯು ಕೆಟ್ಟದೊಂದು ನಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅತ್ಯು

ತ್ತಮವಾದುದು; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಆ ಸೌವ್ಯವದಾರ್ಥಗಳು ರಾಕ್ಷಸೀಪಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸ್ತನಾದ ನನಗೆ ಚಿರಕಾಲಿಕ ಪ್ರಿಯವಾಗವು. ಅಂತಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇರಲಿ, ದಿನಾಲು ಹೀಗೆ ಭೋಜನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಿರಿಸುವದರಿಂದ ವೆಚ್ಚವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವಂತಿದೆಯೇ?”

“ಅಪವ್ಯಯವಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದರೆ, ಭೋಜನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ, ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬೀಡದು. ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಿಂದ ನಾನಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಕ್ಷಣಕಾಲ ನೀರವವಾಗಿದ್ದು ಒಳಿಕೆ ಪತಿಯ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿರಿಸಿ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ನಿನ್ನ ನೀವು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳತನಕ ವಿಚಾರಿಸಿದೆನು. ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಆ ನಿಶ್ಚಯದಂತೆ ನಾನು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ನೀವು ನನ್ನ ಆ ನಿರ್ಧಾರದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ನಡೆಯಗೊಡಬೇಕೆಂದು ನಾನೀಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು”

ರಂಗರಾಯನು ಪತಿಯ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿಯದವನಾಗಿ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ಪ್ರಿಯೆ, ನೀನು ಸಬಲಚಿತ್ತಳು. ನಿರ್ಧಾರಣೆಯಂತೆ ನಡೆದೇ ತೀರುವೆ. ಈ ನಿನ್ನ ನಿರ್ಧಾರಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವಿಕೆಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಅಡ್ಡಿಯಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾ? ಹೀಗೆಂದಿಗೂ ಭಾವಿಸದಿರು. ನೀನು ಅಸಮಂಜಸವಿಚಾರ ಮಾಡತಕ್ಕ ವಳಲ್ಲ, ಆಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸತಕ್ಕವಳಲ್ಲ, ಎಂಬುದನ್ನರಿತ ನಾನು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಘಾತವನ್ನೆಂದೂ ಉಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಪತಿಯು ನೋಡಲಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ನೋಟವನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿ ವೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ಬಹಳವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿಟ್ಟಿರುವೆನು ಆ ಗೊತ್ತುವಳಿಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ನಾನು ವರ್ತಿಸತಕ್ಕವಳಲ್ಲ.”

ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಬಹು ಆಲೋಚನೆಯ ತರುವಾಯದ ಆ ನಿರ್ಧಾರಣೆಯು ರಾಮನ ವಿಷಯದ್ದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಉಪೋದ್ಘಾತವನ್ನೇ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ನಡೆಸಿರುವೆ” ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ, ಆ ನಿನ್ನ ನಿರ್ಧಾರಣೆಯನ್ನಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೇಳಿ ಬಿಡು. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಎರಡುವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ

ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸೆನೆಂದು ನಾನು ಈಗಲೆ ನಿನಗೆ ಆಶ್ವಾಸನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ನೀನು ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಆ ಗೊತ್ತುವಳಿಯನ್ನು ಹೇಳು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಒಂದೆರಡು ಮಿನಿಟುಗಳ ವರೆಗೆ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು. ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು. “ಅಣ್ಣಂದಿರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ದುಃಖವೇನೂ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಸೌಖ್ಯದಿಂದಲೆ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಾನು ನಾಳೆ ಮತ್ತೆ ಅಣ್ಣಂದಿರ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು.”

“ಅಣ್ಣಂದಿರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವೆಯಾ? ಮತ್ತೆ ಎಂದು ತಿರುಗಿ ಬರುವೆ?”

“ಸಾಧನಾಧರ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಧ್ವಮಿಸಿರಿ! ನಾನು ತಿರುಗಿ ಬರಲಾರೆನು! ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿರುವೆನು—ನಾನು ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಎಹಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಇದೇ ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಧಾರವೇ.”

ರಂಗರಾಯನು ಜಾಯೆಯ ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ದಿವ್ಯಾಧನಾಗಿ ಹೋದನು. ಅವನಿಗೆ ತಾನೇನು ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಹೊಳೆಯದಾಯಿತು. ಸತಿಯ ಹೃದಯಮಂದಿರದ ಬಂಗಾರದ ದಾಗಿಲು ಇಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿದೆ, ಇನ್ನು ಅದು ತೆರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಯಾವನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ದೋಧೆಯಾಯಿತು.

ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸುಗೆಯಿಂದೇಳುತ್ತಲೆ, ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ದುಃಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿರುವಂತೆ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಇವನು ಮಲಗುವ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಒಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅವಲೋಕಿಸಿದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ರಾಮನು ಇವಳ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿದ್ದನು. ಎನೊಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಶುಸಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಭಾಮಿನಿಯು ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಮ್ಮೆಹವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಕೈ-ಕಾಲು ತೊಳೆ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಡಮಾಡಿದರೆ, ಇಹವು ಆರ ಕೆಟ್ಟು ಹೋದೀತು. ಬೇಗನೆ ಕೆಲಸ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ,” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

“ನೀನು ಚಹವನ್ನು ಕಳೆಹಿಕ್ಕೊಡು ನಾನು ತಡಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ಬರುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು ರಂಗರಾಯನು ಅವಸರದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಚ್ಚಲ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಲೋಚಿಸ ಹತ್ತಿದನು: “ಎಂತಹ ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನ ಮನುಷ್ಯನು ನಾನು! ದಾಂಪತ್ಯ ಕಲಹದ ಯುದ್ಧಘೋಷ ಗೆಗೆ ಭೀಷ್ಮಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದ ದುಕ್ಕಿಂಕೆಯಿಲ್ಲದ ಕಳೆದೆನು!” ಈ ವಿಚಾರವುಂಟಾಗುತ್ತಲೆ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ನಗೆ ಬರಹತ್ತಿತು. ಮತ್ತೆ ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದನು: “ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸತಿ-ಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವುಂಟಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವಾದ-ವಿವಾದವಾಗಲಿ ಕಲಹವಾಗಲಿ ಏಳುವುದು ಸಹಜವಾದ್ದು; ಆದರೆ ಇಷ್ಟದಿಂದಲೆ ಪತಿಯರು ಪತಿಗೃಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ತೌರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಹೊಂದಹತ್ತಿದರೆ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಆಸ್ತಿತ್ವವು ಲೋಪವಾಗ ದಿರದು! ರಾಮನನ್ನು ಹಡೆದವಳ ಮಾತು ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಅಂದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ, ಭಯಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಬಹುದಿತ್ತು; ಆದರೆ ಭಾವಿನಿಯು ಮಾತು ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಇವಳು ಆರ್ಯಲಲನೆಯರ ಆದರ್ಶದಂತೆ ಆಚರಿಸತಕ್ಕವಳು-ಪುರಾಣಮತಾಧಿ ಮಾನಿನಿಯು-ಕೇವಲ ಭಾವಿಕಳು. ಇಂತಹ ರಮಣಿಯರಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೊಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ, ಸ್ವಾಮಿಯೊಬ್ಬನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತೇನೂ ಕಾಣದು. ಇವರು ಪತಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಕೆಲವೆ ಧರ್ಮಸಂಬಂಧದ ವಿಚಾರ ಗಳನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆ ಮಾತೆತ್ತರು. ಇಂತಹ ಅಬಲೆಯರು ಪತಿಯ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ತೌರುಮನೆಗೆ ಹೋದದ್ದುಂಟೆ? ತನ್ನ ಆದರ್ಶವನ್ನೂ ಏಕಮಾತ್ರ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನೂ ಮರೆದು ಪತಿನೇಮಿಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಬಯ ಸಿದ್ದುಂಟೆ? ಆರ್ಯವಂಹಿಳೆಯರ ಆದರ್ಶವು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಕ್ಷುದ್ರವಲ್ಲ ಈ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಾರ್ಯೆಯು ಪತಿಶಾಸ್ತ್ರಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಭಾವಿನಿಯು ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ಬೆದರಿದವನಾಗಿ, ಸಲ್ಲದ ನೂರಾ ರು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನನುಭವಿಸಿದ್ದು ನನ್ನ ಹುಚ್ಚತನದ ದೋಷವೆ ಲ್ಲದೆಮತ್ತೇನು?” ಈ ವಿಚಾರಸರಣಿಯಿಂದ ರಂಗರಾಯನ ಧಯವ್ರೂ, ಭಾವನೆಯೂ ಅಳಿದುಹೋಗಿ, ಹೃದಯವು ಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರೀತಿ ರಸಗಳಿಂದ ಸಂ

ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ವಿಚಾರಸರಣಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸಿದ ರಂಗರಾಯನು ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಸುಧದ್ರೆಗೂ ಸುಧಾರಕ ಸಮಾಜದ ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನ ಹೆಂಗುಸರಿಗೂ ಒರೆಹಚ್ಚಿ ನೋಡಿದನು. ಅವನು ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರ್ಗರೆದು, ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂತು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು: “ನನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವರಾದರೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ಹಡೆದವಳಂತೆಯೇ ಇರಲಿ. ಭಾಮಿನಿಯಂತೆಯೇ ಅವಳ ಮಕ್ಕಳು ಮಹದ್ಗುಣಮಂಡಿತೆಯರಾದರೆ, ನಾನು ದೇವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.” ರಂಗರಾಯನು ಅವಸರದಿಂದ ಕೈಕಾಲು-ವೋರೆಗಳನ್ನು ತೊಳಕೊಂಡು, ಒರಿಸಿಕೊಂಡು ಭರದಿಂದ ನಡೆದು, ಲಾಯಬ್ರೂ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ನೇವಕನು ಉಪಹಾರದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದಿರಿಸಿದನು. ರಂಗರಾಯನು ಈ ಸಾಮಾನುಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ವೊಡಲಿನ ವಸ್ತುಗಳು-ನಡುವೆ ಕೆಲದಿನ ಅದೃಶ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇದ್ದವು. ಭಾಮಿನಿಯು ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಈ ಸಾಮಾನುಗಳ ಬದಲು ಉಂಡಿ, ಅವಲಕ್ಕಿ, ಸಜ್ಜಿಗೆ ವೊಡಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಹತ್ತಿದ್ದಳು, ಹಾಗೂ ಮುಂಜಾವಿನ ಚಹದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಾನೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು, ಆದರೆ ಇಂದು ಅವಳು ಈ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇಂದುಪ್ರಿಯವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯ ಹಸ್ತದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಮನಸ್ಸು ಅವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಚಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ದೆಲ್ಲವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟನು; ಹಾಗೂ ಈಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲಸದ್ವಳವನ್ನು ಕೇಳುವ ಕ.ತೊಹಲತೆಯಿಂದ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದನು; ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯು ಬರುತ್ತಲೆ ಉಪಹಾರದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ನೇವಕನಿದ್ದುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಕಟುರೀತಿಯಿಂದ ಚ್ಚರಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪವಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಕಾಲ ದಾರಿಯುಕಾಯ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ನಿರಾಶನಾಗಿ ಚಹವನ್ನು ಕುದಿಯಹತ್ತಿದನು. ಚಹವು ತಣ್ಣಗಾಗಿ ರುಚಿಹೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನೇವಕನು ಕಪ್ಪು ಬಿಸಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಆದರೆ ಆ ಪರಿಚಿತ ಪಾದಕಮಲಗಳು ಇಲ್ಲ—ಭಾಮಿನಿಯ ಆಗಮನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

శ్రమవారి నేళిమాయకు. రంగరాయను స్నానాహారగళన్న తిరిసికొల్పికి సిద్ధుడనాడు. భామినిను కార్య-కలాపము దినదంతి నడిచిద్దవు. రంగరాయనికి ఎల్లియొక అవ్యవస్థయు కండుబరెల్లి భామినియు ఊటద సమయదల్లి రంగరాయన ఒళిగ బంబళు. దినదంతి మాతాడిదళు పతిగి ఆగ్రహదంద ఊట మాడిసిదళు. భామినియు ఇందిన కార్యపద్ధతియల్లి పునాదకొక నేర్పుకడిమియొగిదె యందు మనెయల్లియ బుళిదవరార లక్షదల్లి ఒరువంతిరెల్లి. ఆదరి రంగరాయను మాత్ర ఇదన్ను కండుకొండను. ఒందు రాత్రియ అవధియల్లి హేండతియ స్థితిగతిగలదొక బదలావణిగళన్న కండు బిరగాదను. — ఒరురంగదల్లి యావస్థిత్వంతరవనొక తొలరదె, ప్రియ వ్యక్తియు అల్పావధియల్లి తన్నింద హిగి దొర సంద నింతుకొండుదన్న నొకడిద అవను స్తబ్ధునాగి హేదను.

కాలిజక్కి హేదరకువ పూర్వదల్లి ఒట్టిగళన్న ధరిసలక్కిందు కేళిణియల్లి కాలిట్ట రంగరాయనికి వొదలు జమామిజిన ఆ పుట్టి పుస్తకవు కణ్ణిగి బిత్తు రంగరాయను గోనిసహత్తిదను. “ఈ వఱియు నిన్నిందలొక ఇల్లి బిద్దుకొందిరఃకుదు. నానిదన్ను లక్షిసిరె లక్ష్మిల్లి; ఇల్లవే నాను ఊటకే హేదాగ భామినియు కందిట్టిర బకుదు. ఇదేనొక అన్న సందభవనియనాగి తొలరువదల్లి. ఇందు తింగళ కేళినెయ దివసవల్లి. హిగిరలు, ఈ వఱియు ఇల్లిగిరే బందిం బకుదు?” హిగి కలెదొరిసుత్త రంగరాయను ఊడుగే-తొడుగిగళన్న ధరిసహత్తిదను. ఈతొడలకెయింద ఆ పుస్తకద ఒళిగి హేదాగి నొకె-డుత్తి నింతను. ఈస హేత్తిన మేలె క్షేయకగిన కేళివన్ను తడెదు, పుస్తకద పానుగళన్న తిరువుత్త అవెదొరికిసిదను. జమామిజిని వొదలనింద కేళినయ వరిగి ఈద్దిపూ స్పష్టపూ రగి బరియల్పట్టిత్తి. నిన్నిన సాయంకాలద వరిగిన జమయి హాగు మిజిన రకముగ బేరిజు మాడి, తిలుకు తొలరిసల్పట్టిత్తి ఈ జమామిజిని ఒరువన యావ దివస ఆరంభవారికేత్తి అందు రంగరాయను మనెయల్లింట్టి. ఇష్టె అల్లి; ముంబయియల్లిదను. అధికా రంగరాయను ఒరియల

ರಂಭಿಸಿದವನಲ್ಲ; ಹೇಳಿ ಒಲಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ಬರಹದ ಪಂಪಮಾಪ್ತಿಯು ಇಂದೇ ಘಟಿಸುವುದಾದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗರಾಯನ ಅಂಗವಿರಲಿಲ್ಲ ಯಾಕೆಂದರೆ ಒರೆಯಬೇಡೆಂದು ಇವನು ಸೂಚಿಸಿದವನಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಈ ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ಪುಸ್ತಕವು ಅವಶ್ಯಕವಸ್ತುವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಇವನು ವೇದದಲನೆಯ ಪುಟದ ಒರಹವನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲದ ವರೆಗೆ ನಿರ್ಗಮೇಷನೇತ್ರನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಇವನಿಗೆ ನಡುವೆ ಕೆಲವು ದಿನ ಮಾತ್ರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಲೆ ದೋರಿದ್ದ ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ಪುಸ್ತಕದ ಬಗ್ಗೆಯೂ, ಬರಹಗಾರಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಯೋಚನೆಗಳು ಶಲೆದೋರತೊಡಗಿದ್ದುವು.

ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ರಂಗರಾಯನು ಆ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಸರಿಸು ಬಂದು ಪೋಷಾಕ ಹಂಕಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು, ಆದರೂ ಆಲೋಚನೆಯು ಇವನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂತು ಅಂದಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು: “ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿಗೂ, ಯಾವ ಸಂಗತಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ ಉದಯಿಸುವವು-ಕೆಲಕಾಲವಿರುವವು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತವಾಗುವವು ಈ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳನ್ನು ನಿರಪೇಕ್ಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಮಮತ್ವ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಒಡೆದಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ ”

ರಂಗರಾಯನು ಕಾಲೇಜಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ವೇದಲ ಎಷ್ಟೆ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೂ, ಭಾವಿನಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಅಪರಿಚ್ಛಾಕ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ನೂರಾರು ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಮಾತ್ರ—ಆದರೆ ಅನಿಶ್ಚಯದ ಆಶಂಕೆಯನ್ನು ಸುಸ್ಥಿತಿ ದುರ್ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಹಸವು ಇವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ.

೧೨

...

ಕಾಲೇಜದ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ ರಂಗರಾಯನು ಮನೆಗೆ ಹೊರಡದ ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಭೀಮರಾಯನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಂದವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಭೀಮ

ರಾಯನೂ ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಚಕ್ಕಂದದಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ರಂಗರಾಯನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ: “ತಂಗಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಲ್ಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ಉತ್ತರಕೊಡತಕ್ಕವಳಿದ್ದಳು; ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಾತಾಡಲವಕಾಶ ಕೊಡದೆ: “ನಿನ್ನೆ ಆನೆಯನ್ನು ಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈಗ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

“ಒಳ್ಳೆ ಗೊಡವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆ! ಎವರಣೆಯನ್ನಷ್ಟು ಮಾಡಿಬಿಡು!” ರಂಗರಾಯನು ನುಡಿದನು.

ನೀನು ಕತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿವೆ? ಕೇಳಿರದಿದ್ದರೆ, ನಾನೀಗ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು ಸೆರೆಗೂಡಕನೊಬ್ಬನು ಮದಿರೆಯ ಮದ್ದಲ್ಲಿ ಅಕಸನ ಆನೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದನು; ಆನೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ರಾಜಸೇವಕರಿಗೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾತಾಡಿದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ರಾಜನು ಮರುದಿನದ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಗೂಡಕನನ್ನು ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಆ ಸೆರೆಗೂಡಕನು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಎನಯದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ: “ನಿನ್ನೆ ದೊರೆಗಳವರ ಆನೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದವನು ಬೇರೆ. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ನಾನು ಬೇರೆ. ನಿನ್ನೆ ಅವನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು—ಅವನೂ ನಾನೂ ಏಕತ್ರರಾಗಿದ್ದೆವು. ಇಂದು ಅವನು ನನ್ನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಈಗ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಆನೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ—ಕಾರಣ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಆನೆಯು ಬೇಡ. ನಿನ್ನೆ ಆನೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈಗ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಭೀಮರಾಯನು ತನ್ನ ರಸಿಕತೆಗೆ ತಾನೇ ನಗಹತ್ತಿದನು. ನಗೆಯು ನಿಂತ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ಈ ಕತೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅವಳ ಕೋಪವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸು. ನಿನ್ನೆ ರಾಮನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸ ಒಯಸಿದವಳು ಈಗ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದೆ. ಅವಳು ನಿನ್ನೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಸಹೋದರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಬಾಲಕನಿಗೆ ತಾಯಿಗಿಂತ ಅತ್ತೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ಪ್ರಿಯಕರವಲ್ಲ; ಹಿತಕರವೂ ಅಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ನಿನ್ನ ಈ ಸಹಜಾತಿಯು ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಯೆ ತೀರುವೆನೋದು ಹಟ ಹಿಡಿದರೆ, ನಾನು ಏನಿಗಿ ಸಾಲಮಾಡಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಆನೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು

ಕೊಡುವೆನು. ಅದನ್ನಿವಳು ಸಂತೃಪ್ತಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಲಿ” ಭೀಮರಾಯನು ರಂಗರಾಯನ ಕಡೆಗೆ ವೋರೆ ಮಾಡಿ ಕಣ್ಣು ಚಿಮ್ಮಿ ನಗಹತ್ತಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಭೀಮರಾಯನ ಈ ನಗುವಿನ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ-ನಗೆ ಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಈ ಜೀವ್ಯಯ ಸುಭದ್ರೆಯ ಸುಪ್ರಕೋಪವನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆ ಗೊಳಿಸಿದರೆ, ಅನರ್ಥವೊದಗುವುದೆಂದು ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಕಾರಣ ಇವನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಶನ್ನ ನಗುವನು, ಶಡೆದುಕೊಂಡನು.

“ರಂಗ, ನಿನ್ನ ವೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಕಳೆಯಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ ಜರಗಿದೆಯೇ?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ನಿನ್ನ ಸುಭದ್ರೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ತುಂಬಾ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದೆನು, ಆದರೆ ಇವಳು ಇಂದು ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಳಿಂದ ಆ ಕೆಲಸವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಬಳಿಕ, ನಾನು ರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೇರೆೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಮಗನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಈ ಭಾವಿಕ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ನಂಬಲಾರದವನಾಗಿರುವೆ.....”

“ನಿನ್ನ ಈ ಕಠೋಗನುಡಿಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸು ನನಗಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ, ಆದರೂ ನಾನು ನೀಗೆ ಭಾಮಿನಿಯು ಬೇಗನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗತಕ್ಕವಳಿರುವಳೆಂಬದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಹಚಿದಿರಲಾರೆನು.”

“ಹೊರಟು ಹೋಗುವಳೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಎಲ್ಲಿಂದ ಒಂದಿರುವಳೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ?—ತನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಳಂತೆ?” ರಂಗರಾಯನು ನುಡಿದನು.

ಭೀಮರಾಯನ ಮುಖವು ಅತಿಶಯ ಗಂಭೀರವಾಯಿತು. ಇವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ವೋರೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ, “ರಂಗ, ಇಂತಹದೆೊಂದು ದುರ್ಘಟೆ ನನಗು ಒದಗುವುದೆಂದು ನಾನು ವೊದಲಿ ತರ್ಕಿಸಿ ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದೆನು,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಈ ವರೆಗೆ ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸುಭದ್ರೆಯು, ಪತಿಯ ಮಾತಿನ ಶಂಗಿತವನ್ನರಿತಳು. ಉಂಟಾದ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ, ಸಹಿಸುತ್ತದಿಂದ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು: “ಕಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ನೀನು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ತೊರುವುದಿಗೆ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ? ಯಾವ

ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನೀನು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಹೊರಡೂಡಬಯಸಿರಲಿಲ್ಲವೇಕೆ, ನಾನು ಬೇಡೆನ್ನುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇದರ ಪರಿಣಾಮವು ಒಳಿತಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಮುಂದೆ ಸತ್ತ್ವ ತ್ವಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ”

ರಂಗರಾಯನು ಕಳೆದ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಇಂತು ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು: “ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಂದು ಹೇಳಿದವನಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆಯೇ ಹೋಗುವೆನೆಂದೆನ್ನಲು ಬೇಡವೆಂದು ನುಡಿದವನೂ ಅಲ್ಲ. ಅವಳು ಹೀಗೆ ಮತ್ತೆ ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಳಾದರೆ, ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರೆಲ್ಲರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿ ಚರ್ಚಿಸಹತ್ತುವರು. ಈ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನಾದರೂ, ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ತಡೆದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು. ನೋಡಲು ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಅವಳು ನನ್ನಿಷ್ಟೆಯಂತೆ ನಡೆದು ತನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವಳು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡದೆ, ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ನಾನು ತವರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದಿರುವುದು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮಹದ್ಭಾಗ್ಯವೆಂದೇ ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅವಳಿಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿತ್ತುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ದೇವರಿಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವೆನು”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಇತ್ತರ ಕೊಡಬಯಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಭೀಮರಾಯನೂ ಪ್ರತಿಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ನೀಮಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳುಹುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಇಂದು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ನೀವು ನನಗೆ ದೋಷಕೊಡಲಾರರೆಂದೇ ನಾನು ಭಾವಿಸಿರುವೆನು”

ಭೀಮರಾಯನು ಜೋರಿನಿಂದ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು:- “ಇಲ್ಲ ನಾವು ನೀಗೆ ದೋಷಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ ರಂಗ, ಮಧ್ವರಾಯರ ಮಗಳನ್ನು ನೀಗೆ ಕೊಡುವ ಆಲೋಚನೆಯು ನಡೆದಿತ್ತಷ್ಟೆ? ಮಧ್ವರಾಯನೇ ಆಗಲಿ, ಅವನ ವತಿಯಿಂದ ಮತ್ತಾರೇ ಆಗಲಿ ನಿನ್ನ ಒಳಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೇನು?”

ಭಾಮಿನಿಯು ವೃಂದಾವನದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಡೇ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ಕಟ್ಟಿಯರಲ್ಲಿ. ನೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಭಾಮಿನಿಯ ನಿತ್ಯದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇವಳು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ “ಒಬ್ಬ” ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ತಂಗಿ, ಈ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು, ನನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು ನೀನು ಮತ್ತೆ ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಬಂದೆನು ನೀನು ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವುದರ ಕಾರಣವೇನು? ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಜದ್ದಾಗಿಡೆಯೇ?”

“ಅಪ್ಪನು ಜೀವಿಸಿಲ್ಲ ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲರುವನು!”

“ಹೀಗೆ! ಹಾಗಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಜಾರಿಯಾಗಿದೆಯೇನು?”

“ಅವಳೂ ಜೀವಿಸಿಲ್ಲ ಅಪ್ಪನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಸತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ!”

ಭೀಮರಾಯನು ಅತಿಶಯ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಇಂತೂ ಮಾತಾಡಿದನು: “ಹಾಗಾದರೆ ನೀನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿರುವರು? ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿಲ್ಲದ ಮನೆಗೆ ನೀನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಹೋಗಬಯಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ವಿಹಿತವಲ್ಲ ರಂಗರಾಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ, ನಾನಂತೂ ಈ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲಾರೆನು!”

ಭಾಮಿನಿಯು ಕೆಳವೇರಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಡುನಗೆಯಿಂದ: “ನೀವು ನನಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾರಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಒಬ್ಬ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ನಾನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾರೆನು!”

“ಆಣ್ಣಾ, ನನಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಮೂವರು ಅಣ್ಣಂದಿರಿದ್ದರು. ಈಗ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಣ್ಣನೆತ್ತಿಬಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆನು. ನೀವು ಈ ನನ್ನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಣ್ಣಂದಿರು. ನಾನಿದುವರೆಗೆ ಅಣ್ಣಂದಿರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದವಳು ಅಣ್ಣಂದಿರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದು ನನ್ನ ಈ ವರೆಗಿನ ಜೀವಿತದ ಬಹು ಭಾಗವನ್ನು ಕಳೆದವಳು. ಅಣ್ಣಂದಿರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಆಘಾತವನ್ನನುಭವಿಸಿದವಳಲ್ಲ; ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಅಮಯಾದಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳಲ್ಲ.”

“ತಂಗೀ, ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ಈಗ ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗಬಹುದು. ನಾನು ಬೇಡೆನ್ನುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತಿರುಗಿ ಎಂದು ಬರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಟ್ಟು ಹೋಗು. ತಿರುಗಿ ಬರುವ ಸಮಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ಹೊರತು, ನಾನು ನಿನ್ನ ಈ ಹೊರಡುವಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡಲಾರೆನು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಭೀಮರಾಯನು “ರಾಮನ ಗತಿ ಏನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಅವನ ಆತ್ಮಿ ಇದ್ದಾಳೆ.”

“ಅವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು. ನಾನು ಅವಳ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕ್ಷಮೆಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

ಭಾಮಿನಿಯು ಮಾನದಿಂದಿದ್ದಳು. ಭೀಮರಾಯನು “ಕ್ಷಮಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆದರೂ ಭಾಮಿನಿಯು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭೀಮರಾಯನು ಕೆಲಕಾಲ ಉತ್ತರದ ಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿರಬಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವಿದ್ದ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆಯೂ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಅವಳ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆಯು ಏಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾರೆಯಾ?”

“ಒಬ್ಬನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿರುವುದೇಕೆ? ಹೀಗಾಗುವುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು, ಆದರೆ ಏಕೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅರಿಯೆನು.” ಭಾಮಿನಿಯು ನುಡಿದಳು.

“ಎಂದು ಹೊರಡುವೆ?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಒಬ್ಬನು ಕರೆಯ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಹೋಗುವೆನು. ಅವನು ನಾಳೆ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು.”

ಭೀಮರಾಯನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ತಂಗಿ, ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಎಂದೂ ಒಡನುಡಿಯದಾರದೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು, ಆದರೆ ಇಂದು ಆ ಮಾತನ್ನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ನೀನು ಈ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದೊಡನೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಈ ಮನೆಯ ಬಡತಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಅಲೋಚನೆಯು

ನಡೆದಿತ್ತು. ಆ ಆಲೋಚನೆಯು ಈಗಲೂ ಸಂಘರ್ಷವಾಗಿ ಮುಗ್ಗಿಲ್ಲ.”

“ಆಗ್ಲಾ, ನಾನಿದನ್ನು ಒಲ್ಲೆನು.”

“ಹೀಗಿದ್ದು ನೀನು ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವೆಯಾ? ನೀನಾಗಿಯೇ ಆ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವೆಯಾ? ನೀನು ಕೋಪದ ಆಧಿನಳಾಗಿ ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ, ನಡೆವಿದ್ದ ಆ ಒಳಸಂಚು ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುವಂತೆ.....”

ಭಾಮಿನಿಯು ಭೀಮರಾಯನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ ನಿರ್ಧಾರವಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ಆಗ್ಲಾ, ಆ ಒಳಸಂಚು ಜಯಶೀಲವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಪಜಯ ಹೊಂದಲಿ, ನಾನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುವದಿಲ್ಲ! ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ!” ಭಾಮಿನಿಯು ಕೈಬೀಡಿಸಿ ಭೀಮರಾಯನ ಮೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನು ನೀರವವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತನು.

೧೨

ರಂಗರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ಒಹಳವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದನು, ಆದರೆ ಭಾಮಿನಿಯು ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಮಾತನ್ನೊಳವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇವಳು ಮಾತ ಗುಳಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಸಂಗೋಚಿತವಾಗಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಗರಾಯನು ಎಷ್ಟೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೀತಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೂ, ಭಾಮಿನಿಯು ಒಹಿರಂಗದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಮಾತ್ರವೂ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಭಾಮಿನಿಯು ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಈಗಲೂ ಒಳ್ಳೆ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಪೈಪೋಟಿಯಿಂದ ಸಾಗಿಸಿದ್ದಳು. ಇವಳು ತಾನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಗಲೂ, ಸೇವಕರಿಂದ ಮಾಡಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಲೂ ಸದಾ ಬಾಗ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಸೇವಕರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೋಪ ದೋಷ ಘಟಿಸಿದರೂ ಅದು ಭಾಮಿನಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗದಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಇಂದು ಮಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ಚಾಕರನೊಂದು ಸಣ್ಣ ತಪ್ಪಿ

ಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಇವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನೂ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಯಾವ ಹೆಂಗಸು ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮನೆಗೆ ಕೊನೆಯ ಶರಣು ಹೊಡೆದು ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಳೋ, ಅವಳಿಗೆ ಈ ಸಂಸಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಮತೆಯಿದ್ದುದೆಂತು? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರಣವು ಅಸ್ವಿಯಾಗಿ ರಂಗರಾಯನನ್ನು ಮಾತನಾಡಗೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ.

ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದೇ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ದೊರೆದ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಕೊಂಡದ್ದರ ಫಲವಾಗಿ 'ಭಾಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಮಾತ ಹೊರಳಿಸತಕ್ಕವಳಲ್ಲ' ಎಂದುನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ನಿರ್ಧಾರಣೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ರಂಗರಾಯನು ಆಗಾಗ್ಗೆ "ಭಾಮಿನಿಯು ತಾರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸತಕ್ಕವಳಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವಳ ಈಗಿನ ಕೃತಿಯು ಪಿತೃಗೃಹ ಗಮನದ ನಿರ್ಧಾರಣೆಗೆ ತೀರ ವಿಸರೀತವಿದೆ. ಹೀಗಾದದ್ದು ಹೇಗೆ?" ಎಂಬ ಗೊಡವಿಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಸದೆಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಚಟ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಹಲವು ಜನರ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದನು; ಭಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಅನೇಕ ಜನರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ್ದನು. ಮಾನಸ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರ ಕಾವ್ಯ-ಕಾದಂಬರಿ-ಕಥೆಗಳ ನಾಯಕ-ನಾಯಕಿಯರ ಸ್ವಭಾವವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಸಹಾಯತೆಕ್ಕೊಂಡರೂ, ಭಾಮಿನಿಯ ಸ್ವಭಾವವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದನು.

ಭೀಮರಾಯನು ಒಂದು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಜಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಒಳಗೆ ಹಣಕೆ ಹಾಕಿ ನೋಡಿ, "ತಂಗಿ, ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿದೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಭಾಮಿನಿಯು ಸಗೆವೊಗದಿಂದ "ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಿದೆ. ನನ್ನಿಂದ ತಡ ವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುವರೆಂಬದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು

ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

“ನೀನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯತಕ್ಕವಳಲ್ಲ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನೋಲತಕ್ಕವಳಲ್ಲ ವೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಒಲ್ಲೆನು. ನಿನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅಡುಗೆಯ ರುಚಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನೋಡದೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯು ನನಗುಂಟಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಊಟಮಾಡಿಬಂದಿದ್ದ ನಾನು ಅಪಶನದ ಭಯದಿಂದ ಇಂದು ಆ ಆಶೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೇಕಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ನೀನು ಊಟಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಡದಿದ್ದರೂ, ನಾನೇ ನಾನಾಗಿ ಒಂದು ಊಟಮಾಡಿ ಹೋಗುವೆನು.”

ಭಾಮಿನಿಯು “ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬರಿ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

“ನಿನ್ನ ಆ ಮಗನು ಎಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ.” ಭೀಮರಾಯನಿಂದನು.

“ಇಂದು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟತೆಗಿದ್ದನು. ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ, ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಇದೇ ಈಗ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.”

“ಅವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಒಹಳವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆ.” ಎಂದು ನುಡಿದು ಭೀಮರಾಯನು ತುಸು ಸಕ್ಕು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ತಂಗಿ, ನೀನು ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವುದರ ಸಮಾಚಾರವೇನು? ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂಥವಳೂ ಸುಳ್ಳು ಮಾತಾಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಂಬಲಾರೆ! ಸಿಟ್ಟಿನ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ದಾಯಿಗೆ ಒಂದಂತೆ ಬೊಗಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ವಭಾವ; ಆದರೆ ನಿನ್ನಂತಹ ಸಬಲಚಿತ್ತಳೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೇ ಏಕಾಗರೀಕಿಲ್ಲದು, ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಅವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಬಹುದೇ?”

ಭಾಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊರಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಅರೋಪಣೆಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ನತಮೂಲಿಯಾಗಿ ನೀರವತೆಯಿಂದ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಳು! ಭೀಮರಾಯನು ಮಾತು ಒಳಿಸದೆ, ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಟು ರಂಗರಾಯನ ಲಾಯಬ್ಬರಿ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದನು. ರಂಗರಾಯನು ಸ್ನಾನದ ಶರುವಾಯ ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದು ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಕ್ರಾಪಿನ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

“ಕಾಲೇಜಕ್ಕೆ ಇಂದು ಸೂಟಿಯಿರುವದೆ?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು

“ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇಂದು ಎರಡು ತಾಸು ತಡೆದು ಹೋದರೂ ನಡೆಯು

ವಂತಿದೆ” ರಂಗರಾಯನೆಂದನು.

“ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ತಾರುಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಕೊಡುವ ಎತ್ತುಗಡೆ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಿರುವೆ?”

“ಈಗ ಯಾವ ಎತ್ತುಗಡೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಅವಳ ಅಣ್ಣನು ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವನಂತೆ ಅವಳು ಹೋದರೆ ಅವಳ ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಎತ್ತುಗಡೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು.”

“ಭಾವನಾವತ ಮನುಷ್ಯನು ನೀನು! ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಳ್ಳ ವನ್ನು ನಡಿಸಿರುವೆ! ಈ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ನೀನು ಸಂಯಾಗಿದ್ದು ಬಾಳುವೆ ಎಂಬ ಲಾರದವನಾಗಿರುವೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೆಂಡುವಿರ ಬಾಳುವ ಬದುಕುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ನಿನಗೂ ಸುಖವಾದೀತು; ನನ್ನಿಗೂ ಸುಖ ದಿಂದಿರಬಹುದು.”

ರಂಗರಾಯನು ಅತಿಶಯ ಕುಪಿತನಾಗಿ “ನೀನು ನಿನ್ನ ಈ ಲಾಕೃತಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಬೀಭತ್ಸು ಮಾತಾಡಿ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಜೇಷ್ಟ್ರ ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಯಸಿ ರೆಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಎನು ಮಾಡಲಿ? ಬಿಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು ; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪೈಪೋಟಿ ವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಡಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು. ಭಾಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಪೈಪೋಟಿ ಭರದಲ್ಲಿ ನಾನು ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಲೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲದೆ ಹೋಗು, ನನಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿಯು ದೊರೆಯುವಳು, ಎಂಬುದೇಳಿ ಬಿಟ್ಟಿ! ಇದೇನು ಸರಿಯಾದ ಮಾತೆ? ನೀವು ಅಣ್ಣ-ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಪಡಿಯಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದವರು—ಒಂದೇ ವಿಧದ ಸ್ವಭಾವದವರು. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸ್ವಭಾವದವರೊಡನೆ ಹೆರವರು ಬಾಳುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ದುಸ್ವಭಾವ! ಇರಲಿ. ನಾನು ಭಾಮಿನಿಗೆ ಹೇಳಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಅವಳು ಇನ್ನು ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನೀನು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಡುತ್ತ ಹೋಗದಿರು. ಅವಳಿಗೆ ಅಪ್ರೀಯವಾಗುವಂತೆ ಆಚರಿಸದಿರು.” ಭಾಮಿ ರಾಯನು ಜೇಬಿನಲ್ಲಿಯ ಗಡಿದಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿ “ವೇಳೆಗಳು ಹಳ ವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಾನು ಹೋಗುವೆನು. ಮತ್ತೆ ನಾಳೆ ಮುಂಬಾಸೆಂದುಕೊ ಳುವೆನು.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಚ ಮುಂದೆ ಹೋದನು. ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ “ರಂಗ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನೀನು ಸಾವಧಾನತೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸು.

ಅವಳ ಮತದಂತೆ ವರ್ತಿಸು. ಅವಳು ಆಚಾರ್ಯರ ಮಗಳು. ಅನಾಚಾರ ವನ್ನೆಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಸಹಿಸಳ. ನೀನು ಅನಾಚಾರವಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ದಿಂದಿರು. ಬಾಧ್ಯ-ವೇಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮನವನ್ನವಲಂಬಿಸು. ಇದ ರಿಂದ ನೀಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಸಿಯಿಲ್ಲ. ಉಟ-ಉಡಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯು ಆಡಂಬರವು ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಹಿತವಲ್ಲ ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಹಾನಿಕರವು," ಎಂದು ನುಡಿದು ಉತ್ತರದ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡದೆ, ಭರದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಕೆಲವೊತ್ತು ಆಲೋಚನಾಪರನಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಭೀಮರಾಯನು ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು? ಭಾವಿನಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದನು? ಭಾವಿನಿಯು ಯಾವ ಮಾತಾಡಿದಳು? ಭಾವಿನಿಯು ಸ್ಥಿರಸಂಕಲ್ಪವು ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೊಡೆದುಳ್ಳಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಅವನು ಬಹಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ ದಾದ ಉತ್ತರವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಪರಿಚಾರಿಕೆಯು ಒಂದು 'ಉಟಕ್ಕೆ ಎಳಿರಿ' ಎಂದು ಕರೆದು ಹೋದಳು. ರಂಗರಾಯನು ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ತಾಟು ಒಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಕೋಚ ದೂರದಲ್ಲಿ ಭಾವಿನಿಯು ಕಳಿತಿದ್ದಳು. ರಂಗರಾಯನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಿ ಮಣೆಯ ವೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಉಟಮಾಡಹತ್ತಿದನು. ಭೀಮರಾಯನ ಮಾತಿತ್ತಿ ಭಾವಿನಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹಾಳೊರೆಯು ತ್ತಿತ್ತು. ಭೀಮರಾಯನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಸರಸಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಹೆಂಡ ತಿಯ ಮನೋರಂಜನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಉತ್ಸುಕವಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ನಾಲಿಗೆಯು ರಂಗರಾಯನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲನುರ್ಧನಾದನು; ಮೊರೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಭಾವಿನಿಯ ಮುಖಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದವನಾದವನಾದನು. ರಂಗರಾಯನು ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗೇಕೆ ಆಗಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ತಿಳಿಯದಾದನು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಮಾತಿತ್ತಿಯಾದರೂ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದಾತಿಸಿದನು, ಆದರೆ ಇದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಬೇಗ ಬೇಗ ಉಟಮಾಡಿ ಯಾವ ನೂತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಹೊರಹೊರಟನು.

೦೪

...

ಮರುದಿನ ಮಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ತಮ್ಮ ನಾದ ವೆಂಕಟರಮಣನು ಬಂದನು. ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಹದಿನಾಲ್ಕು-ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳಿರಬಹುದು. ರಂಗರಾಮನು ಕೈಕಾಲಾ, ಪೆಡೀರಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಬಚ್ಚಲಮನೆಗೆ ಹೊರಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಪರಿಚಿತ ಕಿಶೋರನನ್ನು ಕಂಡನು. ಯಾವುದೊ ಒಂದು ಅಶುಕೆಯಿಂದ ಅವನ ಎದೆಯು ಡವಡವ ಹಾರಹತ್ತಿತು. ಅವನು ನೀನಾರೆಂದು ಕಿಶೋರನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ವೆಂಕಟರಮಣನು ತಾನಾರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ, “ಪ್ಲೀಸಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಿರಲಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಅವನು ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು “ಏಕಲಿ, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು” ಎಂದು ನಡೆದು ಮುಂಚೆ ನಡೆದನು. ಕೈಕಾಲಾ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಓದುವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತ ಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಂಜಾವಿನ ಉಪಾಹಾರದ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ರಂಗರಾಯನು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಚಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿದು ಆರಾಮ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡನು. ಭಾಮಿನಿಯು ತೌರುಮನೆಯಿಂದ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಬರುವರೆಂಬುದು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಮೊದಲೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರಲು ರಂಗರಾಯನು ವೆಂಕಟರಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ವಿಚಲಿತನಾಗುವ ಕಾರಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ವೆಂಕಟರಮಣನು ಕಸಿಯುಬಂದಿರುವನೆಂದ ಬಳಿಕ ಭಾಮಿನಿಯು ತೌರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭಾಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ತೌರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು—ಇಲ್ಲವೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ತೌರುಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಬಯಸದೆ, ಪತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಾಲು ಕಳಾಗುವುದಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಯಾವುದೊಂದು ಮಾತು ಗೊತ್ತಾದ ಹೊರತು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದನು: “ಭೀಮನು ಇಂದು ಮಂಜಾವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಯಾಕೆ ಒಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಅವನು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ಮರೆದಿರಬಹುದೆ? ಇಲ್ಲವೆ, ಕೆಲಸಗಳ ಗಡಿನಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಸಮಯವು ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಅವನು ಒಂದಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಳೇ

ಅವನ ಕಡಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದೊಂದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕೇವಲ
 ಹಿಂಸಾಪಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಬಹು ತಾಪದಾಯಕವು!
 ಭೀಮರಾಯನು ನಿನ್ನ ಇನ್ನು ಭಾವಿನಿಯು ತಾರುವನೆಗೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು
 ಹೇಳಿಬಿಡಿದನು. ಇಂದು ಭಾವಿನಿಯು ತಮ್ಮನು ಕರೆಯಬಂದಿರುವನು?
 ಭಾವಿನಿಯು ವಿಚಾರಪರವಶನೆಯು ವೆಂಕಟರಮಣನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ.
 ಇಷ್ಟು ಭೀಮರಾಯನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿರಬಹುದೇ? ಭಾವಿನಿಯನ್ನು
 ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಈ ಮಾತನು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದು! ಆದರೆ ನಾನಾಗಿಯೇ
 ಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕಣಕಿ ಮಾತಾಡಿಸುವುದು ಬೇಡ!" ರಂಗರಾಯನು ಗಡಿ
 ದುರಾದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಒಂದತ್ತು ಹೊಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಭೀಮ
 ರಾಯನು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ ಒಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಪಾಲಿಸಿದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.
 ರಂಗರಾಯನು ಒತ್ತಿರುವ ಸಪ್ತಳವು ಕೇಳಿಸಿತು. ರಂಗರಾಯನು ಭೀಮರಾಯನೇ
 ಬಂದುಬಿಡುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು, ಆದರೆ ಆಗಂತುಕನು ಭೀಮರಾಯ
 ನವರಲ್ಲಿ — ವೆಂಕಟರಮಣನಾಗಿದ್ದನು. ರಂಗರಾಯನು ಒಮ್ಮೆ ಮೊರೆ
 ಯಿಟ್ಟು ಮುಳುಗಿ, ವೆಂಕಟರಮಣನನ್ನು ಕೃಪಿಸಿದನು. ಒಳಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ
 ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ತಾನು ವಾಚನದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನ
 ನಾಗಿರುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ವೆಂಕಟರಮಣನು ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿರಬೇಕೆಂದು
 ಹೇಳಿದನು, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾಹಾರದ ಸಾಮಾನಗಳು ಹರಡಿರುವುದನ್ನು
 ಕಂಡು ದೂರ ಸರಿದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಒಳಕೆ ಒಂದು
 ಕುರ್ಚಿಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತನು.
 ಇವನು ರಂಗರಾಯನು ತನ್ನೊಡನೆ ಆನಂದದಿಂದ ಮಾತಾಡನೆಂದನ್ನು ತಿಳಿ
 ದವನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದಷ್ಟು ಕಠೋರನಾಗಿರ
 ಬಹುದೆಂದನ್ನು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಮಾತಾಡದಿರುವುದನ್ನು
 ಕಂಡು ವೆಂಕಟರಮಣನು ತಾನೇ ಮಾತಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು: "ಅಕ್ಕನು
 ಎರಡು ವರೆ ಗಂಟೆಯ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿರುವಳು."

"ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿರುವಳಿ? ಹೊರಡಲಿ. ನಾನು ಬೇಡೆನ್ನುವದಿಲ್ಲ.
 ಅವಳ ಹೊರಡುವಿಕೆಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾದೀತೆಂದು ಅವಳು ಬಿಡುಕುವ
 ವಳಿ?" ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

ವೆಂಕಟರಮಣನಿನ್ನೂ ಹುಡುಗನು. ರಂಗರಾಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಳಿಕ 'ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಸಮೀಪದ ಕಿಡಕಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಳೆಗಳ ಮೃದುವಸ್ವರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ರಂಗರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯೇ ಬಂದು ನಿಂತಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಇವನ ಕೋಪದ ಉತ್ತಾಪವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಮೇಲೇರಿತು. ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು : "ಅವಳು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾನುರಾಗಲೂ ಬೇಡೆಂದು ಅಂದವನಲ್ಲ. ಅವಳು ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಾಗ ಹೋರಲು ಹೋಗಲಿ."

ವೆಂಕಟರಮಣನು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ರಂಗರಾಯನು "ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ಒರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಅವನೇಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ವೆಂಕಟರಮಣನು ಸಂಕೋಚವಿಂಪ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು: "ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದನು."

"ಅದೇಕೆ?" ರಂಗರಾಯನು ಕೇಳಿದನು. ವೆಂಕಟರಮಣನು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: "ನೀನು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ. ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಮಾತಾಡಲಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ — ಮಾತಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲದ ನೀನು ತಿರುಗಿ ಹೋದ ಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ನಿನ್ನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನುಡಿಯುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯು ದೋಷಪರಿಹಾರ. ಅಪರಾಧವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನದು! ನಾನು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುಚಿತವು!"

ರಂಗರಾಯನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: "ಅಪ್ಪನು ದೊಡ್ಡ ಶತ್ರು ಮಾಡಿ ಕೊಂದಿದ್ದನು. ಬಹು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಆ ಶತ್ರುನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನುಕೂಲತೆಯು ನನಗೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ದೊರೆಯಿತು. ಆಗ ನಾನು ಮುನ್ನಿನ ದೋಷವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು. ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿದನು. ಭಾಮಿನಿಯು

ಬಂದಳು; ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ನನಗಾಗಲಿ, ಅವಳಿಗಾಗಲಿ ಹಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದೋಷವನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ನೂರಾರು ದೋಷಗಳು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿ ಧೈ ಧೈ ಕುಣಿದಾಡ ಹತ್ತಿದುವು. '

ವೆಂಕಟರಮಣನು ಇದಕ್ಕೆ ಏನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು? ಇವನು 'ಮೌನಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸಾಧನಂ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನು ಒಂದು ಒಳಹೊಕ್ಕನು. ರಂಗರಾಯನು ಭೀಮರಾಯನನ್ನು ನೋಡಿದನು, ಆದರೆ ಶಸ್ತ್ರ ವಾಕ್ಯಹಾರವನ್ನು ಶಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಾಲಿಗೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಠೋರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಜ್ವರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿತ್ತರೆ ಸಾಕು. ಮುಂದಿನ ಮಾತುಗಳು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಕಠೋರತರ, ಕಠೋರ ಶಮವಾಗುತ್ತ ನಡೆಯುವವು ಭಾವಿನಿಯು ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಇವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಮೆಯ್ಯರಿದ್ದ ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: "ನಾನು ಒಂದು ದಿನ ನಿನ್ನ ಸಹೋದರಿಯನ್ನು ಲಗ್ನವೊಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುದು ನಿಜ, ಆದರೆ ಅವಳು ನನ್ನ ಸಹಧರ್ಮಿನಿಯೆಂದೂ ಆಗಳು! ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಶಿಕ್ಷಣದೀಕ್ಷೆ-ಸಮಾಜ-ಧರ್ಮ ವೊದಲಾದವು ಒಂದೇ ವಿಧದವಲ್ಲವಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಕೆಯಿಲ್ಲದವು. ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಅವಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರ ಕೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಏಕಮಾತ್ರ ಸಹೋದರಿಯು ದುಃಖದಿಂದಲೂ ಕ್ಷೋಭದಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ನನಗೆ ಪರಕೀಯಳಾಗಿ ಹೋಗುವಳು; ಇದ್ದೊಬ್ಬ ಮಗನು ಕೆಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಳಿದು, ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದವನಾಗಿ ಹೋಗುವನು; ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಸುಖಲಾರದವನಾಗಿರುವೆವು! ನಾನು ಇಂತಹ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ, ಭಾವಿನಿಗೆ ನನ್ನ ಮನೆಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಲಾರದವನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಅವಳು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತೌರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ನುಡಿದು, ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿರುವಳು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೂ ಸಾಲದಾಗಿದೆ!"

ಭೀಮರಾಯನು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಮಾತಾಡಲಾರದವನಾಗಿ ರಂಗರಾಯನ ನುಡಿದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಲಜ್ಜಾತೀಲನೂ, ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿ

ಯವನೂ ಆದ ರಂಗರಾಯನು ಹಿರವರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಾಗುವ ಭಯಂಕರ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಂದೂ ಉಚ್ಚರಿಸದವನಲ್ಲ. ಏಂತಹ ರಂಗರಾಯನು ಇಂದು ಇದೇನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವನು? ಭಾಮಿನಿಯ ಕಿಟಕಮ್ಮನು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕರೆಯ ಬಂದುದು ಭೀಮರಾಯನಿಗೆ ನೊದಲೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಭೀಮರಾಯನು ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವಂಚಿತ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಿ, ಇವನೇ ಭಾಮಿನಿಯ ತಮ್ಮನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದನು. ರಂಗರಾಯನು ಶಾಲಕನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಕೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು?

ಭೀಮರಾಯನು ವೆಂಕಟರಮಣನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ, “ತಮ್ಮಾ, ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಅಕ್ಷರವು ಸಹ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡು,” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಿದನು.

ವೆಂಕಟರಮಣನು ಕಿಡಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕೈಮಾಡಿ ತೋರಿ “ಅದೋ, ಅಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನಿರುವಳು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಳು. ನಾನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

“ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿರುವಳೇ? ಎಲ್ಲಿ?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

ವೆಂಕಟರಮಣನಿಗೆ ಮಾತಾಡಲವಕಾಶಕೊಡದೆ, ರಂಗರಾಯನು ಮಾತಾಡ ಹತ್ತಿದನು: “ಅಕುಡು. ನಾನು ಬಲ್ಲಿನು. ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಾನ್ಮಾಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಳು.”

ಭೀಮರಾಯನ ವೋರೆಯು ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತು. ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು.

ವೆಂಕಟರಮಣನು ಅಂದಿನ ಅಪರಾಹ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ತನ್ನ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ರಂಗರಾಯನು ಕಾಲೇಜದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಭೀಮರಾಯನು ಕೋಟೀನ ಬಾರಲಾಯಬ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾವಿನ ಚಹಾಪಾನ ಸಮಾರಂಭದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಭ ದ್ರೆಯು ಪತಿಯ ಮೇಲೆ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟವನ್ನು ಬೀರಿ:—“ಅಣ್ಣನು ಏನು ಮಾಡಿದನೆಂಬದನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ನೋಡದೇನು? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿರುವೆನು. ನೊದಲು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಮರೆಯುವ ದರ್ಶಾಗಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೊದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ.”

“ನೀವು ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಮಾಡುವಿರಿ?” ಸುಭದ್ರೆಯು ನಗೆವೊಗದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

“ಯಾವುದನ್ನು? ಸತ್ತಾತ್ತಾಸ ಪಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೊ? - ಪುಸ್ತಕ ಓದುವ ಕೆಲಸವನ್ನೊ?”

“ಇನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ಓದುವ ಕೆಲಸವು ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗದು. ಸತ್ತಾತ್ತಾಸ ಹೊಂದುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.”

“ನಾನು ಮಾಡುವುದೇನು? ನೀನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ತಾರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ, ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಘಟಿಸುವುದು.”

ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನಸ್ಸು ಇಂದು ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಕಾರಣ ಇವಳು ಸಿಟ್ಟಿಗೆಳೆದ: “ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನೆಂದಿಗೂ ಮಾಡಲಾರೆನು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಧರ್ಮದ ಸಂಕುಚಿತ ವಿಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ವ್ರತ-ಉಪವಾಸಗಳನ್ನೂ, ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬಾಲ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತು ಭೀಮರಾಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇವನಿಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು, ಆದರೂ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸದೆ, ಸಹಜ ಸ್ವರದಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು: “ನೀನು ಆ ಶರದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ; ನನ್ನ ಪರಮ ದುರ್ಭಾಗ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದು ತಿಳಿ. ನೀನು ಹಾಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನು ಇಂದು ಇಂತಹ ಘೋರ ವಿಷಯ ಯನ್ನನುಭವಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.” ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯ ಕಠಿಣ ಮಾತು ಒಳಿಸಲಾರದವನಾಗಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು.

೦೫

ಮುಗ್ಧರಾಯನ ವಿದುಷಿಯಾದ ಮಗಳನ್ನು, ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಲೋಚನೆಯು ಮತ್ತೆ ಶರದೊಳಿತು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಪತಿಯು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಈ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಸೇರಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಪರೋಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಇವಳು ಈ ಆಲೋಚನೆಗೆ ತುಂಬ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕನ್ಯಾಪಕ್ಷದ ಜನರು ಭೀಮರಾಯನಿಗೆ

ಮುಂಬಾಲಬಿದ್ದರು. ಭೀಮರಾಯನು ಅವರ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಮುರಿಯಲಾರದೆ, ಒಂದು ದಿನ ರಂಗರಾಯನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು. ಮದುವೆಯ ಮಾತೆತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ರಂಗರಾಯನು ಈ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪದೆ, ಇಂತು ಹೇಳಿದನು: “ಆಯುಷ್ಯದ ಒಹ ಭಾಗವು ಗತಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ—ಇನ್ನು ಅಲ್ಪ ಭಾಗವು ಉಳಿದಿದೆ. ಈ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೊಸ ಹೊರಿಯನ್ನು ಹೊರ ಕೊಳ್ಳಲಾರೆನು—ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ತಾಪಕ್ಕೊಳಗಾಗಲಾರೆನು. ರಾಮವಿದ್ವಾನ್ ನಿವೃತ್ತರೂ ಅವನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿರಿ. ಅವನಿಂದ ನಮ್ಮ ವಂಶವಲ್ದಯು ಹಬ್ಬಲಿ!”

ಭೀಮರಾಯನು ರಂಗರಾಯನ ಈ ನಿಷ್ಕಪಟದ ನಡೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ನಿಜವಾದ ವೇದನೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿದನು ಮುಂದೆ ಮಾತು ಬಳಸದೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಭೀಮರಾಯನು ಪ್ರತಿದಿನ ಕಡೇರಿಯ ಕೆಲಸವು ತೀರುತ್ತಲೆ ರಂಗರಾಯನ ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ದಾಸದಾಸಿಯರಿಂದ ಬಾಳುವೆಯು ಸಾಗಿತ್ತು. ದಿನಗಳು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಸಂಸಾರದ ಅವ್ಯಯವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತ. ಭೀಮರಾಯನು ರಂಗರಾಯನ ಈ ಗೃಹಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೊಳಗಾದನು. ಒಂದು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ತೆಗೆದು, ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು: “ರಂಗ, ನಾನು ಇನ್ನು ಎನ್ನ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಇರವನ್ನು ನೋಡಲಾರದವನಾಗಿ ದ್ದೇನೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ಮಡವಿಯು ಇದ್ದ ಹೊರತು ಬಾಳುವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇಹು ಕಷ್ಟಕರವು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಪ್ಪಿನ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ.....”

ಸುಶೀಲೆಯು ಒಂದು ಭೀಮರಾಯನ ಸಂಗಡ ಒಂದಿದ್ದಳು. ಇವಳು ನಡುವೆ ಬಾಯಿಹುಕಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು: “ರಂಗಣ್ಣನು ಮುದುಕನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಕ್ಕನು ಮತ್ತೆ ಬಾರದಿರಳು. ಕಪಿತಳಾಗಿ ಹೋದ ಆಕ್ಕನು ತಾರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಇದ್ದಾಳು?” ಸುಶೀಲೆಯು ಒಮ್ಮೆ ಅಣ್ಣನ ವೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಂಗರಾಯನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು ಯಾರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ರಂಗರಾಯನ ಮುಖವು ಬಾಡುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇವನು ಸುಶೀಲೆಯ ಉತ್ತರದ ಆಶೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಕೂಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, “ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಅವಳು ಬರುವದಿಲ್ಲ,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಸುತೀಲೆಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ನಂಬದಾದಳು. ಇವಳು ಅವಿಶ್ವಾಸ ಸೂಚಕ ಸ್ವರದಿಂದ: “ಅಕ್ಕನು ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ? ಯಾಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ? ಬಂದೇ ಬಿಡುವಳು. ಬರಲಿಕ್ಕೆ ವಿಲಂಬವನ್ನೂ ಮಾಡಳು ಈ ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು,” ಎಂದು ನುಡಿದು ತುಸು ಖಿನ್ನಾ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಬಳಿಕ “ಅಣ್ಣಾ, ಅಕ್ಕನು ಬರಲಾರಳೇ?” ಎಂದು ಭೀಮರಾಯನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

ಭಾಮಿನಿಯು ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬರುವುದು ಎಂತಹ ಕಠಿಣವೆಂಬುದನ್ನು ಭೀಮರಾಯನು ಅರಿತವನಾಗಿದ್ದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ತೌರುಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವ ದಿವಸ ರಂಗರಾಯನಾದಿದ ಮಾತುಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಭಾಮಿನಿಯು ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆದು ಮತ್ತೆ ಪತಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಬಯಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಭೀಮರಾಯನು ನಂಬಲಾರದವನಾಗಿದ್ದನು. ಮೊದಲು ರಂಗರಾಯನ ತಂದೆಯು ಭಾಮಿನಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಾರತೆಯಿಂದ ಆಡರಿಸಿದ್ದನು. ಭಾಮಿನಿಯು ಮತ್ತೆ ಪತಿಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಸುಭದ್ರೆಯು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಗಳಿಂದ ಅಪಮಾನ ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಕೃತಿಯು ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತಿಬರವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಂಗರಾಯನು ಅಂದಿನ ದಿನ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ಕಸುವಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಭೀಮರಾಯನು ಭಾಮಿನಿಯ ಸ್ವಗೃಹ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾರದವನಾಗಿದ್ದನು. ಒಳ್ಳೆ ಸ್ವಭಾವದ ಭಾಮಿನಿಯು-- ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ ಸತಿಯು-ಪತಿ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಎಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದರೂ ತ್ಯಜಿಸಲಾಗದೆಂಬುದು ಭೀಮರಾಯನ ಸ್ಪಷ್ಟಮತವಾಗಿತ್ತು. ಭೀಮರಾಯನು ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದನು: “ವುರಾಣ ಮತಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಭಾಮಿನಿಯು ಹಾಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪತಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಇಂತಹ ಹೆಂಗಳೆಯರಿಗೆ ಪತಿಯಂತೆ ಧರ್ಮವೂ ಪ್ರೀತಿಯು ವಿಷಯವು ಭಾಮಿನಿಯು ಪತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತಲೆ ಸಹಿಸದವಳಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತೌರುಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿರಬಹುದು.....”

ಸುತೀಲೆಯು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿ ಅಣ್ಣನ ಮೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಣ್ಣನಿಂದ ಉತ್ತರವು ದೊರೆಯದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಾನ್ವಿತಳಾಗಿ: “ಅಣ್ಣಾ, ನನಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ನೀನೇನು ಕೇಳಿದೆ?” ಭೀಮರಾಯನು ವಿಚಾರತಂದ್ರಿಯಿಂದಿದ್ದಕ್ಕೂ ಕೇಳಿದನು.

“ನಾನು ಅಕ್ಕನು ಈ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯೊಳಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀನು ನನ್ನ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲವೇ?”

ಭೀಮರಾಯನು ತಂಗಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ, ಬೇರೆೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು: “ಅವಳು ಬರಲಿ-ಬಾರದಿರಲಿ. ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂದೇ ಈಗ ನಾವು ತಿಳಿಯೋಣ. ರಂಗರಾಯನು ಅವಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಹುದಿವಸ ಬಾಳುವೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದನು—ಮುಂದೆಯೂ ಸಾಗಿಸುವನು. ಕೇವಲ ಅವಳನ್ನೇ ನಂಬಲಿಕ್ಕಾದೀತೆ? ಪ್ರಪಂಚವು ಸುಷೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗುವದಕ್ಕೆ ಬೇರೆೊಂದು ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಆ ದಾರಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕು.”

ಸುಶೀಲೆಯು ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಅಣ್ಣನ ವೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು. ರಂಗರಾಯನು ಇವಳ ವಿಸ್ಮಯಾರಣ್ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು: “ಅವಳು ತಿರುಗಿ ಒರವುದು ವಿಹಿತವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ನನ್ನ ಲಗ್ನದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಲಾರೆನು.”

ಭಾವಿನಿಯು ವಿಷಯದ ಈ ಕುತ್ಸಿತ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೀಮರಾಯನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಒಂಟು ಇವನು ಇಂತು ಮಾತಾಡಿದನು: “ಧರ್ಮವೇ ನಮಗಿಲ್ಲವೆಂದ ಬಳಿಕ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಒರಬೇಕು? ರಂಗ, ನಮ್ಮಂಥವರು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ! ನಾವು ನಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರದ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನೊಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಂಕು!”

“ನಮಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಇಲ್ಲವೇ?” ರಂಗರಾಯನು ವಿಸ್ಮಯಾತೀತನಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

“ಎಲ್ಲಿದೆ? ತೋರಿಕೊಡು! ನಾವು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವೆವು. ಗಳಿಸುವೆವು. ಉಟ್ಟು ಮಾಡುವೆವು. ವಿಹರಿಸುವೆವು. ಇಷ್ಟಾದರೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಕೊನೆಗೊಂಡಂತಾದವು. ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯೇಕೆ ಬೇಕು? ಆ ಕಾಲದ ಜನರು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ-ದೇವಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವ್ರತ-ಉಪವಾಸಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹವ್ಯ-ಕವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಸದಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಸಹ

ಧರ್ಮಿಣಿಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ನಮಗೆ ಆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರ ಗೊಡವೆಯೇಕೆ?" ಭೀಮರಾಯನು ಅವೇಶವಿಂದ ಮಾತಾಡಿದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಮರ್ಮಾಹತನಾಗಿ ಇಂತು ಕೇಳಿದನು: “ಯಾರು ವ್ಯತಿರೇಕವಾಸಗಳನ್ನೂ, ಹೋಮ-ಹವನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವರೋ ಅವರಿಗಷ್ಟೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ? ನಮಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರು ಬೇಡವೇ....”

ಭೀಮರಾಯನು ರಂಗರಾಯನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಗೊಡನೆ, ಹೇಳ ಹತ್ತಿದನು: “ಬೇಡ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಮಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರು ಬೇಡ ನಿನ್ನೂ ಹಿಂದುವು, ನಾನೂ ಹಿಂದುವು; -ದರೆ ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪಗಳಿಲ್ಲದ ಹಿಂದುಗಳು ನಾವು! ನಾವು ಪೂಜಿಸಿನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ ದೇವಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ ಅವತಾರಕರ ಹೆಸರಿತ್ತಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಪ್ರಮದೆಯರು ನಮಗಿಂತಲೂ ನಿರೀಹರು ನಾವು ಸಹಜ ಮನುಷ್ಯರು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತರು. ಇಂತಹ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮನುಷ್ಯರು ಐದಾರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿ ಕರಿಯಾದ ದೊಡ್ಡ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು? ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳಾದರೆ ಸಾಕು. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗುವವು ” ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಭೀಮರಾಯನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು: “ನೀನು ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪುವದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮದುವೆಯು ಎರಡು ಸಾರೆ ಆಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಈ ಮೂರನೆಯ ಸರತಿಗೆ ಭಯಗೊಳ್ಳುವದೇಕೆ? ಗಟ್ಟಿಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿಡು. ಮಧ್ವರಾಯನು ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಬಿಡದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನ ಸಹೋದರಿಯ ಭಯಾನಕ ಅಚ್ಚೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ ನನ್ನ ಮತವೂ ಅನುಕೂಲವಿದೆ. ಹೀಗಿರಲು, ನೀನು ಒಪ್ಪಿಸೆನ್ನವದು ಸರಿಯೇ?”

ರಂಗರಾಯನ ಮುಖವು ಕಪ್ಪಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ಇವನು ಎದ್ದು ನಿಂತು “ಭೀಮ, ನೀನು ನನಗೆ ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ!” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಸುಶೀಲೆಯು ಗಾಬರಿಯಾದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಭೀತನಾಗಿ ಮಾತಾಡ ಹತ್ತಿದನು: “ಏಲ್ಲ, ನಾನು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡಬಯಸಿದವನಲ್ಲ. ನಿಜವನ್ನೇ ನುಡಿದವನು. ಒಂದುವೇಳೆ ಅದು ಪರಿಹಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಾಗುವಂತಿದೆ!”

ರಂಗರಾಯನು ಪ್ರತಿ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡಿದ್ದನು.

೧೬

...

ರಂಗರಾಯನ ಶೋಕವನ್ನೂ ಅವೇಶವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಭೀಮರಾಯನು ಇನ್ನು ಮದುವೆಯ ಸಂಬಂಧದ ಮಾತು ಬಳಸುವುದು ಅನುಪಯುಕ್ತವಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಘಾತುಕವೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ನಾಲ್ಕಂಟು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ರಂಗರಾಯನು ತಾಂತನಾಗಿದ್ದ ಸಮಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯ ಮಾತು ತೆಗೆಯಬಹುದೆಂದು ಬಗೆದು ತಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಮುಂದೆ ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲೆಯೇ ಭೀಮರಾಯನು ಕಬೇರಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒಂಟು. ಇವನು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೊರಡುವ ವೊಡಲು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಇಂತು ನುಡಿದನು:—“ಮಧ್ವರಾಯನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಶೋಕದೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಿದ.ಪಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯು ರಂಗರಾಯನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ಸಿದ್ಧಳಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ರಂಗರಾಯನು ಮಾತ್ರ ಇದುವರೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಿರಾಶರಾಗುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗರಾಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸುವೆನು—ಅವನು ಈ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ಇಲಿಯು ಖಾದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಆಶೆಯಿಂದ ಬಲಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದೆ ಇನ್ನು ಅದನ್ನು ಒಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೆಡತುವದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಹಿಡಿಯದು.

ಭೀಮರಾಯನು ತನ್ನ ಹೆಂಕತಿಯೊಡನೆ ಒಂದು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಹೀಗೆ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿದ್ದನು ಸುಭದ್ರೆಯು ಅನಂದಿತಾದಳು. ಇವಳು ಸುತೀಲೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ನೀವು ಭಾವಿನಿಯ ಪರಮ ಹಿತೈಷಿಗಳೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು. ನೀವು ಅಣ್ಣನ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಮಾತು ನನಗೆ ಅಸಂಭವನೀಯವಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ನೀವೆ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಂಬಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಆಹುದು. ಈಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಈ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಈಗ ರಂಗರಾಯನ ಮೂರನೆಯ ಮದ

ವೆಗೆ ನಾನು ವಿರುದ್ಧನಾಗಿದ್ದೆ ಎಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ; ಈ ವಿವಾಹವು ಆಗುವದು ಅವಶ್ಯ ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಿಂದ ನೀನು ನಾನು ಭಾವಿನಿಯ ಶತ್ರುವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಭಾವಿಸಬೇಡ. ನಾನು ಹಿಂದೆಯೂ ಭಾವಿನಿಯ ಹಿತಚಿಂತಕನಾಗಿದ್ದೆನು — ಈಗಲೂ ಆಗಿರುವೆನು — ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವೆನು. ನಾನು ಅನುದಿನವೂ ಅವಳ ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷಿಯು; ಆದರೆ ಯಾವದು ಆಗಲಾರದೆಡ್ಡು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ! ಇನ್ನು ಭಾವಿನಿ ಹಾಗು ರಂಗರಾಯರಿಗೆ ಕೂಡಿ ನಡೆಯದು! ಹೀಗಿರಲು, ಇವರ ಮಿಲನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಯತ್ನಿಸುವುದು ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಕಾರಣ ನಾನು ಈಗ ರಂಗರಾಯನ ನವೀನ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ.”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಉಪಹಾಸಪೂರ್ವಕ ನಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ನೀವು ಪುರ ಪರಾದ್ಧರಿಂದ ಭಾವಿನಿಯ ಸ್ವಭಾವದ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಡವಾಯಿತು, ಆದರೆ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೆ, ಇವಳೊಡನೆ ನಾವು ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಗಂಡ ಸರಿಗೆ ಹೆಂಗಸರ ಸ್ವಭಾವದ ರಹಸ್ಯವು ಬೇಗ ಹೊಳೆಯದು. ಹೆಂಗುಸರು ಹೆಂಗು ಸರ ಸ್ವಭಾವದ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಲ್ಲರು.”

“ಇರಲಿಹುದು ಭಾವಿನಿಯು ಪತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿರುವುದು ಅಸಂಭವ ವಾದ್ದರಿಂದಲೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಅವಳು ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸದೆ, ಬೇರೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ನಾವು ವಾದ-ವಿವಾದ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಭಾವಿನಿಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜವು. ಈಗ ಅರಿತಿರುವೆನಾದ್ದರಿಂದ ರಂಗ ರಾಯನ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು.”

“ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದಿರಿ. ದೋಷವನ್ನು ಗುಣವೆಂದು ಸಾದಿಸ ಬಯಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿತವಿಲ್ಲ. ದೋಷವನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಿತಕರವು. ನೀವು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ ಜನ-ತನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರ ಹಾಗು ಪ್ರತೀಕವಾಚನಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವವರ ಒಟ್ಟಿಂಗಿಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಒಂದು ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದೆನು. ನಾವೂ ಹಿಂದುಗಳು, ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಲ್ಲ, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನರಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಾವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರು ಹೀನರು. ಕೀಳು ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲೆ ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುವುದು,

ಎಂದು ಅಭಿಮಾನಬಡುವುದು ಸಮ್ಮತವೆ? ಜಾತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರಷ್ಟೇ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ನರಕಭೇದಿಗಳಾಗುವರು; ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಅವಳ ತಾರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮತವಾಗಬಹುದು:—“ಇಲ್ಲಿ ಸಡೆಯದು ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನಾಟವು ನಡೆಯದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವಳು ಪತಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ!”

ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯವಲ್ಲ; ಅಸತ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ವುಸಿ-ದಿಟಗಳ ಸರಿದರಕೆಯದು. ಕಾರಣ ಭೀಮರಾಯನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬಯಸದೆ, ಹೆಂಡತಿಯ ನೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಶೀಲೆಯು ಒಂದು “ಆಣ್ಣಾ, ಮತ್ತೇನಾಯಿತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ತನ್ನ ವಾಕ್ಯವಾಹವನ್ನು ಭರದಿಂದ ಹರಿಬಿಟ್ಟಳು:—“ಭಾವಿನಿಯು ಜಾತಿರಕ್ಷಣೆಯೇ ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳಲ್ಲವೆ? ತನ್ನ ಆಚಾರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪತಿಯನ್ನು ಸಹ ತೊರೆದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯದಾದಳಲ್ಲವೆ? ನೀವು ಅವಳ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವಿರಾ? ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಅಣ್ಣನು ಅವಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಂತೆ, ಅವಳ ಸಲುವಾಗಿ ನೀವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಡುವಂತೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲವೆ? ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಾರುಮನೆಗೆ ಹೋಗದೇಕಾಗಿತ್ತೆ? ಹೀಗೆ ನಾನು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನೀವು ನನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಾ?”

“ಒಲ್ಲ, ನಾನು ಹೀಗೆಂದೂ ಅಂದವನಲ್ಲ”

“ಹೀಗೆ ಅನ್ನಲಾಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು.” ಬಳಿಕ ಸುಶೀಲೆಯು ಕಡೆಗೆ ನೋರೆ ಮಾಡಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು: “ನಿನ್ನ ಈ ಸಹೋದರರು ಭಾವಿನಿಯ ಅಸರಿಚಿತ ಬಹಿರಾಚರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ವೋಸ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಂಗಿಯಂತೆ ಅವಳ ವರ್ಣನೆಗೆ ಬದ್ಧಕುಕಣರಾಗಿದ್ದರು. ತಾಯಿ-ಕಂದೆಗಳು ನನಗೆ ಹಿಂದೊಳವರ್ವದ ಸಂಕುಚಿತ ವಿಚಾರದ ಆಚಾರ-ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜವು; ಆದರೆ ಅವರು ನನಗೆ ಯಾವ ತರದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೀಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನ್ನಲಿಕ್ಕಾದೀತೆ? ನಾನು ನನ್ನ ಜನನೀ-ಜನಕರಿಂದ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಭಾವಿನಿಯುಹೊಂದಿದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲ್ಪರದ್ದು; ಹೆಚ್ಚು ಹಿತಕರವಾದುದು.” ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೊಂಚ ಸಕ್ಕು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು: “ನೀನು ಭಾವಿನಿಯ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದು

ಹಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಈ ಸಹೋದರರು ಹೇಳಿದ್ದರಷ್ಟೆ? ನೀನು ಅವಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸಾವಧಾನತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವು ನನಗಿಲ್ಲ ದಾಗಿದೆ. ನಾನು ಹೋಗುವೆನು. ನೀನು ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕಲಿತಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಿನ್ನ ಈ ಸಹೋದರರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು" ಸುಭದ್ರೆಯು ನಗುತ್ತ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಶಂಗಿಯ ಸಮಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯು ಹೊಡಿ ಎಸೆದಿದ್ದ ವಾಗ್ವಾಣಿಗಳು ಭೀಮರಾಯನಿಗೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಾಕಿದ್ದವು. ಇವನು ಎಪಾದಾತಿರೇಕವಿಂದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭೀಮರಾಯನು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತು ಕೊಂಡವನಲ್ಲ; ಅರಿಯದವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ರಮಣಿಯರ ಆಚಾರನಿಷ್ಠೆಯೂ, ಪ್ರಾಚೀನ ಆರ್ಯಮಹಿಮೆಯರ ಬೇವನ ಜರಿತೆಯೂ ಇವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಕಾರಣ ಇವನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ಆತ್ಮೀಯಳಾಗಿದ್ದ ಭಾಮಿನಿಯ ಆಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗ್ಧನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅಂತೆಯೇ ಇವನು ಭಾಮಿನಿಯ ಪಕ್ಷ ಪಾತಿಯಾಗಿ ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನಸ್ಸು ನೋಯ್ಯುವಂತೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೈದಿದ್ದಲ್ಲ. ಭಾಮಿನಿಯು ಸ್ತ್ರೀಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶಸ್ವರೂಪಳೆಂದೂ, ಹೆಂಗಳೆಯರು ಭಾಮಿನಿಯ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದು ಹಿತಕರವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವನು ಪರಿಚಿತ ಹೆಂಗುಸರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ದೊರೆದಾಗ ಗೌರವದಿಂದ ಭಾಮಿನಿಯ ಪೆರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಹಾಗೂ ಭಾಮಿನಿಯ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಭೀಮರಾಯನು ಇಂದು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಶಲಿಬೊಗ್ಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂತಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿಯ ವಾಗ್ವಾಣಿಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇವನು ಭಾಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿಗಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳ ಈ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಹೆರವರಿಗೇನೂ ಅಪಾಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು ಅವಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದೇಕೆ? ಎಂದು ಮಾತಾಡಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು ; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇವನ ನಾಲಿಗೆ ಎಳಲಿಲ್ಲ.

ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಕೊಂಚ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ

ತಂಗಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಸಂದಿಗ್ಧಸ್ವರದಿಂದ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ಯಾವ ವಿಷಯ ದಲ್ಲೂ ಅತಿಶಯತೆಯು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಹಿರಿಯರು ‘ಅತಿಯಾದರೆ ಗತಿ ಗೆಡುವುದು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳುಹಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಯು ಭಾಮಿನಿಯಂಧವರಿಗಿಂತ ಧರ್ಮ ಲಂಡರಾದ ನಾವು ಹೀನರೆಂಬದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ.”

ದಂಪತಿಗಳ ವಾದ-ವಿವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಶೀಲೆಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿ ತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಸುಭದ್ರೆಯು ಹತ್ತಿರದಿದ್ದರೂ ಸುಶೀಲೆಯು ಉತ್ತರಕೊಡ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ.

ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಇಂತು ಹೇಳಿದನು: “ನಾನು ನಾಲಾಕು ದಿವಸಗಳ ತರುವಾಯ ಬರುವೆನು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವರಾಯನೇ ಆಗಲಿ, ಅವನ ಪಕ್ಷದ ಜನರೆ ಆಗಲಿ ಬಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ನಾನು ಬಂದ ಒಳಿಕೆ ಮದುವೆಯ ಮಾತನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳು.”

“ಭಾಮಿನಿಯು ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂದೇ ನಿಮ್ಮ ನಿರ್ಧಾರಣೆಯಾಗಿರ.ವುದೇನು?”

“ಅಹುದು. ಅವಳು ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ — ಬಂದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿರುವೆನು. ನೀನು ಅಂದದ್ದೇ ಸರಿಯೆಂದು ನನಗೆ ಈಗ ಅನಿಸಹತ್ತಿದೆ. ರಂಗರಾಯನಿಗಿಂತಲೂ ಭಾಮಿನಿಯು ಅಪರಾಧವು ದೊಡ್ಡದು. ಯಾವ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಇಂತಹ ಸಂಕುಚಿತ ವಿಚಾರಗಳಿಗೊಳಗು ಮಾಡುವುದೋ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೋ ಆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆ ದಿಲೆಯಿದ್ದರೂ, ಈಗದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಇನ್ನು ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಭಾಮಿನಿಯು ಧರ್ಮದ ನಿಜವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನರಿದವಳಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಯ್ಯರೆದವಳು. ಅಂತೆಯೇ ಅವಳು ಸ್ವಗೃಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಇರಲಿ, ನಾನೀಗ ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು.” ಭೀಮರಾಯನು ಹೊರ ಹೊರಟನು. ಮೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು.

ಭೀಮರಾಯನು ಕಡೇರಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಬರೆ ಬೇಕಾದರೆ, ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು ಹತ್ತಿದುವು ಇವನು ಮರುಳ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ, ವೊಡಲು ಸುತೀಲೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಸುತೀಲೆಯು:-ರಂಗಣ್ಣನು ಆರು ತಿಂಗಳ ರಜೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಮಂಜಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರುವನೆಂದೂ, ಸಂಗಡ ರಾಮನನ್ನೂ ಕರೆದೊಯ್ದನೆಂದೂ ಹೇಳಿದಳು.

“ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ರಂಗಣ್ಣನು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆಂದು ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ನಾವು ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದು ನುಡಿದನು.”

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದದ್ದು, ಆದರೆ ಆ ಜಾಡ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವಿದಲ್ಲ.” ಭೀಮರಾಯನು ಇನ್ನೂ ಮಾತಾಡತಕ್ಕವನಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುತೀಲೆಯಿರುವುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡ ಇವನು ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ.

೧೭

ಬೇರೆ ವಕೀಲರು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭೀಮರಾಯನ ದಿನಗಳೂ ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇವನು ಹಣದ ಅಡಚಣೆಯಾಗುತ್ತಲೆ ಪ್ರಾಚೀನರ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳ ಪಕ್ಷ ಪಾತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಉಚ್ಚ ತತ್ವಗಳ ಹಾಗೂ ಆಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಕಷ್ಟು ಧನವು ಕೈನೇರಿತೆಂದರೆ, ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಏನೆ ಮಾತಾಡಲಿ, ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇವನು ರಂಗರಾಯನ ನಿಜವಾದ ಹಿತಚಿಂತಕನು; ರಂಗರಾಯನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನರಿತವನು. ದುರ್ಲಭತನಾದ ರಂಗರಾಯನನ್ನು ಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹುರಿಗೊಳಿಸಬಹುದೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದ ಇವನು ಮಧ್ವರಾಯನಿಗೆ ನಿರಾಶೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ವಿಷ್ಣೇ ಅಲ್ಲ; ರಂಗರಾಯನು ಬರುವುದೊಂದೇ ತಡ, ಕೂಡಲೆ ಲಗ್ನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು; ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದನು.

ಭೀಮರಾಯನು ಭಾವಿನಿಯ ಹಿತಚಿಂತಕನೂ ಆಹುದು; ಆದರೆ ಭಾವಿನಿಯ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಈಗ ಇವನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಭಾವಿನಿಗೆ ಕೆಡಕು ಆಗದೇಕೆಂದು ಎಂದೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದವನಲ್ಲ; ಆದರೆ ಭಾವಿನಿಯು ಇನ್ನೂ ಪತಿಗೃಹವನ್ನು ನೇರಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದವನಾಗಿದ್ದನು. ಅವಳು ಎಲ್ಲಿ ಇರುವಳೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ; ನಿರಾಪದಳಾಗಲಿ; ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ; ಆದರೆ ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉತ್ಪಾತವೆದ್ದಿರುವುದು ಬೇಡ, ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂತು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು: “ಭಾವಿನಿಯು ಪ್ರೇಮಮಯಳಲ್ಲ. ದಿವ್ಯಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದವಳಲ್ಲ. ಅವಳು ಆಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಿದವಳು. ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳ ನಿಸ್ತುರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವಳಾದವಳು. ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳ ಹಾಗೂ ಮಡಿ-ವೈಲಿಗೆಗಳ ಕಠೋರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಬಂದವಳು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಅವಳು ಧಾರ್ಮಿಕಳಾಗಬಹುದು; ಕರ್ತವ್ಯತತ್ಪರಳಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣಳಾಗಳು. ಅವಳು ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದು, ಅವನೊಡನೆ ಸರಳರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದು ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾನಸಿಗಾಗಿ-ಧರ್ಮದ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತೆಯೇ ಅವಳು ಪತಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ಆಘಾತವಾಗಹತ್ತುತ್ತಲಿ, ಪತಿ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಸಹಿಸ ರೀತಿಯಿಂದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಳು ಅವಳು ರಾಮನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಕರ್ತವ್ಯಮಾಲನೆಗಾಗಿಯೇ. ಒಂದುವೇಳೆ ಅವಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಾಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದರೆ, ತಾರಾಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ? ಹೊರಡುವ ವೊದಲು ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ-ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ?

ಹೀಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಕ್ರಮಿಸಿದವು. ಒಂದು ದಿನ ಮಂಚಾಲೆಯಿಂದ ಭೀಮರಾಯನಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರವು ಬಂತು ಭೀಮರಾಯನ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನು ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದನು. ಈ ಪತ್ರದ ಸಾರವಿಂತು:-“ರಂಗರಾಯನು ಗುರುವಿನಿಂದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಗನ ಮುಂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ

ದ್ದಾನೆ. ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ದಿನಾಲು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವರು. ರಂಗರಾಯನು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ತರುವಾಯ ಜಪಮಾಡುತ್ತ ಕುಳ್ಳಿರುವನು. ಆರುತಾಸು ಹೊತ್ತೇರಿದರೂ ಅವನ ಜಪವು ಮುಗಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಜಪದ ತರುವಾಯ ದೇವಘಟೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದು ಭಜನೆಮಾಡುವನು. ರಾಮನಿಗೆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಗುರುವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಾನೆ.”

ಭೀಮರಾಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಬರ್ಜೆ ನಡೆಯಿತು. ಸುಶೀಲೆಯು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಗಹತ್ತಿದಳು. ಸುಭದ್ರೆಯು: “ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯನು ಬರೆದಿರುವನಷ್ಟೆ? ಅವನು ಹುಡುಗಾಟ ಮಾಡಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಪತ್ರಬರೆದಿರಬಹುದು,” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

“ಅವನು ನನ್ನ ಗೆಳೆಯನಾದರೂ ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದವನಲ್ಲ—ನನ್ನೊಡನೆ ಜೊಷ್ಟೆ ಮಾಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ.” ಭೀಮರಾಯನು ಹೇಳಿದನು.

“ಅವನು ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯನೆಂದ ಬಳಿಕ ಅಣ್ಣನ ಸ್ನೇಹಿತನೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅವನು ಅಣ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ಭಾಮಿನಿಯ ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ನೀವು ಭಾಮಿನಿಯ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳ ಪರಮಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಅರಿತಿರಬಹುದು. ಅವನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ವಿನೋದ ಮಾಡಲು ಒಯಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು” ಸುಭದ್ರೆಯು ನಸುನಗುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ನಿಮಗೆ ಪತ್ರದ ಇಂಗಿತವು ಹೊಳೆಯದಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಕೇವಲ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪಾರಮಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಟ್ಟು ಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೇನಾಯಿತು? ಮೇಲ್ವೃದ್ಧಿಯು ದೇಕೇಬೇಕು! ಇನ್ನು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂತೆಯೆ ತೀರ್ವಾಸಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಮತವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗಿರಿ. ನನ್ನ ಮತದಂತೆ ನೀವು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಡಿಸಹತ್ತಿದರೆ ಗೆದಿಯುವಿರಿ, ಹೀರಳ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಿರಿ, ಪಕ್ಷಕಾರರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವಿರಿ.” ಬಳಿಕ ಸುಭದ್ರೆಯು ಸುಶೀಲೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ: “ಇನ್ನು ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಡ. ಬೇಗನೆ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳು. ತಕ್ಕಂತರಲು ನಿಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದ ನಾವು, ನಿಯಮಿತವೇಳೆಗೆ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು,” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಸುಶೀಲೆಯು ನಗುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಪತ್ರದ
ಇಂಗಿತವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಗೆಡವಿದಳೆಂದು ಸುಶೀಲೆಯು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು.

ಮುಂದೆ ಐದಾರು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಒಂದು ದಿನ ಭೀಮರಾಯನು
ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಜಡವಾದ ಪತ್ರವನ್ನು ಚಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು ಇಂತು
ಹೇಳಿದನು: “ಈ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿಕೊಳ್ಳು. ನನ್ನ ಗೆಳೆಯನ ತಂದೆಯು ಈ
ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಪತ್ರಲೇಖಕನು ಪರಮ ಧಾರ್ಮಿಕನು. ಎಷ್ಟತ್ತು
ವರುಷದ ಮುದುಕನು. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದವನಲ್ಲ. ಇಂಥವನು ನನ್ನೊಡನೆ
ಹುಡುಗಾಟವಾಡುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೇ?”

ಪತ್ರವು ಒಹು ದೊಡ್ಡದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಸುಭ
ದ್ರೆಯು ಎರಡು ಸಲ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ
ವಿಷಾದದ ಛಾಯೆಯು ಘನೀಭವಿಸುವದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವಳು “ಈ ಸಂಗತಿಯು
ನಿಜವಿರಬಹುದೇನು? ಏನೆ ಇರಲಿ, ನೀವು ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಜ ಸಂಗತಿ
ಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು!” ಎಂದು ಅಂದಳು.

“ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ? ನನಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ.”

“ಹೀಗೆಂದರೆ ನಾನು ಕೇಳತಕ್ಕವಳಲ್ಲ! ಅಣ್ಣನ ಈ ವಿಸ್ತರಂಗದಲ್ಲಿ
ಅವನಿಗೆ ನಾವು ಸಹಾಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತಾರು ಸಹಾಯಕರಾಗಬೇಕು?
ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥಸಂಗತಿಯು ನಿಜವಿದ್ದರೂ, ಅಣ್ಣನು ಸಂಕಟಪರಂಪರೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವನೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದದ್ದು! ನೀವು ಈ ಸಂಕಟವಿಂದ ಅಣ್ಣ
ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು!”

“ನೀನೆಂದದ್ದು ನಿಜ; ಆದರೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ?
ಕಜೇರಿಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ಅವಕಾಶವು ಕೂಡ ದೊರೆಯ
ದಾಗಿದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಡಿದು ಹೋದರೂ, ಕೃತಕಾರ್ಷು
ನಾಗಿಯೆ ಬಿಡುವೆನೆಂಬುದರ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ, ಯಾಕೆಂದರೆ, ಈ ಪ್ರಸಂಗ
ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸುವನೆನಿಸಿ-ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನಾರು
ಬಲ್ಲರು?”

ಇಬ್ಬರೂ ಕೆಲಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಬಳಿಕ ಭೀಮರಾಯನು
ನಿಟ್ಟುಸಿರಬಿಟ್ಟು ನುಡಿಯಹತ್ತಿದನು: “ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಂಗನು ಪ್ರವೃ
ತ್ತಿಯ ದಾಸನು. ಅವನಿಂದ ಇಂತಹ ಕೆಲಸವಾದೀತು-ಇಲ್ಲವೆ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು

ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವನು! ಆ ಚಂಚಲ ಚಿತ್ತವು ಏನೆ ಮಾಡಲಿ; ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ! ನಾನು ವಿಶೇಷ ದುಃಖಗಳಿಲ್ಲವದಿಲ್ಲ ಅವನು ತನ್ನೆ ಚನೆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ! ನಾವು ಈಗಲೇ ಅವನನ್ನು ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು!”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಾದಾತಿರೇಕದಿಂದ ಗಂಭೀರಮುಖವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಕೆಲ ಸಮಯದ ವರೆಗೆ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ಇಂತಹದೊಂದು ದುರ್ಘಟನೆಯು ಘಟಿಸುವುದೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ತರ್ಕಿಸಿದ್ದೆನು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ರಂಗನು ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ರಾಮನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರೀತಿಸದವನಲ್ಲ. ಈಗ ನಡೆದಿರುವುದು ಆ ಉದಾತ್ತ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೋಪದಿಂದ ಹೀಗೆ ನುಡಿದಳು: “ಅಣ್ಣನು ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಭಾಮಿನಿಯ ಮನವೊಲಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವನೇ? ನಾನಿದನ್ನು ನಂಬಲಾರೆನು! ನನ್ನ ಅಣ್ಣನು ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿಯವನಾಗಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಹೀನವೃತ್ತಿಯವನೆಂದೂ ಆಗಲಾರನು! ಯಾರ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಅವನು ಇಂತಹ ನಟನೆಯನ್ನು ನಟಿಸ ಬಯಸುವುದು ಸಂಭವವಲ್ಲ!”

ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯಾಪಾರವೆಂಬುದನ್ನು ಸುಭದ್ರೆಯು ಅರಿಯಳು. ಭೀಮರಾಯನಾದರೂ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆ ಹೊರತು, ಅನುಭವದಿಂದ ಅರಿತುಕೊಂಡವನಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಇವನು ಹೆಂಡತಿಯ ಕುಪಿತ ವಚನಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬಯಸಲಿಲ್ಲ; ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವೃದ್ಧವನ್ನು ನಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಹಸಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಪರಿಣಾಮವು ಹೇಗೇ ಆಗಲಿ, ಸುಭದ್ರೆಯು ತನ್ನ ಹಟವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಭೀಮರಾಯನು ತನ್ನ ಕೈಲಸಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮಂಚಾಲೆಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಯಿತು ಇವನು ಮಂಚಾಲೆಯಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದು ವಿವರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವಂತೆ ಅಪ್ರಿಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದನು: “ರಂಗನ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ದೇವದರ್ಶ

ಕೈಂದು ಗುರುವಿನೊಡನೆ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ನಾನು ರಾಮನನ್ನು
ಕೂತ್ರ ನೋಡಿದೆನು. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ವೇಷದಿಂದಿದ್ದನು. ತಾಲೆಗೆ
ಹೋಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿ
ಯುತ್ತಿರುವನಂತೆ. ಸ್ನಾನ-ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳು ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಾಗಿರುವ
ಂತೆ” ಭೀಮರಾಯನು ಶುಸ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿ
ನು: “ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೆ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದನು. ನನಗೆ
ಹಳ ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಅವನ ಮುಖ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅವನಿಗೆ
ಹಾರದ ಕಷ್ಟವು ಅತಿಶಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು”

ಸುಭದ್ರೆಯು ರಾಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಳು. ಈ ಪ್ರೇಮವು ಅಷ್ಟೊಂದು
ಒದುತ್ತವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಅಳಿಯನು ದೂರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಬಳಲು
ತ್ತಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸದವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಕಣ್ಣುಂಬ ನೀರು
ಬಂದ: “ನೀವು ಅವನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕರೆತರಲಿಲ್ಲವೇಕೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿ
ಳು.

“ಕರೆತರದೇಕೆಂಬ ಕಜ್ಞೆಯು ನನಗೂ ಆಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಪರಿಣಾಮವು
ಕಳಿತಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನು. ಎಲ್ಲ ಆಕರ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಸರ್ವಾಕರ್ಷಣವು ಹೆಚ್ಚು ಬಲವತ್ತರವಾದ್ದು! ನಾನು ಈಗ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆ
ಂದಿದ್ದರೆ, ರಂಗನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ: “ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ
ಂದಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

೧೮

ರಂಗರಾಯನು ಪತ್ರ ಒರೆಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಆತ್ಮೀಯರೂ, ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರೂ, ಗೆಳೆಯರೂ ರಂಗರಾಯನ ಮಾತೆತ್ತಿ ಚರ್ಚಿಸಹತ್ತಿದರು. ಕೆಲವರು ರಂಗರಾಯನ ಅದ್ಭುತ ಸಾಧನೆಯ ಮಹತಿಯನ್ನು ಎವರಿಸಿ, ರಂಗರಾಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಬೇರೆ ಹಲವರು ಕೃತ್ರಿಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ರಂಗರಾಯನ ಉಪಹಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಂಗರಾಯನ ಈ ಕೀರ್ತಿಶಛೆಯು ಮಧ್ವರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಎಲಂಬ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರೆಯು ನಾಚುಗೆಯಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವೇರಿದೆಡೀರದಾಡಳು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪತಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ: “ಅಣ್ಣನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಬಂದಾದರೂ ಬರಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಅವನ ಹುಚ್ಚುಚ್ಚಾರವನ್ನು ನಾನೆಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ನಡೆಯಗೊಡೆನು!” ಎಂದು ಬಿಡಗಿನಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಭೀಮರಾಯನು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಗದೆಂದು ಇವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಭೀಮರಾಯನು ಸಮಾಜದ ಸಮ ವೇತ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಬಹು ಜನರು ಕೂಡಿ ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಹತ್ತಿದರೆ, ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಂಗರಾಯನು ಹಾವಿಗೆ ಬಾರದಿರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು.

ರಂಗರಾಯನು ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ರಜೆಯನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಒಟ್ಟು ರಜೆಯ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಕಾಶ ಎತ್ತು. ರಂಗರಾಯನು ನವಕರಿಯನ್ನು ಬಿಡನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದನು; ಯಾಕೆಂದರೆ ರಂಗರಾಯನ ಗುರುವು ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಮಂತ್ರದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲಿ, ನವಕರಿ ಬಿಡು ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡನೆಂಬದನ್ನು ಇವನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನು.

ಇಂದಿನ ಚಹಾಪಾನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು: “ಇನ್ನು ಭಾಮಿನಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ, ಅವಸರದಿಂದ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ತೌರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಾರದು.

ಸತಿ-ಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಜಪ-ತಪಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ, ಸ್ವಚ್ಛಂದದಿಂದ ಕಾಲಕಳೆಯುವರು.”

ಜಾಡಿದ ವೋರೆಯಿಂದ ಸುಭದ್ರೆಯು: “ಭಾವಿನಿಯು ಮತ್ತೆ ಬರತಕ್ಕವಳಿರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನೀವು ಕೇಳುವರೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಇಲ್ಲ.”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಳು: “ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ದು-ಮಾಟಗಳ ಗೊಂದಲವು ಬಹಳವಿರುವದಂತೆ. ನೀವು ಮದ್ದು-ಮಾಟಗಳನ್ನು ನಂಬುತ್ತಿರುವಿರಾ?”

“ನಾನು ನಂಬುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಮದ್ದು ಮಾಟಗಳಿದ್ದರೂ, ಭಾವಿನಿಯು ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವಳಲ್ಲ.” ಭೀಮರಾಯನು ನಕ್ಕು ನುಡಿದನು.

“ಯಾಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರಳು?”

“ಭಾವಿನಿಯು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಲ್ಲ. ಅವಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಮುನ್ನಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಇಂತಹ ಹೀನಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಳಿಂದೂ ಆಚರಿಸಳೆಂದು ನಾನು ಅಣಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು.”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಪತಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತು ಬಳಿಸಲಾರದವಳಾಗಿ: “ಎನೇ ಆಗಲಿ, ರಾಮನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು,” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ರಂಗರಾಯನ ಸೇವಕನು ಪಿಯಾನೊ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಡಬಂದಿರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಆ ಸೇವಕನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರು. “ಪಿಯಾನೊ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಯಾಕಕ್ಕೆ ಬೇಕು?” ಎಂದು ಭೀಮರಾಯನು ಆ ಸೇವಕನನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

“ಮನೆಗೆ ಮೂವರು-ನಾಲ್ವರು ಹೊಸಬರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯನ-ವಾದನಗಳು ನಡೆಯತಕ್ಕುವೆ” ಆ ಸೇವಕನು ಹೇಳಿದನು.

“ಅಲ್ಲ ನು ಬಂದಿರುವೆ?” ಸುಭದ್ರೆಯು ಕೌತುಕಾತಿಶಯದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

“ರಂಗರಾಯರು ಬಂದಿರುವರೆ?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

“ಎಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದರು ” ಸೇವಕನು ಹೇಳಿದನು.

ಹಾಗೂ ಪಿಯಾನೊ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಹೋದನು. ದಂಪತಿಗಳು ಕೆಲಹೊತ್ತು ನೀರವವಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು.

ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ತಂಗಿಯನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ರಂಗನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಲಾಯಬ್ರಿಯ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಳಗೆ ನೋಡಿದನು. ರಂಗರಾಯನಿರಲಿಲ್ಲ. ವೊದಲಿನ ಕರ್ಚಿ-ಮೇಜು-ಕಪಾಟುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕಂಬಗಳೂ ಹಾಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಮೇಲೆ ಜಾಜೂಮ ಹಾಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಭೀಮಸೇನನಂತಿರುವ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಾಹ್ಮಣರು ದಿಂಬುಗಳಿಗೆ ಆವುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪಂದದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದು, ಎಲೆ-ಆದಿಕೆ-ತುಬಾಕುಗಳ ಹೋಳೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿದ್ದರು. ಮನ ಬಂದಂತೆ ಹರಟೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದ್ದರು. ಇವರು ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹೇಬ-ಮೇಮಸಾಹೇಬರು ಬರುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಭೀಮರಾಯನು ಇವರ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೆ ವ್ಯಾಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗದೆ, ಅಂತಸ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಹೋಗಹತ್ತಿದನು. ಸುಭದ್ರೆಯೂ, ಸುಶೀಲೆಯೂ ಭೀಮರಾಯನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ನಡೆದರು.

ಸೇವಕನು ಭೀಮರಾಯನನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ ಸಾಹೇಬರು ಗುರುವಿನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವರೆಂದೂ, ಮೇಲೆ ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡಕೂಡದೆಂದು ಆಪ್ತನೇ ಮಾಡಿರುವರೆಂದೂ ವಿನಯದಿಂದ ನುಡಿದನು. ಭೀಮರಾಯನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು: 'ರಂಗ, ರಂಗ' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ರಂಗರಾಯನು ಬರಲಿಲ್ಲ-ರಾಮನು ಓಡಿಬಂದನು. ಅವನ ಇರವನ್ನೂ ವೇಷವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಸುಭದ್ರೆಯು ಕಣ್ಣೀರು ತಡೆಯದಾದಳು. ಬರಿಮೈಯಿಂದಿದ್ದ ರಾಮನು ಕೇವಲ ಒಂಗೊಟಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಮಣಿಯ ಮಾಲೆಯಿತ್ತು. ದೇಹವು ಸೊರಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ರಾಮನು ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಸುಶೀಲೆಯು ರಾಮನನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬಾಶೆಯಿಂದ ಧಾವಿಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಭೀಮರಾಯನು ಬೇಡವೆಂದು ಸನ್ನೆಮಾಡಿ: "ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಡ. ನೀನು ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವನು ಮತ್ತೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದೀತು" ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಭೀಮರಾಯನು ತುಸ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಳಿಕ: “ರಾಮು, ಅಪ್ಪ ನಲ್ಲಿರುವನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.”

“ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವೆವು. ಅಪ್ಪನನ್ನು ಕಳುಹಿಕೊಡು.” ಭೀಮ ರಾಯನು ಹೇಳಿದನು.

“ನೀವು ಬಂದು ಸುದ್ದಿಯು ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರುವನು.”

ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಅವುಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ರಂಗರಾಯನು ಬಂದನು. ವೈಮೇಲೆ ಉಡುಪು-ಹೊರುವ ದೋತರಗಳ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯಿತ್ತು. ಮುಖಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಶರೀರವು ನೊರಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವಾಗಿತ್ತು. ವಿನೀತ ಭಾವಪ್ರದರ್ಶನ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡುವಿಕೆ ನೊದಲಾದವುಗಳು ರಂಗರಾಯನ ಸ್ವಭಾವಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಸುಶೀಲೆಯೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ರಂಗರಾಯನು ದೂರ ನಿಂತೇ ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡಿದನು.

“ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದಾಯಿತೆ?” ಭೀಮ ರಾಯನು ಕೇಳಿದನು. ರಂಗರಾಯನು ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿ: “ನಿನ್ನೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

“ಹೀಗಿದ್ದರೆ, ಈಗ ನಾವು ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆವು. ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನವಿರದು. ಆದರೂ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುತ್ತಲೆ ತಿಳುಹು. ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳಾದಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು.”

ರಂಗರಾಯನು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಭೀಮರಾಯನು ಸುಭದ್ರೆ-ಸುಶೀಲೆಯರೊಡನೆ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಮೊಟಕ ಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಯು ಪಿಟ್ಟೆಂದು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಶ್ರುಗಳು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು ಇನ್ನು ತಾರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸುಭದ್ರೆಯು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಅಣ್ಣನು ಏನೇ ಅನ್ನಲಿ, ಒತ್ತಾಯದಿಂದಾದರೂ ರಾಮನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು

ಮಾಡಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ತೌರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಆ ಅನಾಹುತವನ್ನು ನೋಡಿದ ಒಳಕೆ ಈ ಕೆಲಸವೂ ತನ್ನಿಂದಾಗದೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮುಂದೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕ್ರಮಿಸಿತು. ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರೂ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ರಂಗರಾಯನ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಈ ಜನರಿಗೆ ವೋರೆ ತೋರಿಸದವಳಾದಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಲಾರದವಳಾದಳು. ಭೀಮರಾಯನೂ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದನು: “ರಂಗರಾಯನು ಪರಲೋಕದ ಸೌಖ್ಯದ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ತಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಮೇಲಾಗಿ ಭಾಮಿನಿಯ ಭಯವಂತು ಇದ್ದೇ ಇದೆ ಆತ್ಮೀಯಳಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಕುಹಕಿನಿಯು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಹರಡಿ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಈಗಿನ ರಂಗರಾಯನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಗೆ ಆಕತೆಯಿಲ್ಲದಾಗಿ ಹೋಗುವುದು!”

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಅಲ್ಲ, ಸುತೀಲೆಯೂ ಭೀಮರಾಯನೂ ಭಾಮಿನಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಭಾಮಿನಿಯೇ ಮೂಲ ಕಾರಣಳೆಂದೂ, ಅವಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಈ ಉತ್ಪಾತವೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದವರಾಗಿದ್ದರು.

ಇಂದು ರವಿವಾರ. ಭೀಮರಾಯನೂ, ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಮುಂಜಾವಿನ ಚಹಾವಾನದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಅಂದು ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಕುಳ್ಳಿರಲಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕೂಡ ಕಾಣದೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದಾಗಿರಿಂದ ಈ ವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ರಂಗರಾಯನು ಗುರು-ತಿಷ್ಯಮಂಡಳಿಯೊಡನೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಇವನು ಬೇಗನೆ ಹೊರಡುವ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಪೂಜೆಯೂ, ಭಜನೆಯೂ ಒಳ್ಳೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಪ್ರಸಾದದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇನ್ನಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ ಈ ಮೊದಲಾದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಸುಭದ್ರೆಯು ಮೊದಲೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಈಗ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಳು. ಇದಾವುದೆಂದರೆ, ರಂಗರಾಯನು ತನ್ನ ಗುರುವಿಗೆ ಮಂಜಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಲಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಸುಭದ್ರೆಯ ವಿವಾ

ಕ್ಕೆ ಪಾರಾವಾರವಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಇವಳು ಪತಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ, “ಅಣ್ಣನು ಸಾಲಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಿ, ನೀವು ಅವನನ್ನು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ನಾವು ಈ ಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರೆ ಮುಂದೆ ರಾಮನ ಗತಿಯೇನು?” ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಇಂತು ಹೇಳಿದನು: “ಇದರಲ್ಲಿ ಐನೇನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿದೆ? ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರಂಗನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಮಾತಾಡಿಸದಿದ್ದ ಅವನು, ಐನು ಸಾಲಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಬಿಡುವೆನೇ?”

ಸುಭದ್ರೆಯು ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದಳು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದೂ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಭೀಮರಾಯನು: “ಏನೇ ಆಗಲಿ, ರಂಗನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಬಹು ದಿನಗಳಾದವು. ಇಂದು ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ಬರೋಣ, ನಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಇಂದು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಾಗಿತ್ತು. ಕಾರಣ ಇವಳು ಮಾನಾಪಮಾನಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮರೆದು ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಡಲಾದಳು.

ಭೀಮರಾಯನು ಇಂದು ಸುತೀಲೆಯನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪತಿಗಳು ಮೋಟಾರ ಬಂಡಿಯನ್ನೇರಿ ರಂಗರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಮಂಜಾವಿನ ಹತ್ತುಗಂಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹೊರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಆಗಡಲಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿದ್ದು, ಗಂಟುಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಭೀಮರಾಯನು: “ರಂಗರಾಯನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಯೇ?” ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊತ್ತ ಮರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮೋರೆಯತ್ತಿ ನೋಡಿದರು. ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಬಳಿಕ “ರಾಯರು ಮಂಜಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ,” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು.

“ಯಾವಾಗ್ಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವನು?”

“ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ”

“ರಂಗರಾಯನ ಮಗನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವನೇ?”

“ಇರುವನು ” ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ದಂಪತಿಗಳು ರಂಗರಾಯನ ಲಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ಅದು ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನ ಸಾಮಾನುಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸುಭದ್ರೆಯು

ಸಂತೋಷದಿಂದ: “ಅಣ್ಣವಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಸುಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ,” ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಹಿಂದೆ ಸಪ್ತಳವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದಂಪತಿಗಳು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ವಾಕ್ಯಕ್ರಿಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಹೋದರು. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ರಾಮನು ರೃಪರಿನ ಜಂಡನ್ನು ಪುಟಿಸುತ್ತ ಪುಟಿಸುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂದು ಆ ಲಂಗಿಕೋಟಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ತುಳಸೀ ಮಾಲೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಶರ್ಟ್ ತೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಂಚಿನ ದೋತರವನ್ನು ಟ್ಟಿದ್ದನು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಜರದ ಟಿಕ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು. ರಾಮನು ಧಾವಿಸಿ ಹೋಗಿ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ತೆಳ್ಳೆದಿದ್ದು: “ಅತ್ತಿ, ಅವ್ವನು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ; ನಡೆ, ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯು ವಿಸ್ಮಯಕ್ಕೆ ಪಾರಾವಾರವಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಭೀಮರಾಯನು ಇಂತು ಮಾತಾಡಿದನು: “ರಾಮೂ, ನಿನ್ನ ಅವ್ವನು ಬಂದಿರುವಳೆ? ಅಂತೆಯೇ ಈ.....”

“ನಿನ್ನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದಳು. ಮಾವಾ, ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ, ನಡೆ”

“ನಡೆ.”

ಮೂವರೂ ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಹತ್ತರ ಬರುತ್ತಲೆ, ಭಾಮಿನಿಯು ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಬಂದಳು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಕಾಲೊಳಗಿನ ಬೂಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿರಿಸಿ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು: “ಅತ್ತಿಗೆ, ನಡೆದಿದ್ದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಷ್ಟೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಭಾಮಿನಿಯು ಸುಭದ್ರೆಯ ಕೊದಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಅಲಿಂಗಿಸಿದಳು. ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಳು: “ತಂಗಿ, ನೋಡದೇನು ಮಾಡಲಿ? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆನು. ಈ ಬಾಲಕನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಕೊಡಲೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಸಿದೆನು. ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯ ಇರಲಿಲ್ಲವೆ? ನೋಡಿ ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಿರಿ?” ಭಾಮಿನಿಯು ಭೀಮರಾಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು.

“ತಂಗಿ, ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಮಾತಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತರಾಗಿ ಕುಳಿತು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮಾತಾಡೋಣವಂತೆ. ಈಗ ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಿದೆ. ಮೊದಲು ನನಗೆ ಏನಾದರೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡು,” ಭೀಮರಾ

ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿ: “ತಿಕ್ಕದ್ದಯರು ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆನು. ಗುರು
ಯುರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲರು. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ನೀವು ಭಯಗೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮಂಜಾಲಿಗೆ ಹೋಗಿ
ದ್ದಾರೆ.” ಭಾಮಿನಿಯು ನಗುತ್ತ ನುಡಿದಳು.

“ತಿರುಗಿ ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಬರುವರು?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು

“ತಿರುಗಿ ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ.” ಭಾಮಿನಿಯು ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದ
ಕೇಳಿದಳು.

“ತಂಗಿ, ನಿನಗೆ ಇಂತಹ ಸುಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾದೀತೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಕನಸು
ಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಭಾವಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಪುರಾಣಮತಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮ
ವಿರಯಾಗಿದ್ದ ರಾಮನ ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಕುಳಿಸೀಮೆನೆಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆ
ಸಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಇದರ ಇಂಗಿತವೇನು?” ಭೀಮರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

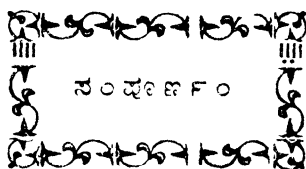
ಭಾಮಿನಿಯು ನಗೆವೊಗದಿಂದ ಭೀಮರಾಯನ ಮಾತನ್ನನುಕರಿಸಿ
ಬಿಡು ನುಡಿದಳು: “ಅಣ್ಣಾ, ಅವಸರದಿಂದ ಮಾತಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಸ್ಥ
ವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮಾತಾಡೋಣ. ಈಗ ನೀವು ಮೇಲೆ
ಬಿಡು. ವೊದಲು ನಿನಗೆ ತನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡುವೆನು.

.. .. .

೧೯

....

ವಾಚಕಮಹಾಶಯ, ನಾವು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ ಕತೆಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕೊನೆಗಂಡಿತು. ಭಾಮಿನಿಯ ಮುಂದಿನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಊಹಿಸುವದು ಜಡವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಊಹಿಸುವ ಶ್ರಮವನ್ನು ಎಹದ ವಾಚಕರ ಸಲುವಾಗಿ ನಾವು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ: ಭಾಮಿನಿಯು ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಎಂದೂ ವಂಚಿತಳಾಗಲಿಲ್ಲ— ಪತಿಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇವಳನ್ನು ಈ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಡುಡುವದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ಆಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಹತ್ತಿದರು. ಹೀಗೆ ಭಾಮಿನಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದಳು. ಗಂಡು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಾಗಿ ಬಹು ಕಾಲ ಬಾಳಿದಳು.

ಇದು ಆನಂದವನ-ಆಗಡಿ ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಡಲ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
 ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ, ಇವರಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

